

วารสาร

รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Journal of Political Science Suan Sunandha Rajabhat University

ISSN: 2730-3551 (Online)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

Vol. 4 No. 2 July-December 2021

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Journal of Political Science Suan Sunandha Rajabhat University

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564)

Vol. 4 No. 2 (July-December 2021)

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพของนักศึกษาและบุคลากรทั้งภายในภายนอกสถาบัน
2. เพื่อนำเสนอและพัฒนาศักยภาพและผลงานทางวิชาการ การค้นคว้าและบทความทางวิชาการของคณาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาและนักวิชาการภายนอก
3. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

ขอบเขตของวารสาร

1. ขอบเขตของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จะครอบคลุมเนื้อหา ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ บริหารธุรกิจ ศิลปศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์
2. เนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้องไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. การส่งบทความวิชาการและบทความวิจัยนั้น สามารถส่งโดยตรงไปที่กองบรรณาธิการวารสารผ่านระบบ online Submission ที่เว็บไซต์ บทความทั้ง 2 ประเภท ซึ่งบทความที่ส่งมานั้นจะถูกส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำการประเมินแบบ Double-Blinded Review ก่อนที่จะพิจารณาจัดพิมพ์ในขั้นต่อไป
4. การรับบทความของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จะเป็นบทความที่มุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ ๆ ช่วยขยายองค์ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในทางวิชาการที่กว้าง และมีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ที่ปรึกษา

รศ.ดร.ชุตินาถ

ศรีวิบูลย์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผศ.ดร.ณัฐณิธ

เอกนราจินดาวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บรรณาธิการ

ดร.ณัฐชัย เอกนราจินดาวัฒน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.จำนงค์	อดิวิวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ธนสุวิทย์	ทับทิมรัษฎ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.วิทยา	เมฆขำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.สิทธิพันธ์	พุทธหุน	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ดร.ทักษิณา	แสนเย็น	มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น
ดร.จิตาภา	เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ดร.สมพงษ์	เกษานุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ดร.พงศ์สุภา	เฉลิมกลิ่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ดร.ธีรดนัย	กัปโก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.กาญจนา	โพธิ์วิยานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
อาจารย์ศรายุทธ	ขวัญเมือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่: วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พิมพ์เผยแพร่ 2 ฉบับต่อปี
ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน
ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม

การเผยแพร่

จัดส่งให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้ที่สนใจสามารถค้นหาที่
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/polssru>

ติดต่อกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี
707 ม.3 ถ.เลี้ยวเมืองอุดรธานี-สามพร้าว ต.สามพร้าว อ.เมือง จ.อุดรธานี 41000
โทรศัพท์: 042-129556, 097-9359356 โทรสาร: 042-129662
Website: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/polssru>
E-mail: touch_life@outlook.co.th

บทความทุกเรื่องที่ตีพิมพ์ได้จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน
ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564 มีวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารเพื่อเป็นสื่อการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการของอาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และจากการที่วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้รับการรับรองมาตรฐานจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) ให้อยู่ในกลุ่มที่ 2 ดังนั้น ในการจัดทำวารสารดังกล่าวให้ได้คุณภาพและมาตรฐานตามตัวชี้วัดที่ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานที่ทางศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้กำหนดไว้ทางกองบรรณาธิการมีกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การรับบทความผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้องที่จะพิจารณาบทความแต่ละบทความ ดังปรากฏในหน้าสารบัญ และประกอบไปด้วยบทความทั้งหมด 7 บทความ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจส่งบทความมาลงตีพิมพ์เผยแพร่ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป และขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด

ดร.ณัฐชัย เอกนราจินดาวังษ์

บรรณาธิการ

สารบัญ	
บทนำ	I
บทบรรณาธิการ	III
สารบัญ	IV
การรู้เท่าทันความคิดตามหลักสติปัญญา 4 : เพื่อก้าวผ่านยุค New Normal ไปสู่วิถีในยุคต่อไป Knowing as well as Thinking to the principles of the Four Foundations of Mindfulness: To move through the New Normal era to the Next Generation	89
กนกวรรณ ปรีดีเปรม Kanokwan Preeprem	
การประยุกต์ใช้สติสัมปชัญญะสำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน The Application for Mindfulness Clear Comprehension In Living Daily Life	99
พระสุภกิจ สุปญโญ Phrasupakit Supanyo	
การประเมินผลยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 Evaluation of Eco-City Strategy according to Lamphun Provincial Development Plan 2018-2022 fiscal year 2020	108
นพดล บุรณนัญญ์ Nopadol Burananuth	
ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม ของพนักงานโรงแรม 5 ดาว Management Factors Affecting the Teamwork Efficiency of Employees the 5-Star Hotels	125
เมธาวี ฮอฟมันน์, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล และปิยดา วงศ์วิวัฒน์ Methavi Hoffmann, Chandej Charoenwiryaku2 and Piyada Wongwiwat	
การพัฒนามาตรฐานการบินของกองทัพอากาศเพื่อความปลอดภัยและมาตรฐานการบินสากล Improvement for Aviation Standard of Royal Thai Air Force to Safety and International Aviation Standard	138
อติราช ศิริทรัพย์, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล, วราพร ดำรงกุลสมบัติ, สโรชนี ศิริวัฒนา และนลินี สุรดินทร์กูร Atirach Sirisap, Chandej Charoenwiryakul, Waraporn Dumrongkulsombat, Srochinee siriwattana and Nalinee Suradinkura	

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานกับทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษา ในเขตปทุมธานี	148
Relationship between the Performance and the Innovation Skills of the Personnel in a Private Higher Education Institution in Pathumthani	
<i>สมญา แชมเบอร์ส และ เฉลิมพร เย็นเยือก Somya Chambers and Chalernporn Yenyuak</i>	
การประเมินผลกระทบนโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน: ศึกษากรณี พื้นที่ด่าน อำเภอเชียงแสน ด่านอำเภอแม่สาย และด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	159
The Impact Evaluation of Trade and Investment Policy in Border Area: The Case Studies of Chiang Saen District Border Area, Mae Sai District Border Area, and Chiang Khong District Border Area, Chiang Rai	
<i>สุรศักดิ์ รัชตากร และชนิดา จิตตรุทธะ Surasak Ratchatakorn and Chanida Jittaruttha</i>	

การรู้เท่าทันความคิดตามหลักสติปัฏฐาน 4 : เพื่อก้าวผ่านยุค New Normal ไปสู่วิถีในยุคต่อไป

Knowing as well as Thinking to the principles of the Four Foundations of
Mindfulness: To move through the New Normal era to the Next Generation

กนกวรรณ ปรีดีเปรม

Kanokwan Preeprem

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์

Bachelor of Arts Program in Vipassana Meditation, Kanchanaburi Sripaibool Buddhist College, Thailand

E-mail: noono33@hotmail.com

Received: November 2, 2021

Revised: December 15, 2021

Accepted: December 16, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดและการกลายพันธุ์ของเชื้อไวรัส (COVID-19) ที่มีมาเนิ่นนาน จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่รอบตัว คล้ายกับสิ่งเดิมที่เคยถูกมองว่าปกติดูเหมือนจะไม่ปกติ ความไม่คุ้นชินทั้งหลายเหล่านี้ยังสร้างความวิตกกังวลใจ จนบางครั้งทำให้ขาดสติไม่ทันความคิดของตนเองเป็นเหตุให้เกิดปัญหาตามมา ผู้เขียนจึงอยากชี้ให้เห็นว่า ความสำคัญของการมีสติในการรู้เท่าทันความคิดนั้นมีความสำคัญมากนอกจากจะช่วยแก้ปัญหาที่ต้นเหตุแล้ว และยังยับยั้งปัญหาใหม่ไม่ให้เกิดขึ้นอีก พร้อมทั้งสามารถสร้างความสุขให้เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี พระพุทธองค์ได้สรุปรวมวิธีสร้างสติการรู้เท่าทันความคิดไว้เป็นสูตรสำเร็จที่สมบูรณ์ กระทัดรัด ประยุกต์ใช้ได้ในทุกขณะจิต ทั้งเวลาที่กำลังปฏิบัติธรรม ตลอดถึงใช้ได้กับชีวิตประจำวัน ให้เกิดสติคอยสอดส่องชีวิตของตนเอง ให้เห็นความคิด เห็นจิตใจของตนเอง ซึ่งรวมเรียกว่า สติปัฏฐาน 4 ด้วยการผูกสติลงที่ กาย และ จิต ของตนเอง รวมไปถึงความรู้สึก (เวทนา) และ อารมณ์ (ธรรม) ที่เกิดขึ้นในตน

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันความคิด, สติปัฏฐาน 4, ยุคนิวนอร์มอล

Abstract

This article refers to the spread of the virus and the mutation of the virus (COVID-19) that caused some anxiety that sometimes lacked consciousness. The author wants to point out that the importance of consciousness is very important, in addition to solving the problem that causes it. It also prevents new problems from happening, and it can also bring pleasure to them. The Buddha has summarized how to build consciousness, knowledge is a complete, compact formula,

applied to every moment of mind, and the time that is being done throughout the world, to be able to focus on self-reflection. This is called the Four Foundations of Mindfulness, which is self-conscious and self-conscious. It includes feelings and emotions (mind-objects) that take place in them.

Keywords: Knowing as well as Thinking, the Four Foundations of Mindfulness, New Normal

บทนำ

อันตรายที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมา ส่วนใหญ่นั้นจะมาจากสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวเอง เช่น จากศัตรู สัตว์ป่าดุร้าย ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และรวมถึงพิษจากผลไม้หรืออาหาร มนุษย์เราที่สามารถอยู่รอดมาได้จนถึงทุกวันนี้ ผ่านมาหลายล้านปี สืบทอดเผ่าพันธุ์กันมา นับชั่วอายุคน ก็เพราะเรารู้จักที่จะหาทางหลบหลีกอันตรายที่เกิดขึ้นจากภายนอก ทั้งภัยจากสัตว์ร้ายและภัยธรรมชาติ สิ่งนี้ถูกสะสมจนกลายเป็นสัญชาตญาณของคนเรา ว่าจะอยู่รอดได้ก็ต้องหมั่นรู้เท่าทันอันตรายจากภายนอก

ปัจจุบันวิถีชีวิตของคนเรานั้น ไม่ได้มีอันตรายจากภายนอกมากเท่าแต่ก่อน ทุกข์ภัยที่เกิดขึ้นกับผู้คนส่วนใหญ่ เป็นทุกข์ทางใจและทุกข์ทางกาย อันตรายที่จะมาบีบคั้นร่างกายของเราให้เดือดร้อนทุกข์ทรมานนั้น น้อยลงไปทุกที สัตว์ร้ายก็ดี ภัยธรรมชาติก็ดี เดียวนี้มีน้อยมาก จะมีก็แต่ภัยจากเทคโนโลยี รถยนต์ อุปกรณ์ไฟฟ้า เครื่องยนต์ต่างๆ แต่ถึงอย่างไรก็นับว่าเรามีความปลอดภัยมากขึ้น เพราะสิ่งเหล่านั้นเราสามารถควบคุมจัดการได้มากกว่าสิ่งบรรดาสัตว์ที่เป็นอันตราย ความหิว ความเจ็บป่วยก็ลดน้อยลงมาก แม้จะไม่หมดไปก็ตาม

ความทุกข์ เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับเราทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่สร้างความกังวลให้กับเราเป็นอย่างมาก วิถีชีวิตของเราเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่ทันตั้งตัว เราออกไปทานอาหารนอกบ้านไม่ได้ ไปเดินเล่นในห้างสรรพสินค้าไม่ได้ ความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เราเกิดความทุกข์โดยไม่รู้ตัว ที่เราทุกข์ก็เพราะความคิด ความกังวลกลัวว่าจะติดเชื้อ กลัวว่าคนใกล้ชิดจะติดเชื้อ กลัวไม่ปลอดภัยในชีวิตเรียกรวม ๆ ว่าเป็นความปรุงแต่งทางความคิด ที่แรกก็ปรุงแต่งทางความคิด จากนั้นก็ปรุงแต่งต่อเป็นอารมณ์ เมื่อประสบพบเจอเรื่องที่ไม่เป็นอย่างที่คิด ไม่เป็นไปอย่างที่คาด ก็เกิดความกลัว ความหวาดระแวง เกิดเป็นความทุกข์ขึ้นมาทันที

ความจริงแล้วความทุกข์เป็นสิ่งที่ไม่ได้น่ากลัวเสมอไปหากเรารู้สาเหตุ และสามารถจัดการกับมันได้อย่างถูกวิธี การที่เราจะรู้ทันความคิดไม่ใช่เรื่องยาก ให้มีความรู้สึกตัวผูกติดอยู่กับความเคลื่อนไหวของกายในชีวิตประจำวันอยู่ตลอดเวลา เป็นการฝึกตามหลักของสติปัฏฐาน 4 คือเมื่อสติแก่กล้าขึ้น ความรู้สึกตัวจะทำให้ตื่นตัว หรือ รู้สึกกาย ตื่นกาย ความรู้สึกตัวจะปลุกให้รับรู้ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ภายในกาย เช่น เวลายกมือ ยกแขน ขณะที่กำลังพูด เจรจา เห็นอาการกระพริบตา กลืนน้ำลาย แม้กระทั่งลมหายใจ การใช้ชีวิตประจำวัน (กาย) สภาพอารมณ์ โกรธ โมโห สุข ทุกข์(เวทนา) ความคิดที่เข้ามากระทบ (จิต) และความรู้สึกของตนเอง (ธรรม) เมื่อความรู้สึกตัวมีมากขึ้น จะสามารถจับความคิดและเห็นความคิดที่กำลังเกิดขึ้นพร้อมกันไปด้วยอยู่ตลอดเวลา แม้ในขณะที่กำลังทำงานประกอบกิจประจำวัน

เมื่อใดก็ตามที่เกิดสิ่งเลวร้ายขึ้นในชีวิต จะเห็นได้ว่าคนเรานั้นย่อมมีความทุกข์และความโศกเศร้าเสียใจได้ แต่ก็ไม่ควรที่จะต้องอยู่กับสภาพความทุกข์นั้นไปตลอดทั้งวัน ในขณะที่เดียวกัน ก็ไม่ต้องรีบเปลี่ยนจากความทุกข์เป็นความสุขในทันที เพราะการทำเช่นนั้นบางครั้งเท่ากับเป็นการปิดเป็นมมมองต่อความเป็นจริง ความสุขนั้นได้กลายเป็นหน้าที่ใหม่ของคนในสังคมไปแล้ว การมองโลกในแง่ดี ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สามารถแก้ปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอีก โดยที่เราต้องไม่ยึดติดกับเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์กับชีวิต โดยนำหลักทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง และมีความเชื่อมั่นในเรื่องของการประกอบกรรมดี จะเป็นพลังช่วยให้ตนเองประสบผลสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวังได้ โดยความเชื่อที่เหมาะสมที่สุดคือความเชื่อที่ดีงาม และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้การสร้างความเชื่อที่ถูกต้องทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความดีงามที่และความเป็นจริง จึงจะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการคิด (พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ, 2561)

พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้ฝึกจิตหรือบริหารจิตด้วยการฝึกสติให้มีพลัง และว่องไวจนสามารถรู้เท่าทันจิตที่วุ่นวาย ฟุ้งซ่านเหล่านั้น ทำให้จิตสงบลงและเปลี่ยนจากอกุศลจิตเป็นกุศลจิต วิธีฝึกจิตนี้เรียกว่า การเจริญสติ ปฏิฐาน 4 คือ การฝึกสติไว้ สติที่รู้เท่าทันจิต จะเป็นการเรียนรู้ความจริงของชีวิตเพื่อความพ้นทุกข์ด้วยการ ดูกาย ดูใจของเราเอง (พิมพ์ลัษ หงษ์คำ, 2564)

New Normal ไปสู่วิถีในยุคต่อไป

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เกิดจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Coronavirus) ซึ่งเป็นไวรัสในสัตว์ มีหลายสายพันธุ์ ปัจจุบันโรคโควิด-19 ได้ระบาดหนักไปทั่วโลก เริ่มพบผู้ป่วยครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) ที่เมืองอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ภาคกลางของประเทศจีน องค์การอนามัยโลก (WHO) ในภาษาไทย ใช้ชื่อว่า โรคโควิด-19 ความรุนแรงของโรคขึ้นอยู่กับปริมาณไวรัสที่ได้รับ ขึ้นอยู่กับสุขภาพ โรคประจำตัว ปฏิกริยาภูมิคุ้มกัน การปฏิบัติตนเมื่อเริ่มป่วย การดูแลรักษาเมื่อติดเชื้อและเมื่อป่วย (สยามพร ศิรินาวัน, 2563) จนทำให้มีฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบ จนทำให้แบบแผนและแนวทางปฏิบัติและการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ที่ไม่คุ้นเคย วิถีใหม่ “New Normal” รศ. มาลี บุญศิริพันธ์ คณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ราชบัณฑิตยสภาระบุว่าราชบัณฑิตยสภาได้บัญญัติศัพท์ “New Normal” หมายถึงความปกติใหม่, ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตประจำวัน การออกไปนอกบ้าน การเรียน การทำงาน การสื่อสาร หรือแม้กระทั่งวิธีการคิด การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่นี้ใหญ่หลวงและไม่มีใครได้เตรียมตัวรับมือมาก่อนเมื่อเวลาผ่านไปจนทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม เมื่อเหตุการณ์ยังคงอยู่ต่อไป การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและแนวความคิด ก็ต้องเปลี่ยนไป จนทำให้เกิด ยุคถัดไป Next normal คือการให้ความสำคัญกับการระมัดระวังและป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้ไปสร้างปัญหาต่อผู้อื่น เช่น การระวังตนเองด้วยการไม่เดินทางไปในพื้นที่เสี่ยงรับเชื้อ ไม่นำเชื้อไปแพร่ให้กับคนอื่น หรือมีความรับผิดชอบต่อสังคม ความระมัดระวังตัว การได้รับข่าวสาร การดำเนินชีวิต และอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้เกิดความตื่นตระหนก วิตก

กังวลและส่งผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของคนในสังคม จึงมีความจำเป็นต้องเร่งให้ความช่วยเหลือ ทั้งการให้ข้อเท็จจริง ความรู้ และบริการต่าง ๆ เพื่อคลายความวิตกกังวลโดยเร็ว แนวทางแก้ไขความรู้สึกที่ตื่นตระหนก ความวิตกกังวล และความโกรธเคือง จากผลกระทบของสถานการณ์โควิด 19 สังคมไทยจึงต้องเร่งพัฒนาด้านจิตใจ โดยการฝึกการจักระเบียบใน สร้างวินัย และสร้างสุขนิสัยของตนเองให้เกิดความปลอดภัย เช่น ล้างมือ ใส่หน้ากากอนามัย เป็นเครื่องมือป้องกันภัยใกล้ใจและใกล้ตัว ให้เกิดความมั่นใจและช่วยให้สถานการณ์การแพร่ระบาดคลี่คลายได้สำเร็จเร็วขึ้น

ในส่วนเรื่องของวินัยนั้น เป็นระเบียบภายในจิตใจของแต่ละบุคคลที่มีความสำคัญมากต่อการกำหนดชีวิตของตนเองให้เป็นระบบ สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในชีวิต การควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ และมีทัศนคติเชิงบวก จัดว่าเป็นความประพฤติดี การมีวินัยจะช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดตนเองได้ว่าจะต้องทำอะไร จะตอบสนองสถานการณ์ที่เผชิญอยู่อย่างไรให้เหมาะสม ซึ่งหากไม่มีการควบคุมอารมณ์และจิตใจ ก็อาจทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตได้เช่นกัน ดังนั้นทุกคนสามารถสร้างวินัยให้เกิดขึ้นด้วยตนเองได้ ด้วยการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนแล้วลงมือทำ สร้างแรงบันดาลใจให้ตนเอง คล้ายเป็นแรงผลักดันให้ตัวเอง สร้างนิสัยใหม่ ๆ ใส่ใจกับการพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ดีและฝึกทำให้เป็นกิจวัตร เหมือนกับการกินข้าว เมื่อเกิดอาการซีเกียจ ให้บอกตัวเองว่า ถ้าเราไม่ทำแล้วใครจะมาทำให้เรา หมั่นให้กำลังใจและให้รางวัลตนเอง โดยใช้คำง่าย ๆ ว่า “ฉันทำได้” เพื่อบอกตัวเองให้สู้ต่อไป

สำหรับเรื่องสุขนิสัย คือ พฤติกรรมการปฏิบัติทางด้านสุขภาพ เช่น การกิน การอยู่ การหลับ การนอน เมื่อทำถูกต้องแล้วจะทำให้เรามีสุขภาพดีทั้งกายและใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัย ไม่เป็นโรค หากปฏิบัติเป็นประจำ จะกลายเป็นความเคยชินที่เราคุ้นปากเรียกกันว่า “นิสัย” จะอยู่อย่างคงทนและยังสามารถถ่ายทอดปลูกฝังสู่บุคคลอื่นได้ด้วย ในยามที่ประเทศเรากำลังเผชิญกับไวรัสโควิด 19 นี้ สุขนิสัยใหม่ที่เราต้องสร้างและรักษาไว้ 3 เรื่อง คือ การไม่ไปแออัดกัน ใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา และการล้างมือบ่อย ๆ ด้วยน้ำสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์

ประเภทของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 โชน คือ 1. โชนกลัว ซึ่งกลุ่มบุคคลในโชนนี้จะมีพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกมาให้เห็น ได้แก่ การกักตุนสินค้าอาหาร และยารักษาโรค มีความกลัว ความกังวลและความโกรธมากขึ้น ชอบบ่นว่าและตำหนิ และแชร์ข้อมูลข่าวสารทันทีที่ได้รับโดยไม่มีการตรวจสอบข้อมูลนั้นๆ มีอาการหงุดหงิดง่าย ส่งผลให้เกิดความสับสนในการใช้ชีวิต 2. โชนเรียนรู้ กลุ่มบุคคลในโชนนี้จะเริ่มปล่อยวางกับสิ่งที่ไม่อยู่ในอำนาจการควบคุมของตน เริ่มหยุดการกระทำที่ส่งผลร้ายต่อตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์และความรู้สึกของตน สามารถยอมรับสภาพความเป็นจริงได้ ตระหนักถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและคิดหาทางออก พิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อนทุกครั้งที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร และให้กำลังใจกับตนเองเสมอว่าเราพยายามทำดีที่สุดแล้ว 3. โชนพัฒนา กลุ่มบุคคลในโชนนี้จะคิดถึงบุคคลรอบข้างและคอยช่วยเหลือคนอื่น ใช้ทักษะของตนช่วยเหลือบุคคลอื่นในทางที่ดี และคอยแบ่งปันให้คนอื่นที่ขาดแคลน หรือต้องการ มีสติอยู่กับปัจจุบันและคิดหาทางออกอย่างมีสติ มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ยินดี และชื่นชมผู้อื่น รักษาความรู้สึกเป็นสุขและแพร่กระจายไปสู่บุคคลรอบข้างให้ได้รับความสุขเช่นกัน พร้อมทั้งหาหนทางในการ

ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และสร้างความสงบ ฝึกความอดทน เพิ่มพูนความคิดสร้างสรรค์และสัมพันธภาพที่ดีอยู่เสมอ (กรมสุขภาพจิต, 2564)

ความหมายของการรู้เท่าทัน

การรู้หรือการรู้เท่าทัน Literacy เป็นแนวคิดที่มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นความหมายจาก"ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้" ซึ่งเชื่อมโยงกับสิทธิในการศึกษาของผู้คนต่อมาแนวคิดและนิยามของการรู้เท่าทัน ได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองกับรูปแบบของเทคโนโลยีเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ดังที่ Hobbs and Moore (2013) ได้ทบทวนให้เห็นตั้งแต่พัฒนาการของคำศัพท์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันซึ่งมีพัฒนาการตามความก้าวหน้าของสื่อและมวลชนในแต่ละยุคสมัย โดยแบ่งเป็นมิติต่าง ๆ ดังนี้

ยุคที่ 1: Rhetoric เป็นยุคที่การรู้เท่าทันหมายถึง ความสามารถด้านการพูดและการฟัง

ยุคที่ 2: Print Literacy เป็นยุคที่การรู้เท่าทันหมายถึง ความสามารถด้านการอ่านและการเขียน

ยุคที่ 3: Visual Literacy เป็นยุคที่การรู้เท่าทันหมายถึง การรู้เท่าทันการออกแบบภาพ การตีความ และการสร้างสรรค์งานลักษณะต่างๆ

ยุคที่ 4: Information Literacy: เป็นยุคที่การรู้เท่าทันหมายถึง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสืบค้นข้อมูลข่าวสาร การประเมินข้อมูลข่าวสาร และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร

ยุคที่ 5: Media Literacy เป็นยุคที่การรู้เท่าทันหมายถึง การรู้เท่าทันสื่อสารผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อ

ยุคที่ 6: Critical เป็นยุคของอำนาจของเนื้อหาสาระ และข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ

ยุคที่ 7: Computer Literacy เป็นยุคที่การรู้เท่าทันหมายถึง ความสามารถ ในการเข้าใจ และใช้คอมพิวเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการเข้าในระบบเทคโนโลยีได้ดี

ยุคที่ 8: News Literacy เป็นยุคที่การรู้เท่าทัน หมายถึง ความสามารถในการประเมินข่าวสาร และเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความรับผิดชอบ

ยุคที่ 9: Digital Literacy เป็นยุคที่การรู้เท่าทันหมายถึง ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต และสามารถอยู่ในสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ได้อย่างมีความปลอดภัย

หลักที่ทำให้สังคมดำรงอยู่และขับเคลื่อนคือ การรู้เท่าทันข่าว และการสื่อสาร และที่สำคัญคือการรู้เท่าทันความคิดของตนเอง และเป็นหนึ่งในปัจจัยภายในที่จะสามารถช่วยให้สังคมดำรงอยู่และขับเคลื่อนไปในวิถีที่ถูกต้องและดีงาม

ในเดือนพฤษภาคม 2564 สวนดุสิตโพลเปิดเผยผลการสำรวจสภาพจิตใจของคนไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 1,713 คน เกี่ยวกับความรู้สึกต่อสถานการณ์ พบว่า ผู้ตอบร้อยละ 75.35 รู้สึกเครียดและวิตกกังวล ร้อยละ 72.95 รู้สึกสิ้นหวัง สำหรับสาเหตุ ร้อยละ 88.33 ระบุว่าเกิดจากสถานการณ์การระบาดที่ยังรุนแรง และร้อยละ 60.52 เกิดจากปัญหาเศรษฐกิจ (โพสต์ทูเดย์, 2564) ส่วนหนึ่งมาจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ ที่มีการนำเสนอ ทำให้เกิดผลกระทบกับการดำเนินชีวิตและการเป็นอยู่ของเราเป็นอย่างมาก ดังนั้นเราจึงควรฝึกการกำหนดรู้โดยใช้สติในการแยกแยะข่าวสาร ตามที่ เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540) กำหนดการรับรู้ออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย 1) ระดับที่ 1 ความตระหนัก (awareness) ระดับที่ผู้รับสื่อตระหนักว่าสื่อและเนื้อหา เท่าทันสื่อมีเพื่อตอบสนอง

ต่อความชอบความพอใจ 2) ระดับที่ 2 ความเข้าใจ (comprehension) คือ ระดับที่ผู้รับสื่อมีความเข้าใจในสื่อลักษณะตามบทบาทหน้าที่ในระบบสังคม รู้ความหมายตรง 3) ระดับที่ 3 วิเคราะห์และตีความ (analyze and interpret) ระดับที่ผู้รับสื่อสามารถวิเคราะห์การดำเนินการของสถาบัน/องค์กรสื่อ สามารถวิเคราะห์ และตีความของความหมายแฝงได้ และ 4) ระดับที่ 4 การประเมินและการตัดสิน (evaluate and judgments) ระดับที่ผู้รับสื่อประเมินได้ว่า สถาบัน/องค์กรสื่อ เกี่ยวข้องกับระบบอำนาจ ทุนนิยม บริโภคนิยม

การรับรู้จริงตามความเป็นจริง หรือ การรู้เท่าทันความคิดในขณะรับรู้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ สติปัญญา การสังเกตพิจารณา ความสนใจและตั้งใจ คุณภาพของจิตใจในขณะนั้น ทำความรู้อีกทีหนึ่งคิดให้เป็น สัมมาทิฐิ มองสิ่งต่าง ๆ ให้เข้าใจตามความเป็นจริง ปรับระบบความรู้สึกรู้สึกนึกคิดให้เกิดการตื่นตัว รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง ทำให้ชีวิตไม่ตกอยู่ในความประมาท ไร้แรงชวนขยายปฏิบัติสิ่งที่ควรปฏิบัติ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553)

ในขณะที่การดำเนินชีวิตของเราจะเกิดความคิดอยู่ตลอดเวลา ความคิดจึงเป็นสิ่งที่บางครั้งก็เป็นเรื่อง รุนแรงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เราคิดจะทำ คิดจะวางแผน หรือความคิดอื่นๆ อีกมากมาย แต่บางครั้งตัวเราเองก็ ไม่รู้จะเริ่มคิดที่ตรงไหนและหยุดคิดเมื่อไหร่ หากเราเริ่มเรียนรู้ระบบการคิด การเขียนแผนที่ความคิด เพื่อหา เส้นทางที่ดีที่สุด และการจัดการตัดสินใจอย่างชัดเจน (Biz in Thai, 2564) จึงต้องเรียนรู้การมีสติหรือ “Mindfulness” คือ การรู้กายรู้ใจ การอยู่กับปัจจุบันอย่างที่มีสติ โดยไม่ตัดสิน ไม่ปรุงแต่ง เพียงแค่รู้ยอมรับ และเข้าใจ การฝึกสติทำได้ง่าย ๆ โดยการอยู่กับลมหายใจเข้าออก เมื่อเปลวไฟคิดก็แค่รู้ ไม่โกรธ ไม่ตัดสิน ไม่เพ่งโทษ เมื่อรู้สึกตัวก็กลับมาอยู่กับลมหายใจเข้าออกเช่นเดิม (tuemaster.com, 2019) การทำให้ใจสงบมีเพียง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 กล่าวได้ว่า วิปัสสนากรรมฐานเป็นเอกลักษณ์ที่จำเพาะเด่นชัด ของพุทธศาสนาเพราะเป็นทางสายเอกและเป็นทางสายเดียวที่จะทำให้พ้นทุกข์ได้ แต่อย่างน้อยที่สุด ในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ก็สอนให้คนเรารู้จักจัดการกับสิ่งที่มากระทบเราไม่ว่าจะเป็นทาง ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ได้ด้วย ความ ไม่ประมาท

ความหมายของสติปัฏฐาน 4

สติปัฏฐาน มาจาก คำว่า สติ คือ การรับรู้ ปฏฐาน คือ เข้าไปตั้งไว้สติปัฏฐาน หมายถึง การระลึกอย่าง มั่นคงในกองรูป เวทนา จิต และสภาวะธรรม (พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), 2549) การมีสติหรือ “Mindfulness” คือ ความระลึกได้ สำนึกพร้อมอยู่ ใจอยู่กับกิจ การรู้กายรู้ใจ การอยู่กับปัจจุบันอย่างที่มีสติ โดยไม่ตัดสิน ไม่ปรุงแต่ง เพียงแค่รู้ยอมรับและเข้าใจ การฝึกสติทำได้ง่าย ๆ โดยการอยู่กับลมหายใจเข้าออก เมื่อเปลวไฟคิดก็แค่รู้ ไม่โกรธ ไม่ตัดสิน ไม่เพ่งโทษ เมื่อรู้สึกตัวก็กลับมาอยู่กับลมหายใจเข้าออกเช่นเดิม

สติปัฏฐาน 4 ประกอบไปด้วย

1. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การมีสติว่ากายเป็นแค่ที่รวมของธาตุ 4 ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ มาประชุมรวมกันเป็นร่างกาย ไม่มองกายด้วยความเป็นคน สัตว์ เรา เขา แต่มองแยกเป็น รูปธรรมหนึ่ง ๆ เท่านั้น อาศัยเหตุปัจจัยมากมายเกิดขึ้นเป็นวงจรปฏิสัมพันธ์กัน ก็จะเห็นความเกิดดับ และเห็นว่ากายล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา

2. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การมีสติไม่ลืมนึกว่าเวทนาทั้งหลาย ทั้งสุข ทุกข์ อุเบกขา มีและไม่มี อามิส ล้วนเป็นนามธรรมอย่างหนึ่ง ไม่มองกายด้วยความเป็นคน สัตว์ เรา เขา แต่มองแยกเป็นแค่นามธรรมที่อาศัยเหตุปัจจัยมากมายเกิดขึ้นเป็นวงจรปฏิจลสมุปบาท ก็จะเห็นความเกิดดับ และเห็นว่าเวทнал้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา

3. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การมีสติไม่ลืมนึกว่าจิตมีเหตุใกล้คือเจตสิกมากมายเป็นปัจจัยให้เกิด อยู่ ไม่มองจิตด้วยความเป็นคน สัตว์ เรา เขา คือไม่มองว่าเรากำลังคิด เรากำลังโกรธ หรือเรากำลังเหม่อลอย แต่มองแยกเป็นนามธรรมอย่างหนึ่ง ที่อาศัยเหตุปัจจัยมากมายเกิดขึ้นเป็นวงจรปฏิจลสมุปบาท ก็จะเห็นความเกิดดับ และเห็นว่าจิตล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา

4. ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การมีสติไม่ลืมนึกว่าโลกียธรรมทั้งปวงเกิดจากเหตุปัจจัยมากมาย ไม่มองด้วยความเป็นคน สัตว์ เรา เขา แต่มองเป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่อาศัยเหตุปัจจัยมากมายเกิดขึ้นเป็นวงจรปฏิจลสมุปบาทก็จะเห็นความเกิดดับ และเห็นว่าธรรมที่เกิดจากเหตุปัจจัยล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา

สิ่งสำคัญในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน ๔ นอกจากความมีสติแล้ว ในการกำหนดรู้ อารมณ์หนึ่ง (สิ่งที่ถูกเพ่ง) ไม่ว่าจะเป็นกาย เวทนา จิตหรือธรรม ต้องอาศัยองค์คุณอีก 2 อย่าง คือ ความเพียรและสัมปชัญญะ ทั้งสติสัมปชัญญะและความเพียร (รวมเรียกว่าผู้เพ่ง) รวมเป็น ๓ อย่างคือ

1. อาตปปี ได้แก่ ความเพียร Effort มีลักษณะค้ำจุนไว้ เป็นความเพียรเพื่อที่จะทำลายอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป ในการเจริญวิปัสสนากรรมฐานต้องมีความเพียรเพื่อการกำหนดรู้รูปนามที่เกิดขึ้นในขณะปัจจุบัน

2. สติ mindfulness คือการระลึกได้ในการกระทำไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา และใจ สติมี 2 ลักษณะคือการนึกได้ในกุศลธรรม และ ความไม่ประมาทในกิจการทุกอย่าง

3. สัมปชาโน คือ สัมปชัญญะ Clear comprehension or awareness คือความรู้ตัวทั่วพร้อม คือ รู้แจ่มชัดว่าในขณะที่ปัจจุบันนี้กำลังทำอะไรอยู่ ไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา และใจ โดยองค์ธรรมสัมปชัญญะ ได้แก่ ปัญญา wisdom

พระพุทธองค์ยกย่องถึงความเพียร สติ และสัมปชัญญะ ไว้ว่า

“ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเฝ้าตามดูกายในกาย (...เวทนา...จิต...ธรรม) มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ... กำหนดอิริยาและโทมทสในโลกลอยู่ เมื่อภิกษุเฝ้าตามดูกายในกายอยู่ ย่อมตั้งจิตไว้โดยชอบ ผ่องใสโดยชอบในกายานุปัสสนานั้น เธอตั้งจิตไว้โดยชอบ ผ่องใสโดยชอบ ในกายานุปัสสนานั้นแล้ว ยังญาณทัสสนะให้เกิดในกายอื่นภายนอก...” (ที.ม. 10/205)

การรู้เท่าทัน

ในบางครั้งความคิดของตนเองก็เป็นสิ่งที่โง่งนแทบไม่สามารถจะรู้ได้เท่าทัน หรือรู้ไม่ทันความคิดที่แล่นออกไป การฝึกสติในขณะที่ปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้เราทันความคิด รู้เท่าทันปัญหาในยุคที่มีการแพร่ระบาดในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตแบบไม่ทันตั้งตัว และการฝึกสตินั้นไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในเรื่องของศาสนาเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวัน จนสามารถนำการฝึกสติมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ดังนี้

1. การรู้เท่าทันสื่อ ไม่หลงเชื่อเนื้อหาที่ได้อ่าน การแยกแยะองค์ประกอบในการนำเสนอของสื่อว่ามีวัตถุประสงค์อะไร การตีความสื่อหลังจากเปิดรับสื่อไปแล้ว เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ ประเมินค่าสื่อได้นำสิ่งที่เราวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ เลือกรับสื่อเป็น สามารถส่งสารต่อได้ มีปฏิกิริยาตอบกลับสื่อได้

2. แบ่งปันเรื่องดี ๆ ออกไปช่วยเหลือคนอื่นที่ลำบากกว่า เกื้อกูลกัน เป็นการสร้างบรรยากาศของความ เป็นสังคมแห่งกุศลจิต ทำให้เกิดความอบอุ่นเย็นใจในมุมเล็ก ๆ ของสังคม ในขณะที่สถานการณ์สร้างความรุ่มร้อนทั่วโลก

3. มีกัลยาณมิตรจิตใกล้ ปรีชาหรือพูดคุยกับใครสักคนที่รู้สึกคุยด้วยแล้วสบายใจ ก็จะช่วยบรรเทา ความเศร้า หรือผ่อนคลายความกดดัน ที่ทำให้เครียดลดลงไปได้บ้าง ช่วยให้เกิดความรู้สึกดี เต็มใจเป็นความคิดเร้า กุศลอย่างมั่นคงด้วยตนเอง ส่งเสริมให้สภาพจิตใจดีขึ้นทัศนคติมุมมองก็จะเป็นกุศลมากขึ้น

4. ฝึกใจให้เปิดกว้าง มองหาโอกาสใหม่ ๆ ในมุมที่อาจจะไม่เคยมอง หรือมองข้ามไป มองปัญหาที่กำลังเผชิญว่า เป็นสิ่งที่น่าท้าทาย ไม่คิดท้อแท้ เป็นการฝึกใจให้ยืดหยุ่น ไม่เป็นคนที่มีความรู้ หรือความคิดตายตัว เพราะ การคิดเร้ากุศลจะเกิดขึ้นได้ง่ายกับคนที่มีความใจกว้างขวาง ไม่ยึดตนเองเป็นใหญ่ แต่แผ่แผ่จิตใจให้มีพื้นที่ว่างและ พร้อมที่จะเติมเต็มด้วยความรู้ ความเข้าใจและการปลูกเร้าจิตใจให้คิดดีขึ้นมา

5. สร้างมุมมองใหม่ด้วยใจคิดที่เป็นกุศล ด้วยมุมมองของการเรียนรู้และพัฒนาตน ให้โอกาสตัวเองได้ลอง อะไรใหม่ หาบทรายใหม่ให้กับชีวิต อาจจะไปพบปะผู้คน หรือลองทำอะไรใหม่ ๆ โดยคิด

การรู้เท่าทันความคิดตามหลักสติปัฏฐาน 4 ในชีวิตประจำวัน

ทักษะขั้นสูงสุดของ การรู้เท่าทัน คือการฝึกที่ใจ ให้ใจรู้ว่าอะไรจริง และฝึกให้รู้ระดับของความจริง ด้วยวิธีการที่ทำให้เข้าถึงได้ง่าย ด้วยการมีสติอยู่ขณะปัจจุบัน การที่จะทำให้เข้าใจแก่นแท้ของจิตใจนั้น จึงต้อง อาศัยการฝึกฝน “การเจริญสติ” (Mindfulness Practices) เพื่อให้ตนเองนั้นได้เดินทางสำรวจจิตใจตนเอง ผ่านประสบการณ์ตรง (Experiential learning) โดยจะรู้ว่า สตินำมาโยงกับความดีได้อย่างไร และทำให้เห็น แนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมของการรู้จักตนเอง (Self-awareness) การฝึกสติจะช่วยให้เราสามารถเผชิญกับ สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างสงบ โดยตอบสนองการใคร่ครวญได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล เกิดความยับยั้งชั่งใจ ไม่ทำ ตามอารมณ์ชั่ววูบ สิ่งนี้จึงถือเป็น “การสร้างความรู้รอบตัวต่อตนเองอย่างแท้จริง”

เราสามารถฝึกสติได้จากกิจวัตรประจำวันธรรมดา ๆ อย่างการดื่มชาพร้อมกับการรับรู้รสชาติของชา อย่างแท้จริง การเดินพร้อมกับการรับรู้การเคลื่อนไหวของร่างกาย การทำงานที่ซบซึ้งแต่ไม่ใช้ความคิดมากนัก เช่น การวาดรูป การเขียนไดอารี่ การปลูกต้นไม้ หรือเล่นกีฬา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ความคิดสงบและจดจ่อ กับสิ่งที่กำลังทำ ณ ปัจจุบัน หรือแม้แต่การให้ความช่วยเหลือคนอื่นในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างพาคนตาบอดข้าม ถนน เล่นกับเด็ก ๆ ช่วยรับโทรศัพท์และจดโน้ตให้เพื่อนร่วมงานที่ไม่อยู่ที่โต๊ะ สิ่งเหล่านี้ทำให้เราออกจากความคิด ฟุ้งซ่าน การหมกมุ่นกับตนเองและใส่ใจคนอื่นมากขึ้น เมื่อจิตใจสงบความคิดไร้สาระต่าง ๆ ก็จะค่อย ๆ ลดลง

สรุป

การหยุดชะงัก และการหยุดทำสิ่งเดิมเพื่อพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ ให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลง การรู้เท่าทันความคิด เป็นการพัฒนาจิตใจอย่างหนึ่ง นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก การรู้ทันและการเข้าถึงความจริงของสิ่ง

ทั้งหลาย การคิดที่ถูกวิธี ถูกกับเรื่อง เหมาะสม และสอดคล้องกับสถานการณ์ ปัญหาและจุดมุ่งหมาย ช่วยให้มีการตัดสินใจได้ถูกต้อง มีการแก้ปัญหาได้ลุล่วงได้ด้วยปัญญา การสร้างความรู้ใหม่ ๆ รู้จักคิดได้รวดเร็ว สำเร็จผลตามที่ตั้งใจ การตัดสินใจทำตามที่ยึดมั่นมีความสำคัญที่สุด รู้จักยอมรับความจริงในสิ่งที่พิจารณาด้วยความรอบคอบแล้ว พิสูจน์ หรือเห็นว่าถูกต้องแล้ว เป็นไปเพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ยอมรับฟังเหตุผลหลาย ๆ ด้าน แล้วนำมาไตร่ตรองให้รอบคอบ ตัดสินใจในสิ่งที่มีเหตุผล ผูกพันให้แสวงหาความจริง รู้จักคิด แสวงหาเหตุผล หรือแก้ข้อสงสัย ความไม่แน่ใจ เพราะการดำเนินชีวิตประจำวันนั้นจะมีสิ่งต่าง ๆ มากกระทบอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีสิ่งใดมากกระทบให้รู้เท่าทันกาย เพื่อทำให้คลายความยึดมั่นถือมั่นในกาย รู้เท่าทันเวทนา เพื่อให้ความยึดความอยาก ในความรู้สึก รับรู้ในสิ่งที่กระทบสัมผัส ไม่แทรกแซงความรู้สึกรับรู้ที่เกิดขึ้นและไม่เข้าไปคิดนึกปรุงแต่ง เห็นรูป เสียง กลิ่น รสที่ถูกต้องหรือไม่ถูกใจ ให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้นเอง รู้เท่าทันจิต เพื่อให้คลายความอยากในความคิด เมื่อรู้ตามความเป็นจริง ความรู้สึกโกรธ โลภ หลง หดหู่ ดีใจ เสียใจต่าง ๆ เมื่อเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ มันต้องเป็นเช่นนั้น ก็ไม่แทรกแซงเข้าไปคิดนึกปรุงแต่ง ก็จะเห็นการเกิด การดับได้ด้วยตนเอง จิตเกิดเพราะเหตุปัจจัยเช่นนั้นเอง การฝึกสตินั้นเป็นการระลึกรู้เท่าทันกายและใจของตนเองตามความเป็นจริงในปัจจุบันขณะตามสภาวะของจิตที่ตื่นรู้ ในการดำรงชีวิตประจำวันแล้วมีสติเห็นในธรรมใดก่อนก็ได้ จะทำหน้าที่ให้กลายเป็นเบาได้ และ เกิดคุณประโยชน์ในการดับทุกข์ทั้งสิ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2564). *กรมสุขภาพจิต แนะนำสังคมไทยพัฒนาจิตใจ ด้วย “วินัย - สุจริต”* ป้องภัยโควิด 19. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.dmh.go.th/covid19/news2/view.asp?id=32>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). *พุทธธรรมฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 82. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธรรม.
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2549). *มหาสติปัฏฐานสูตร ทางสู่พระนิพพาน*. กรุงเทพฯ: ไทยรายวันการพิมพ์.
- พิทักษ์ สุพรรณธนาภ. (2561). การคิดเชิงบวก: ตัวแปรในการพัฒนาชีวิต. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11 (3), 1958-1978.
- พิมพ์ลัษ หงษาคำ. (2564). *รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา*. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2564, จาก <https://sites.google.com/site/fon5481136057/s/5-1>
- โพสต์ทูเดย์. (2564). *โควิดทำคนไทยเครียดหนัก! ผลโพลชี้จิตใจแย่-ท้อถอยเกินจะรับมือได้*. ค้นเมื่อ 31 เมษายน 2564, จาก <https://www.posttoday.com/social/general/654196>
- สยามพร ศิรินาวิน. (2563). *“โควิด-19” ความรู้ สู่ปัญญา พัฒนาการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2540). *การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Biz in Thai. *การบริหารความคิด (Thinking Management)*. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2564 , จาก <https://www.bizinThai.com>

tuemaster.com. (2019). *ฝึกสติในขณะปัจจุบัน*. ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2564, จาก <https://tuemaster.com/blog/ฝึกสติในขณะปัจจุบัน>

Hobbs, R. and Moore, D. C. (2013). *Discovering media literacy : teaching digital media and popular culture in elementary school*. California: SAGE Publications.

การประยุกต์ใช้สติสัมปชัญญะสำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน

The Application for Mindfulness Clear Comprehension In Living Daily Life

พระสุภกิจ สุปญโญ

Phrasupakit Supanyo

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์

Bachelor of Arts Program in Vipassana Meditation, Kanchanaburi Sripaibool Buddhist College, Thailand

E-mail: vi.10aquare333@gmail.com

Received: November 12, 2021

Revised: December 15, 2021

Accepted: December 16, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้ ต้องการนำเสนอให้เห็นว่า “สติสัมปชัญญะ” เป็นสิ่งสำคัญมากในการดำเนินชีวิต เวลาที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งแต่ละคนอาจจะพบเจอความทุกข์ยากไม่เท่ากัน แต่สิ่งที่จะช่วยให้สถานการณ์ทุกอย่างคลี่คลายลงได้นั้นคือ การมีสติสัมปชัญญะ แต่ความสามารถในการประยุกต์ใช้สติสัมปชัญญะของแต่ละคนก็มีความแตกต่างกัน แต่ที่เหมือนกันคือ เมื่อสติเกิดขึ้น จะทำให้เห็นปัญหาและสามารถแก้ปัญหาตามความเป็นจริงได้ดีขึ้น สตินั้นทำให้เกิดสมาธิ และสมาธิทำให้เกิดปัญญา ปัญญาที่มีสมาธิเป็นฐานนั้นจะมีพลังมากมีอานิสงส์มาก เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนในการใช้ชีวิตประจำวัน พระพุทธเจ้าตรัสรู้เพราะปัญญา แต่กว่าพระองค์จะตรัสรู้ได้ พระองค์ต้องเจริญสติบำเพ็ญสมาธิ เพราะฉะนั้นฝึกสติให้อยู่กับปัจจุบันความสำคัญคือ ใจต้องอยู่กับเรื่องเฉพาะหน้าที่ต้องทำ การที่จะมีสมาธิ แล้วให้สมาธินั้นทำให้เกิดปัญญา ปัญญาที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เรียกว่าสติสัมปชัญญะ

คำสำคัญ: การประยุกต์, สติสัมปชัญญะ, ชีวิตประจำวัน

Abstract

This article wants to show that "consciousness" is very important in life when dealing with events and obstacles. But the thing that's going to help the situation unravel is consciousness, but the ability to apply consciousness to individual consciousness is different. When consciousness occurs, it can see problems, and it can be solved in a more realistic way, that it can be focused and focused, it can be very powerful. The Buddha knows because of wisdom, but before he knows it, he needs to stay focused. So it's important to focus on the present, to

focus on the task, to concentrate, to create the wisdom that is used in everyday life, called consciousness.

Keywords: Apply, Mindfulness Clear Comprehension, Daily Life

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งบนโลกใบนี้มีการเกิดขึ้นอยู่เสมอในทุก ๆ วัน การใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน โลกของเรามีกลางวันและกลางคืนโดยอาศัยเหตุปัจจัยคือการหมุนรอบตัวเองของโลก เมื่อโลกหมุนผ่านมาพบกับพระอาทิตย์โลกก็จะได้พบเจอกับแสงสว่างคือเวลากลางวัน แต่เมื่อโลกหมุนผ่านจากดวงอาทิตย์จะกลายเป็นเวลากลางคืนที่มีสภาพความมืดมิดเข้ามาแทน แต่เพราะมนุษย์มีสติปัญญาสามารถสร้างแสงสว่างเพื่อรับมือกับความมืดมิดได้ แม้กระทั่งเวลากลางวันหากมีสภาพอากาศร้อน หนาว มนุษย์ยังสามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่อสภาพที่เป็นอยู่เช่นนั้นได้ เช่นเดียวกับสถานการณ์ของชีวิตในระยะเวลาต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา มนุษย์มีเครื่องมือที่จะทำให้ผ่านพ้นอุปสรรค ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เครื่องมือที่ว่านั้นคือ พระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เป็นสัจธรรม เป็นความจริงแท้ แน่นอน ไม่ได้เปลี่ยนไปเช่นดังเวลา หลักธรรมนั้นเป็น อากาโณ แม้เวลาจะผ่านไปสักเท่าใด พระพุทธเจ้าทรงดับขันธปรินิพพานจากโลกไปแล้ว 2500 กว่าปี หลักธรรมนั้นยังสามารถนำมาใช้ได้ผลดีจริงกับในทุก ๆ สถานการณ์ของชีวิต

สติ สัมปชัญญะ เป็นหลักธรรมที่มีอุปการะมาก ที่ว่ามีอุปการะมากเพราะเป็นหลักธรรมเบื้องต้นที่ช่วยคอยสนับสนุนหลักธรรมอื่น ๆ ทั้งหมด สติ คือความระลึกได้ เป็นการใช้ความคิดอยู่กับปัจจุบันทุกขณะ ไม่เอาใจทอดทิ้งไปจากสิ่งที่เป็นอย่าง สัมปชัญญะ คือ ความรู้ตัว เป็นการระลึกเสมอว่าตัวเองเป็นใคร มีสถานะอย่างไร ควรทำหรือไม่ควรทำอะไรในทุกขณะของชีวิต เมื่อมนุษย์มีความระลึกและรู้ตัวเองอยู่เสมอจะทำให้มนุษย์สามารถควบคุมการกระทำต่าง ๆ ไว้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่แสดงออกมาทางกาย แสดงออกมาทางวาจา รวมทั้งแสดงออกมาทางใจ จะเป็นไปในลักษณะที่ดีและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดเมื่อการกระทำต่าง ๆ เหล่านั้นมีการแสดงออกมา (พระมหาสว่วง จตมโล (อุณกระโทก), 2554)

โลกและชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่ทุกวันเวลา แต่มนุษย์ผู้มีสติสัมปชัญญะ ย่อมสามารถดำรงความระลึกได้และความรู้ตัวให้อยู่กับตนเองไว้อยู่เสมอได้ อีกทั้งยังช่วยให้เกิดการปรับตัวรับมือได้กับทุกสถานการณ์ที่ต้องพบเจอ สติกับสัมปชัญญะจึงเป็นธรรมที่เป็นเครื่องค้ำจุนกัน และเป็นธรรมที่ช่วยค้ำจุนมนุษย์ให้คิด พุท และกระทำในสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยความไม่ประมาท หากขาดธรรมทั้ง 2 ประการนี้แล้ว มนุษย์ก็จะกระทำในสิ่งใดไม่สำเร็จ ไม่ต้องตามจิตประสงค์ และอาจส่งผลเสียย้อนกับสู่ตนได้ ในทางตรงข้าม หากมนุษย์เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ ไม่ว่ามนุษย์จะเจอปัญหาและอุปสรรคในชีวิตมากมายเพียงใด มนุษย์ย่อมสามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

สติ สัมปชัญญะ

ความหมายและความสำคัญ

สติ ตามหลักบาลีไวยากรณ์มาจากคำว่า สรติ อิติ สติ ยอมระลึก สร ธาตุ ในความระลึก สรณ สติ ความระลึก ชื่อว่า สติ คือ ความระลึก (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2542)

คำว่า สติ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “สติ ตามระลึก ความหวนระลึก สติ กิริยาที่ระลึก ความทรงจำ ความไม่เลื่อนลอย ความไม่หลงลืม” (อภ.ส. ไทย 34/23/31)

ในพระอภิธรรมปิฎก วิภังค์และพระอภิธรรมปิฎก ฉัมมสังคณี ได้กล่าวถึงสติไว้ว่า “สติ ความตามระลึก ความหวนระลึก สติ กิริยาที่ระลึก ความระลึก ความทรงจำ ความไม่เลื่อนลอย ความไม่หลงลืม สติ สตินทรีย์ สติ พละ สัมมาสติ นี้เรียกว่า สติ” (อภ.วิ. ไทย 35/524/393)

พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญฺญ) ได้อธิบายคำว่าสติ ไว้ว่า สติ คือความระลึกได้ ที่เดิมคำว่า “ได้” ก็เพราะว่าโดยมากคนทั่วไประลึกไม่ได้ ไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่าจะต้องระลึก ฉะนั้นจึงระลึกไม่ได้ บางทีมันรู้ว่าจะต้องระลึก แต่มันก็ยังไม่ระลึกหรือระลึกไม่ทัน ดังนั้น จึงทำให้ไม่สำเร็จประโยชน์ เราจึงจำกัดความให้ชัดเจนลงไปว่า “ระลึกได้” สตินี้คือ ความระลึกได้อย่างนี้ แล้วถ้าจะมีสติต้องระลึกให้ได้ทีนี้จะต้องให้ทันแก่เวลาเรียกว่า ระลึกทันควันทีกว่า เพราะเรื่องของจิตนั้นเร็ว เร็วยิ่งกว่า สายฟ้าแลบ ดังนั้นถ้าเราปล่อยสติไปผิดจังหวะชนิดเดียวก็ระลึกไม่ได้ระลึกไม่ทัน ดังนั้นการระลึกได้นี้ต้องจำกัดลงไปอีกอย่างว่าระลึกได้ทันควันจึงจะเรียกว่า สติ หรือ ระลึกได้ (พุทธทาส อินทปญฺญ, 2545)

สติ มีการระลึก มีการเข้าไประลึกรู้เป็นลักษณะ สติ ย่อมให้กำหนดและให้ระลึกกุศลโดยชอบ สติใคร่ครวญคิดทั้งแห่งธรรมที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นประโยชน์สติมีลักษณะแนบชิดอารมณ์ มีหน้าที่ไม่หลงลืม มีประโยชน์ในการระแวงระวังรักษาหรือมีภาวะมุ่งหน้าสู่อารมณ์เป็นงานเฉพาะหน้า มีความจำได้หมายรู้ มันคงเป็นทางดำเนิน หรือมีสติปัญญาในกาย เป็นต้น เป็นทางดำเนิน ส่งผลให้จิตหลุดพ้น ดังมีมาใน มหาปฐกสูตร ความว่า คือภิกษุในธรรมวินัยนี้ 1. พิจารณาเห็นกายใน กายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌา และโทมนัสในโลกได้ เมื่อเธอพิจารณา เห็นกายในกายอยู่ จิตย่อมคลายกำหนด หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่น 2. พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลาย 3. พิจารณาเห็นจิตในจิต 4. พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌา และโทมนัสในโลกได้ เมื่อเธอพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ จิตย่อมคลายกำหนด หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่นบุคคลผู้มีจิตหลุดพ้น เป็นอย่างนี้แล (ส.ม. ไทย 19/377/229)

สติ คือ ความระลึก รู้ มักมากับคำว่า สัมปชัญญะ เสมอ เพราะสัมปชัญญะคือความรู้ตัว เมื่อมีการระลึก รู้ บวกกับการรู้ตัวอยู่เสมอจึงทำให้เราเป็นผู้เข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบันและทุกขณะของชีวิตได้เป็นอย่างดี

สัมปชัญญะ คือ ความรู้ตัว ความรู้สึกอยู่ตลอดเวลา กำลังทำอะไร พุดอยู่หรือกำลังคิดอะไรอยู่ ความตื่นตัว ในขณะที่ทำงาน หรือยืน เดิน นั่ง นอน เป็นต้น ไม่หลง ๆ ลืม ๆ หรือ เลอะเลือน ในขณะที่นั้น พรอมทั้งรู้วา สิ่งที่ทำที่ พุดคิดนั้นดีไม่ดี ถูกไม่ถูกกอย่างไร เช่นเมื่อความผิดอย่างใด อย่างหนึ่งอยู่เกิดความรู้สึกตัวในขณะที่นั้นว่า ทำอย่างนี้ ไม่ถูกอนางนี้ไม่เหมาะ แลวก เลิกทำชุนนั้น ความรู้ สึกตัวเรียกวา สัมปชัญญะๆ มีอุปการะมาก คนที่มี สัมปชัญญะ จะสามารถควบคุมการทำการคิดให้อยู่ในกรอบให้คิดไตรตรองอย่างถี่ถ้วนในขณะที่ทำ พุด คิด ทำให้เกิดความ

รอบคอบไม่ผิดพลาดเสียหาย และสามารถละการทำพุดคิดที่ไม่ถูกต้องด้วยตัวเอง (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

สติ คือความระลึกได้ก่อนที่จะทำ จะพุด จะคิด ความยังคิดรอบคอบในกิจการ ความจำการทำและคำที่พุดแม่นยำได้ไม่หลงลืม ชื่อว่าความไม่ประมาทซึ่งเป็นความไม่ประมาทในธรรมคือ ความชั่วและความดีทั้งปวง ในด้านความชั่ว คือ ไม่ดูหมิ่นความชั่วเพียงเล็กน้อยก็ละเสียไม่ทำ ไม่ปล่อยให้ความชั่วสะสมเพิ่มขึ้น เพียรละความชั่วให้หมดสิ้นไป ในด้านความดี คือเพียรพยายามกระทำความดี ไม่ดูหมิ่นความดีว่าเล็กน้อยแล้วทอดธุระ ขยันทะสมความดี เมื่อความชั่วหมดไปความดีเต็มเปี่ยม ย่อมบริบูรณ์ด้วยสันติสุขอันเกิดจากสติสัมปชัญญะกำกับตัวอยู่เสมอ ไม่ปล่อยหลงลืมตัว มีความตั้งใจที่จะเว้นชั่ว หยุดทำความชั่ว ขยันสร้างความคิด ความไม่ประมาทจึงเป็นยอดแห่งธรรม ทั้งปวง (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถระ), 2538)

ความสำคัญของสติ สัมปชัญญะ

ความสำคัญของสติและสัมปชัญญะคือ สติ สัมปชัญญะเป็นตัวกำกับการตั้งมั่นดำรงอยู่ของคนถ้ามีสติตลอดเวลาในการดำเนินชีวิตจะเป็นประโยชน์ ต่อตนเองและผู้อื่น

สติเป็นใหญ่ในธรรมทั้งปวงพระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสเรื่องนี้ว่าภิกษุทั้งหลายถ้าพวก อัญญเดียรธีย์ปริพาชกถามอย่างนี้ว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย 1) ธรรมทั้งปวงมีอะไรเป็นมูล 2) ธรรมทั้งปวงมีอะไรเป็นต้นกำเนิด 3) ธรรมทั้งปวงมีอะไรเป็นเหตุเกิด 4) ธรรมทั้งปวงมีอะไรเป็นที่ขุมนุม 5) ธรรมทั้งปวงมีอะไรเป็นประมุข 6) ธรรมทั้งปวงมีอะไรเป็นใหญ่ 7) ธรรมทั้งปวงมีอะไรเป็นยอดยิ่ง 8) ธรรมทั้งปวงมีอะไรเป็นแกน 9) ธรรมทั้งปวงมีอะไรเป็นที่หยั่งลง 10) ธรรมทั้งปวงมีอะไรเป็นที่สุด”

เธอทั้งหลายถูกถามอย่างนี้แล้วควรตอบพวกอัญญเดียรธีย์ปริพาชกเหล่านั้นอย่างนี้ว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย 1) ธรรมทั้งปวงมีฉันทะเป็นมูล 2) ธรรมทั้งปวงมีมนสิการเป็นต้นกำเนิด 3) ธรรมทั้งปวงมีผัสสะเป็นเหตุเกิด 4) ธรรมทั้งปวงมีเวทนาเป็นที่ขุมนุม 5) ธรรมทั้งปวงมีสมาธิเป็นประมุข 6) ธรรมทั้งปวงมีสติเป็นใหญ่ 7) ธรรมทั้งปวงมีปัญญาเป็นยอดยิ่ง 8) ธรรมทั้งปวงมีวิมุตติเป็นแกน 9) ธรรมทั้งปวงมีอมตะเป็นที่หยั่งลง 10) ธรรมทั้งปวงมีนิพพานเป็นที่สุด” (อง.ทสก. ไทย 24/58/126)

สติเป็นเกราะ สติเป็นเครื่องตรวจ พระพุทธเจ้าเปรียบพระองค์เป็นหมอผ่าตัดที่ใช้สติเป็นเครื่องมือตรวจ คือตาหูจมูกลิ้นกายและใจที่เป็นพิษ (มีอวิชชา) ที่เกิดจากลูกศร อาบยาพิษ (คือตัณหา) โดยใช้มีดผ่าตัด (คือปัญญา พระอริยะ) สติวินัยเป็นอย่างไร คือภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ ย่อมกล่าวหาภิกษุด้วยอาบัติหนักเห็นปานนี้ คือปาราชิกหรือไกลเคียงปาราชิกว่าท่านผู้มีอายุระลึกได้หรือว่าท่านต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้คือปาราชิกหรือไกลเคียงปาราชิก ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า “ท่านทั้งหลายข้าพเจ้าระลึกไม่ได้เลยว่ข้าพเจ้าต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้คือปาราชิกหรือไกลเคียงปาราชิก” เมื่อเป็นเช่นนี้สงฆ์พึงให้สติวินัยแก่ภิกษุนั้นอาณนท สติวินัยเป็นอย่างนี้ การระงับอธิกรณ์บางอย่างในธรรมวินัยนี้ย่อมมีได้ด้วยสติวินัยอย่างนี้ (ม.อ. ไทย 14/89/56)

สติเป็นเกราะกันภัยให้ไปถึงนิพพานสติจะเป็นเกราะกำบังพาไปถึงเป้าหมายได้สติ ช่วยป้องกันมรรคมืดมด 8 นำพาผู้ปฏิบัติไปถึงนิพพาน “ทางนั้นชื่อว่าเป็นทางตรงทิศนั้นชื่อว่ามีภัยรลชื่อว่ามีเสียงดังประกอบด้วยล่อคือธรรมหิริ เป็นฝาประทุนของรณัน สติเป็นเกราะกันของรณันเรากล่าวธรรมสัมมาทิฏฐินำหน้าว่าเป็นนายสารถียานชนิดนี้มีอยู่แก่ผู้ใดจะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม ผู้นั้นไปไกลนิพพานด้วยยานนี้แล” (ส.ส. ไทย 15/46/60)

สรุปได้ว่า สติ คือความรู้ตัวว่า สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ทำรวมถึงสิ่งที่คิด แสดงออกมาแบบใด มีความรู้เท่าทันในสิ่งนั้น ๆ หากมีการคิดที่ไม่ดี จะสามารถหักห้ามเอาไว้ไม่ให้พูดหรือทำในสิ่งที่ไม่ดีตามมาได้ ส่วนสติในอดีตที่ผ่านมาคือการหวนคำนึงถึงสิ่งเก่า ๆ ที่เคยทำลงไปในวันที่ผ่านมา เมื่อคิดได้ด้วยสติแล้ว สติจะช่วยขับเคลื่อนให้จิตใจของตนเองไว้ว่าจะไม่ทำในสิ่งที่ไม่ดีเหมือนในครั้งก่อนอีก แต่จะหาหนทางปรับปรุงแก้ไขในการกระทำเสียใหม่ โดยใช้วันที่ผ่านมาเป็นบทเรียน สำหรับสติ ในอนาคตนั้นเป็นการคำนึงถึงสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น หากเป็นไปในลักษณะที่ไกลเกินตัว ไกลจากความจริงคือคิดโดยปราศจากสติแล้วนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นคือความเพ้อฝัน หาสาระแก่นสารไม่ได้ แต่หากเราระลึกได้ว่าวันข้างหน้าเรายังไม่ได้ทำอะไร ๆ ลงไปในวันนี้ เราก็จะหาหนทางทำสิ่งเหล่านั้นในวันต่อไป

สติต้องมากำกับสัมปชัญญะเสมอเพื่อป้องกันการระลึกอย่างเดียวแต่ขาดความรู้ตัว เช่น ในขณะที่เรากำลังทำงานอยู่นั้นเรามีสติคือระลึกว่าเรากำลังทำงาน รวบรวมสมาธิอย่างตั้งใจ เพื่อหวังจะให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี แต่เราขาดสัมปชัญญะ ความรู้ตัวมากำกับสติไว้ จะทำให้เราไม่รู้ว่างานที่เราทำนั้นเหมาะสมสำหรับเราหรือไม่ หากงานที่เราทำเป็นงานที่เกินตัว เกินความสามารถของเรา งานที่ทำย่อมไม่ออกมาดี บางครั้งอาจทำให้เราทำงานไม่สำเร็จอีกด้วย

พัฒนาสติสัมปชัญญะด้วยการภาวนา

การภาวนา แปลว่า การทำให้มีขึ้นหรือการทำให้เจริญเป็นหลักธรรมที่สนับสนุนให้เกิด สติและสัมปชัญญะ ได้แก่การทำให้สติและปัญญามี ขึ้นการภาวนาก็ คือการเจริญกรรมฐาน 2 ประการได้แก่ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน กรรมฐาน คือ ฐานอันเป็นที่ตั้งแห่งงานของจิตเป็นการพัฒนาจิตเข้ามาสู่ที่ตั้งฐานหรือหลักที่เรียกว่าหลักสติปัญญามีอยู่ 4 ประการคือการพิจารณากายการพิจารณาเวทนาการพิจารณาจิตและการพิจารณาธรรม

การภาวนา คือ การทำจิตใจให้สงบและทำปัญญาให้เกิดขึ้นด้วยการฝึกฝนอบรมจิตไปตามแบบที่ท่านกำหนดไว้ซึ่งเรียกชื่อไปต่าง ๆ เป็นการทำให้เจริญหรือการพัฒนาให้เจริญขึ้นในทางพระพุทธศาสนาการภาวนานั้นไม่ว่าทางกาย วาจา หรือใจ ที่เรียกว่า ภาวนา 4 คือ 1) กายภาวนา คือ การฝึกฝนอินทรีย์ทั้ง 5 ให้เป็นไปในทางกุศลในทางที่ดี 2) สीलภาวนา คือ การประพฤติอยู่ในศีลธรรมระเบียบวินัย 3) จิตตภาวนา คือ การพัฒนาจิตให้เจริญด้วยคุณธรรมทั้งปวง 4) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญาให้รู้แจ้งในสภาวะของสิ่งต่าง ๆ (อง.ปญจก. ไทย 22/79/136)

เห็นได้ว่าการภาวนาเป็นการฝึกฝนและพัฒนาสติปัญญาได้เป็นอย่างดี สาเหตุที่สำคัญคือทำให้จิตใจของเราสงบเกิดปัญญาขึ้นมา การระลึกรู้และการรู้ตัวอยู่เสมออันนั้นหากจิตใจของเราไม่สงบเราจะไม่สามารถควบคุมให้เรารู้เท่าทันความเป็นจริงอยู่ในขณะนั้น ๆ ขณะที่เราใช้ความคิดเราจะระลึกแบบหลักการและเป็นความเป็นจริง หากไม่มีการภาวนามาช่วยฝึกฝนสติและสัมปชัญญะของเราจากที่เราเคยเป็นคนมีปัญญา มีความคิดความอ่านรวมทั้งการปฏิบัติที่ดี จะทำให้เรากลายเป็นคนที่มีความผิดกรรมตรงกันข้ามไปเลย สังเกตได้จากคนสติไม่ดีไม่สมประกอบ สาเหตุสำคัญคือคนเหล่านั้นขาดการฝึกฝนการอบรมทางด้านจิตใจ ขาดการทำสมาธิเจริญภาวนา

พัฒนาสติสัมปชัญญะด้วยความไม่ประมาท

อัปมาทะ คือ ความไม่เผละสติ ไม่ลืมหูลืมตาด้วยขาดสติขาดความยั้งคิด ระวางจิตมิให้กำเนิด มิให้ขัดเคือง มิให้หลงมัวเมา ในอารมณ์ที่สามารถถึงจิตให้กำหนด ขัดเคืองหลง หรือมัวเมา ประคองจิตให้ระลึกรู้ได้และ

รู้สึกตัวอยู่เสมอว่าจะทำ พูดคิดอะไร หรือกำลังทำ พูด คิดอะไร อัปมาทะในทางปฏิบัติก็คือ สติ นั่นเอง อัปมาทะ เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนเป็นคำ สุตหายก่อนปรินิพพาน ถือกันว่าเป็นหัวใจหรือเป็นคำสรุป รวบรวมของคำสอนทั้งหมด เป็นที่รวมของคำสอนทั้งหมด กล่าวคือ ธรรมที่ทรงสอนทั้งปวงรวมลงในอัปมาท ธรรมนี้ทั้งสิ้น

อัปมาทธรรม คือความไม่ประมาทนี้ เป็นหลักธรรมที่สนับสนุนต่อสติสัมปชัญญะ เป็นองค์ประกอบ ส่วนหนึ่งของความมีสติสัมปชัญญะ สติสัมปชัญญะที่กำกับการดำเนินชีวิตและกำกับการประพฤติปฏิบัติ ในชีวิต ด้วยการมีสติสัมปชัญญะระลึกอยู่กับสิ่งที่ตนกำลังทำอยู่ขณะนั้นไม่ให้เกิดความผิดพลาด เสียหายหลงลืมไป พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้บุคคลทำความ ไม่ประมาท 4 ประการดังนี้ “ภิกษุทั้งหลายภิกษุพึงทำความ ไม่ประมาทคือมีสติเครื่องรักษาใจ โดยสมควรแก่ตนในฐานะ 4 ประการ พึงทำความไม่ประมาท มีสติเครื่อง รักษาใจโดยสมควรแก่ตนว่า 1) จิตของเราอย่ากำหนดในธรรมที่เป็นเหตุแห่งความกำหนด 2) จิตของเราอย่าขัด เคืองในธรรมที่เป็นเหตุแห่งความขัดเคือง 3) จิตของเราอย่าหลงในธรรมที่เป็นเหตุแห่งความหลง 4) จิตของเรา อย่ามัวเมาในธรรมที่เป็นเหตุแห่งความมัวเมา

เห็นได้ว่า อัปมาทธรรม เป็นธรรมะที่พัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนสติสัมปชัญญะ ได้เป็นอย่างดีเป็น การให้มนุษย์มีความสำรวมระมัดระวังความประพฤติทางร่างกายในด้านต่าง ๆ ความหมายของหลักอัปมาทธรรม นั้นแทบจะมีความหมายเดียวกับสติสัมปชัญญะ หลายครั้งเรามักจะเข้าใจว่า การมีสติสัมปชัญญะคือการไม่ ประมาท ความจริงแล้วความหมายของหลักธรรมนั้น ไม่เหมือนกัน การไม่ประมาทคือการสำรวมระวังในทุกขณะ ทั้งทางด้านความคิด คำพูดรวมทั้งการกระทำ แต่สติสัมปชัญญะคือการระลึกได้ทัน รู้ตัว คือ การรู้สถานการณ์ ของตน สภาพของตน

สรุปได้ว่าหลักการพัฒนาสติสัมปชัญญะทำได้โดยการเจริญภาวนาและประยุกต์ใช้ อัปมาทธรรมควบคู่ กันไปเพื่อให้สติสัมปชัญญะนั้นเป็นความระลึกรู้และการรู้ตัวโดยมีสมาธิมีจิตใจที่สงบ สำรวมระวังความประพฤติ ทางกาย ทางวาจาและทางใจได้อย่างดีที่สุด เมื่อนำสติสัมปชัญญะไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ไม่ว่ามนุษย์จะ พบเจอกับปัญหายากลำบาก สักแค่ไหน ย่อมผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

วิธีการประยุกต์ใช้สติสัมปชัญญะกับชีวิตประจำวัน

ชีวิตประจำวันของมนุษย์สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญมากกว่าปัจจัย 4 อาหาร (เครื่องอุปโภค บริโภค) ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค นั้น หลักเสียงไม่ได้ว่า เงิน เป็นสิ่งสำคัญที่ถือว่าเป็นปัจจัยที่ 5 ของมนุษย์ และสิ่งที่ ทำให้เกิดปัญหาใหญ่ของมนุษย์ก็คือเรื่องเงินเป็นสาเหตุหลัก บางคน มีอาหารการกิน มีที่อยู่อาศัยมียารักษาโรค ทุกสิ่งทุกอย่างพร้อมแต่กลับหาความสุขไม่ได้ ยังดิ้นรนขวนขวายให้มีทรัพย์สินเงินทองเพื่อสร้างฐานะให้มั่นคง แต่ถ้าหากมนุษย์นำหลักสติสัมปชัญญะ มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันจะทำให้มนุษย์ สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ อย่างมีความสุข สามารถนำหลักสติปัญญามาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ ดังนี้

1. **การหาเลี้ยงชีพ** ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่มนุษย์จะพบเจออยู่ทุก ๆ วัน ไม่ว่ามนุษย์จะประกอบอาชีพ อะไรก็ตาม การทำงานนั้นจะยากหรือง่ายเพียงใด มนุษย์จำเป็นต้องมีสติสัมปชัญญะ อยู่เสมอในทุกขณะที่กำลังทำ อยู่ ระลึกว่ากำลังทำอะไร เล็งเห็นประโยชน์จากการทำ ผลรับที่ได้จากการทำ ค่อย ๆ ทำด้วยความเอาใจใส่ ไม่รีบ

ร้อนเพื่อให้งานเสร็จไว ทำงานด้วยใจรักในงานที่ทำ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างทำงานให้ใช้ความคิดทบทวนว่าปัญหานั้นเกิดจากอะไร มีสาเหตุอย่างไร แล้วค่อย ๆ หาทางแก้ไข หากจะเปรียบเทียบหลักธรรมที่นำสติสัมปชัญญะมาช่วยประยุกต์ใช้กับการหาเลี้ยงชีพ คือ หลักอิทธิบาท 4 อิทธิบาท หนทางแห่งความสำเร็จ คือ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท 4 คือ 1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น 3. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น และ 4. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น เพราะธรรม 4 อย่างนี้ ต้องใช้สติสัมปชัญญะมาควบคุมทุกขั้นตอน การหาเลี้ยงชีพจะเป็นไปเพื่อการใช้ชีวิตไปวัน ๆ หนึ่งเท่านั้น หากมนุษย์ต้องการความสำเร็จในการหาเลี้ยงชีพ มนุษย์จำเป็นต้องมีอิทธิบาท 4 ที่ควบคุมไว้ด้วยสติสัมปชัญญะ นำมาประยุกต์ใช้อยู่เสมอ

2. การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น ทุกวันนี้การอยู่คนเดียวเพื่อทำอะไรให้ประสบความสำเร็จเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก มนุษย์จำเป็นต้องอยู่อาศัยร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นการพบปะ พูดคุย ร่วมงานกับผู้อื่น คือปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต การนำหลักสติสัมปชัญญะมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นทำได้โดยการ รู้จักตนเองและรู้จักผู้อื่น หรือหลักสัปปริสธรรม 7 ข้อ อัตตัญญูตา ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรามีนิสัยใจคอ มีความประพฤติอย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสมและรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป ปุคคลัญญูตา ความรู้จักบุคคล คือ รู้ว่าผู้อื่นมีนิสัยใจคอ มีความประพฤติเช่นไร ว่าควรคบหรือไม่ เมื่อคบแล้วจะต้องปรับตัวอย่างไร สร้างความคุ้นเคยให้กับผู้อื่น การรู้จักตนเองและรู้จักผู้อื่นนี้จะทำให้การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว การอยู่ร่วมกับบุตร ภรรยา ญาติสนิทมิตรสหาย สถาบันสังคมที่มีเพื่อนร่วมงานและคนรอบข้าง การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นจะเป็นไปอย่างมีความสุข ให้เราระลึกไว้เสมอว่า เราไม่สามารถอยู่คนเดียวบนโลกใบนี้ได้ ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น จึงควรใช้สติสัมปชัญญะมาประยุกต์ใช้ในลักษณะการระลึกถึงตนเองและระลึกถึงผู้อื่นอยู่เสมอ เราจะได้ใจของเขาและเขาก็จะได้ใจของเราเช่นกัน

3. การใช้ชีวิตในการพักผ่อน มนุษย์ควรมีการจัดสรรเวลาให้มีความพอเหมาะพอดี อย่าทำงานจนไม่มีเวลาพักผ่อน การใช้สติสัมปชัญญะสามารถทำได้โดยให้เราระลึกไว้เสมอว่า เวลาทำงานควรแบ่งไว้ส่วนหนึ่ง เวลาพักผ่อนส่วนหนึ่ง คำนึงถึงสุขภาพร่างกายเป็นสำคัญ มองให้เห็นประโยชน์ของการพักผ่อน และเมื่อถึงช่วงที่ร่างกายได้พักผ่อน ก็ระลึกไว้ว่าร่างกายต้องกายอะไรสิ่งใดที่ยังขาด เราก็หามาเติมเต็มให้กับร่างกาย หากเรารู้ตัวว่าร่างกายต้องการพักผ่อนเราต้องรีบหาเวลาเพื่อพักผ่อนโดยทันที สติสัมปชัญญะสำหรับการใช้ชีวิตเพื่อการพักผ่อนคือการประยุกต์ใช้กับวิธีการบริหารเวลาของเราให้เป็นประโยชน์อย่างสูงสุด

วิธีการประยุกต์ใช้สติสัมปชัญญะกับวิกฤตชีวิต

1. การหาเลี้ยงชีพ ในสถานการณ์ปัจจุบันทำให้การหาเลี้ยงชีพประสบปัญหาอย่างมาก สภาพเศรษฐกิจถูกกระทบกระเทือนจากการระบาดของโรคโควิด 19 การถูกให้ออกจากงาน การให้ทำงานที่บ้าน Work From Home หรือ WFH จึงเป็นสิ่งที่ยาก หากมนุษย์ยังจะใช้วิธีการทำงานเช่นเดิม การใช้สติสัมปชัญญะกับเรื่องนี้นั้นให้เรานำความอดทนมาประยุกต์รวมกับสติสัมปชัญญะ ความเป็นอยู่ที่กำลังได้รับกับความยากลำบากในการทำงาน เราก็ปรับใจเรา ด้วยมีความรู้เท่าทันสถานการณ์นี้ อดทนต่อความทุกขเวทนา คือให้เราระลึกรู้ว่าสิ่งที่เราเป็นอยู่มีเหตุมีปัจจัย อดทนและปรับการใช้ชีวิตให้เข้ากับสิ่งที่พบเจออยู่ให้ได้ ไม่เข้าสถานการณ์เหล่านี้ก็จะต้องหมดไป

อดทนต่ออำนาจกิเลส เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤต ความโลภ ความโกรธและความหลง ย่อมมาครอบงำเรา ดังนั้น เราจะต้องรู้เท่าทันว่า เราจะระมัดระวังจิตใจไม่ให้ไหลไปมีกิเลสเหล่านั้น ประการสุดท้ายคืออดทนต่อความเจ็บใจ ในสถานการณ์เช่นนี้ เราไม่สามารถทำอะไรบางอย่างได้อย่างใจ ให้เราปรับใจ ทำใจ จงระลึกไว้เสมอว่า เราจำเป็นต้องดิ้นรนทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูครอบครัวและสร้างฐานะให้มั่นคง ไม่ว่าจะพบกับสถานการณ์อย่างไร ต้องใช้ความอดทนอย่างมีสติ แล้วเราจะผ่านพ้นวิกฤตของปัญหาชีวิตที่ผ่านเข้ามาได้อย่างดี

2. การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น ในสถานการณ์ปัจจุบัน โรคระบาดโควิด 19 ถือว่าสร้างปัญหาให้กับมนุษย์อย่างใหญ่หลวง เป็นวิกฤตของชีวิตมนุษย์เลยก็ว่าได้ การดำเนินชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่นเป็นไปได้ยาก ต้องมีการป้องกันตัวเอง อีกทั้งยังหวาดระแวงไม่กล้าพบเจอผู้คน วิธีการนำสติสัมปชัญญะมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น คือการนำสติสัมปชัญญะรวมกับพรหมวิหารธรรม 4 คือให้เราใช้ความเมตตา คือ การปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วยความระลึกว่าทุกคนย่อมประสบปัญหาเช่นเดียวกับเรา มองทุกคนด้วยจิตใจที่ห่วงใยอยู่เสมอ กรุณา คือให้เราช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการให้ อย่างจริงใจ คือคิดให้ดีกว่าเขาต้องการสิ่งใดและสิ่งนั้นเราสามารถให้เขาได้จึงรีบนำไปให้โดยทันที การมีความกรุณาคือการให้ด้วยใจจริงและไม่หวังสิ่งใดตอบแทนคือการให้โดยมีสตินั่นเอง มุทิตา การพลอยยินดี ในสถานการณ์วิกฤตโรคระบาดโควิด 19 นี้ สิ่งที่เราสามารถพลอยยินดีกับผู้อื่นคือ หากมีผู้ใดที่เขารักษาตัวหายแล้ว หรือเป็นผู้ที่ทำประโยชน์ เราไม่ควรแสดงท่าทีรังเกียจเขาหรืออิจฉาริษยาเขา เราควรระลึกถึงความเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ยินดีด้วยใจจริงต่อผู้อื่น อุเบกขาด้วยสติสัมปชัญญะคือการระลึกรู้ตัวว่าเราเป็นใคร แล้วประพจน์ตนให้เหมาะสมกับสถานภาพนั้น ๆ ของเรา สิ่งใดที่เราสามารถวางเฉยไม่ไปยุ่งเกี่ยวได้เพื่อประโยชน์ของคนส่วนมากเราก็ทำ เช่น ไม่ไปทำตัวเป็นผู้รู้ วิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งแนะนำผู้อื่น ยิ่งในสถานการณ์วิกฤตเช่นนี้ เราจำเป็นต้องวางเฉยด้วยสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ พรหมวิหารธรรม 4 ด้วยสติสัมปชัญญะนั้นจะช่วยให้นุษย์อยู่ร่วมกันในสถานการณ์วิกฤตของโลกได้เป็นอย่างดี เพราะการระลึกรู้เท่าทันการปฏิบัติต่อกันและกันอย่างเข้าใจ ย่อมได้ใจผู้อื่น สมดังพุทธศาสนสุภาษิตที่กล่าวไว้ว่า “ทพมานิ ปิโย โหติ ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก”

3. การใช้ชีวิตในการพักผ่อน การประยุกต์ใช้สติสัมปชัญญะกับการใช้ชีวิตในการพักผ่อนนั้น มนุษย์สามารถทำได้โดยการระลึกรู้ถึงเวลาขณะนี้นั้นสถานการณ์ปัจจุบันเป็นเช่นไร แล้วปรับตัวปรับใจให้รู้เท่าทันอย่างมีเหตุมีผล ไม่ใช่อารมณ์ สิ่งที่ดีที่สุดในการพักผ่อนคือการทำสมาธิเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ให้เราใช้เวลาในการพักผ่อนจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 นี้ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ เอาเวลาที่พักผ่อนมาคิดทบทวนเรื่องราวที่ผ่านมา เรื่องราวที่เกิดขึ้นและเรื่องราวต่าง ๆ ที่ยังมาไม่ถึง มองให้เห็นความจริงว่าสรรพสิ่งทุกอย่างบนโลกนี้ล้วนมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป ด้วยกันหมดทุกอย่างแม้แต่โรคระบาดโควิด 19 นี้ สักวันก็ย่อมหมดไป เช่นกัน การใช้เวลาพักผ่อนด้วยสติสัมปชัญญะเช่นนี้ จะทำให้เราได้พักผ่อนอย่างดีทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อรวบรวมร่างกายแรงใจทั้งหมดให้กลับคืนมาเช่นเดิม เราย่อมผ่านพ้นสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ไปได้ด้วยดี

บทสรุป

สติ คือความระลึกรู้ เหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยความถูกต้องด้วยความเป็นจริง รู้อย่างละเอียดรอบคอบ รู้เท่าทันด้วยปัญญา สัมปชัญญะคือการรู้ตัวตนของตัวเองเพื่อประพจน์ตนให้เหมาะสมกับสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่ พบเจออยู่

สติกับสัมปชัญญะธรรมะ 2 ประการนี้ต่างกันตรงที่สตินึกถึงเรื่องที่ล่วงมาแล้วและที่ยังมาไม่ถึง (อดีตกาลและอนาคตกาล) สอนสัมปชัญญะคือรู้ตัวในขณะที่กำลังทำพุดคิดอยู่ในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามสติและสัมปชัญญะต่างก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกันคือ เมื่อสติระลึกขึ้นมาได้แล้วว่าจะทำอะไร พอลงมือทำก็รู้ตามสภาวะตามความเป็นจริงที่กำลังทำกำลังพุดและกำลังคิด ดังนั้นสติและสัมปชัญญะจึงเป็นธรรมที่มีอุปการะแก่เรามากและเป็นธรรมที่มากุณเสมอกันที่จะช่วยเหลืออุดหนุนให้กิจการทุกอย่างสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้

หลักการพัฒนาสติสัมปชัญญะทำได้โดยการเจริญภาวนาและประยุกต์ใช้ อปัมาทธรรมควบคุมกันไปเพื่อให้สติสัมปชัญญะนั้นเป็นความระลึกรู้และการรู้ตัวโดยมีสมาธิ มีจิตใจที่สงบเป็นผู้ไม่ประมาท การใช้ชีวิตของมนุษย์ในทุก ๆ ด้านนั้น จะมีความสุขและผ่านพ้นจากวิกฤติต่าง ๆ ของชีวิตไปได้ด้วยดี หากเรานำหลักสติสัมปชัญญะเข้าไปประยุกต์ใช้กับหลักธรรมต่าง ๆ การหาเลี้ยงชีพ ด้วยความอดทนอย่างมีสติสัมปชัญญะ การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น ด้วยหลัก พรหมวิหารธรรม 4 รวมถึงการใช้ชีวิตในการพักผ่อนด้วยสติสัมปชัญญะ ด้วยความรู้เท่าทันด้วยเหตุด้วยผล ให้ระลึกไว้เสมอว่า ชีวิตเป็นสิ่งมีค่า เมื่อได้มีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้แล้วเราจะรู้เท่าทันทุกสรรพสิ่งบนโลกใบนี้เป็นความจริง ปรับชีวิตและจิตใจของเราให้เข้ากับในทุก ๆ สถานการณ์ของชีวิต

หากมนุษย์ขาดคุณธรรมทั้ง 2 ประการนี้แล้ว ย่อมจะทำการต่าง ๆ ผิดพลาดเสียหายหากมีคุณธรรม คือ สติ และสัมปชัญญะอยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำการต่าง ๆ ย่อมได้ผลดีและไม่ผิดพลาด ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้ ทำ พุด และคิดด้วยการมีสติคือระลึกได้และสัมปชัญญะคือความรู้ตัว จะพุดสิ่งใดก็คิดเสมอก่อนจะพุดออกมา ควรไตร่ตรองให้รอบคอบในการคิด การกระทำจงทำด้วยความสุขุม ระมัดระวัง สรุปแล้วสติและสัมปชัญญะก็คือความไม่ประมาทเพราะชีวิตของผู้ไม่ประมาทย่อมมีปัญหายุ่งยากเกิดขึ้นตามมา ไม่ว่ามนุษย์จะพบเจอกับสถานการณ์วิกฤติในชีวิตมากเพียงใด มนุษย์ย่อมผ่านพ้นไปได้เสมอด้วยดี สติ สัมปชัญญะจึงได้ชื่อว่าเป็นธรรมะมีอุปการะมาก

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันบันลือธรรม.
- พระมหาสว่ง จตตมโล (ถนุกระโทก). (2554). *การศึกษาเจตคติ และความเข้าใจเกี่ยวกับเบญจกัลยาณธรรมในพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนวัดโพธิ์เรียง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2545). *โพธิปักขิยธรรมประยุกต์*. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิสวนโมกข์ไชยา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2542). *บาลีไวยากรณ์*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถระ). (2538). *มงคลในพระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กิตติวรรณ.

การประเมินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน

พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

Evaluation of Eco-City Strategy according to Lamphun Provincial Development

Plan 2018-2022 fiscal year 2020

นพดล บุรณนัฐ

Nopadol Burananuth

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: nopadol.b@hotmail.com

Received: November 25, 2021

Revised: December 20, 2021

Accepted: December 21, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 2) สำรวจความพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้อาศัยในพื้นที่โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน และบุคลากรเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 400 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องตามแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าความถี่ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดลำพูนมีความสอดคล้องกันกับนโยบายของรัฐบาลและแผนระดับชาติ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย (1) บุคลากร (2) งบประมาณ และ (3) ระบบเทคโนโลยี 2) ความพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.78 รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการรายงานผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การประเมินยุทธศาสตร์, เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม, แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน

Abstract

This research aims to 1) study the implementation of eco-city strategy according to Lamphun provincial development plan 2018-2022 the fiscal year 2020 2) survey of satisfaction with eco city Strategy according to Lamphun provincial development plan 2018-2022 the fiscal year 2020. This research is a mixed method. Quantitative research, sample group includes 400 people who live in the project area/activities strategies according to Lamphun provincial development plan and relevant government agencies, and qualitative research, 13 people of key informants included executives, personnel from government agencies and the private sector involved in the provincial development plan and fiscal year 2020. The tool used for collecting data was the 5 rating-scale questionnaires and interviews. Statistics used in data analysis included meaning, percentage, frequency, and standard deviation.

The results of the study found that 1) government action plan for fiscal 2020 and Lamphun's development strategy are consistent with government policies and national plans. Especially the eco city strategy, factors that contribute to the implementation of eco-city strategy according to Lamphun provincial development plan consist of (1) personnel, (2) budget, and (3) technology system. 2) satisfaction with eco-city strategy, that overall level is very high. By complacency with participation in projects/activities by eco-city strategy, the average value is the largest of 4.78. The second is satisfaction with reporting projects/activities by eco-city strategy.

Keywords: Evaluation Strategic, Eco-City, Lamphun Provincial Development Plan

บทนำ

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2551 กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) โดยมาตรา 18 วรรคหนึ่งถึงสาม ได้กำหนดให้ ก.บ.จ. ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด โดยคำนึงถึงความต้องการและศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด รวมตลอดถึงความพร้อมของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนและยุทธศาสตร์ระดับชาติ ซึ่งแผนพัฒนาจังหวัด อย่างน้อยต้องระบุรายละเอียดของวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และกลยุทธ์ โดยแผนพัฒนาจังหวัดจะมีระยะเวลา 4 ปี ประกอบกับมาตรา 25 วรรคหนึ่งที่กำหนดให้จังหวัดต้องมีแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัด โดยอย่างน้อยต้องระบุรายละเอียดของโครงการ เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ของงาน หน่วยงานผู้รับผิดชอบ และงบประมาณที่จะต้องใช้จ่ายในการ (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) ดังนั้น การบริหารงาน จังหวัดจึงจำเป็นต้องมีแผนพัฒนาจังหวัด โดยจะมีการปรับปรุงในทุก 4 ปี มากไปกว่านั้น ในการปฏิบัติราชการแต่ละปีของจังหวัดก็จะต้องมีอีกหนึ่งแผน นั่นคือ แผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัด โดยแผนนี้จะได้รับการปรับปรุงทุกปี เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในจังหวัดให้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม ในแง่ของการวางแผนและนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัด จะมีเครื่องมือหนึ่งที่เรียกว่า “ยุทธศาสตร์” ซึ่งใช้เป็นตัวขับเคลื่อนสิ่งที่จังหวัดต้องการทำให้เกิดผลเพื่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนเกิดขึ้นจริง ตามวิสัยทัศน์ของจังหวัดที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดที่ผ่านการวิเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอย่างครอบคลุมทุกมิติทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ รวมถึงผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ทั้งนี้ เมื่อยุทธศาสตร์ถูกนำมาปฏิบัติ ขั้นตอนมาจึงเป็นการติดตามและประเมินผลยุทธศาสตร์นั้น เพื่อให้ทราบว่าผลของการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ส่งผลอย่างไรต่อประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียของจังหวัด ซึ่งจะนำไปสู่กับปรับปรุงและแก้ไขในส่วนที่ผิดพลาด หรือส่งเสริมในส่วนที่ดีให้ส่งผลกระทบออกไปในวงที่กว้างขึ้นต่อไป

เช่นเดียวกันกับหลักการที่อธิบายไปข้างต้น จังหวัดลำพูนก็ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัด โดยแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “เมืองแห่งความสุข บนความพอเพียง” ซึ่งมี 5 ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว ได้แก่ (1) เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Eco City) (2) เมืองหัตถ์ นวัตกรรมสร้างสรรค์ (Creative Craft City) (3) เมืองเกษตรสีเขียว (Green Agricultural City) (4) เมืองจุดหมายปลายทางแห่งการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ วัฒนธรรม (Cultural Experience Destination City) และ (5) เมืองแห่งคุณภาพชีวิต (City of Quality Living) อย่างไรก็ตาม หากย้อนกลับไปดูยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) จะเห็นว่าแนวทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 6 ด้าน หนึ่งในนั้นมีด้านที่ว่าด้วยการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Sustainable Development and Growth) เติบโต สมดุล ยั่งยืน ทั้งเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต นอกจากนั้นยังมีแนวนโยบายอื่น ๆ ที่ให้ความสนใจกับประเด็นนี้ ประกอบกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้จากการจัดการประชุมเพื่อรับฟังปัญหา โดยให้ทุกอำเภอเป็นผู้นำเสนอปัญหา ทว่าทั้งจังหวัดลำพูน พบว่า ประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังคงเป็นประเด็นท้าทาย ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงให้ความสนใจที่จะประเมินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 รวมไปถึงโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนดังกล่าวโดยมุ่งศึกษาในปีงบประมาณ 2563 เพื่อให้เห็นว่าการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 เป็นอย่างไร ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นหรือความพึงพอใจหรือไม่/อย่างไรกับยุทธศาสตร์นี้ อันจะเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการจะดำเนินยุทธศาสตร์นี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563
2. เพื่อสำรวจความพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2557) อธิบายว่า ยุทธศาสตร์ (Strategic) หมายถึง “แนวทางในการบรรลุจุดหมายของหน่วยงาน” ดังนั้น จุดหมายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการจัดทำยุทธศาสตร์ โดยผู้จัดต้องกำหนดจุดหมายของหน่วยงานให้ชัดเจนเพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ได้ออกมานั้น ตรงตามความต้องการและดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง

Rothaermel (2013) กล่าวไว้ว่า ในสถานการณ์การแข่งขัน ผู้ที่ชนะคือผู้ที่มียุทธศาสตร์ที่ดี โดยยุทธศาสตร์เป็นการวางแผนและชุดปฏิบัติการของกิจการที่มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายของ องค์กร

Tidd and Bessant (2014) อธิบาย “ยุทธศาสตร์” ว่าเป็น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน เพื่ออนาคต

หากกล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์ (Strategy) หมายถึง แนวทางในเชิงนโยบาย เพื่อทำให้สิ่งที่ต้องการให้เกิดบรรลุซึ่งผลสำเร็จ

องค์ประกอบของการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

วรารัณ ผลประเสริฐ (2554) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า เพื่อให้สามารถดำเนินการตามกลยุทธ์/ยุทธศาสตร์ ได้อย่างเป็นรูปธรรม การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติควรมีองค์ประกอบดังนี้

1) การจัดสรรทรัพยากร (Resources Allocation) เป็นขั้นตอนของการวางแผนการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุยุทธศาสตร์ โดยการจัดสรรทรัพยากรต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่จะกระทบกับการใช้ทรัพยากรและการบริหารทรัพยากร

2) การปรับโครงสร้างองค์กร (Organization restructure) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของการใช้กลยุทธ์และการใช้ทรัพยากร โครงสร้างองค์กรอาจจำแนกได้หลายแบบ เช่น โครงสร้างองค์กรตามหน้าที่ โครงสร้างองค์กรตามผลิตภัณฑ์ โครงสร้างองค์กรแบบเมตริก ซึ่งการปรับโครงสร้างองค์กรให้เป็นแบบใดนั้น จะต้องพิจารณาความเป็นไปได้และความคุ้มค่า

3) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในส่วนของระบบและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Organization Change and Human resource development) เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่จะใช้ในการบรรลุสู่แผนและทิศทางขององค์กร โดยต้องคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ เช่น ระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบบริหารบุคคล (การให้การศึกษา การให้การอบรม การกระตุ้น ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรทำงานได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ) การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในองค์กร เป็นต้น

4) การกระจายกลยุทธ์ (Strategic deployment) หากองค์กรมีการสร้างวิสัยทัศน์ สร้างพันธกิจขึ้นมาแล้ว แต่ไม่ได้มีการดำเนินการก็จะทำให้เกิดการสูญเปล่าได้ เพราะแม้ว่าแผนเหล่านั้นจะเป็นแผนงานที่ถูกจัดทำมาอย่างดีผ่านการระดมความคิดอย่างเข้มข้นเพียงใดก็ตาม หากไม่ลงมือปฏิบัติก็ย่อมไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม เข้าทำนองร้อยทฤษฎีไม่เท่าหนึ่งปฏิบัติ ดังนั้น เพื่อทำให้เกิดผลจึงจำเป็นต้องมีการกระจายแผนไปยังทุกส่วนทั่วทั้งองค์กร โดยต้องสอดคล้องประสานกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างชัดเจนและเข้าใจได้ ซึ่งจากเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic goals) อาจถูกแปลงเป็นเป้าหมายย่อย (Sub-goals) กำหนดเป็นเป้าหมายประจำปี

(Annual goals) จากนั้นกระจายไปเป็นเป้าหมายของแต่ละกลุ่มแต่ละโครงการ เพื่อให้ทราบว่า เป้าหมายของตนเองที่ชัดเจนนั้นคืออะไร และควรจะดำเนินการในเรื่องใดก่อน ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างสุดช่วยให้เข้าใจเป้าหมายที่ไม่คลาดเคลื่อนแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อกระบวนการในการวัดผลที่เหมาะสมด้วย ทั้งยังช่วยให้มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมพอดี เพียงเพื่อให้บรรลุผลในแต่ละกลุ่มหรือแต่ละโครงการ

การสร้างความสำเร็จในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ความสำเร็จของการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ ที่สร้างความสำเร็จในการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ โดยมีปัจจัยสำคัญ ดังนี้ (อนิวัช แก้วจันทน์, 2551)

1) การมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะทักษะในการทำงาน การมีความรู้ที่ดีในกิจกรรมที่ดำเนินการ และมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์การ

2) การมีทรัพยากรที่ดีและเพียงพอต่อการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด การมีทรัพยากรที่ดีและเพียงพอในการดำเนินงาน โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เครื่องมือวัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน รวมถึงการมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ

3) การมีระบบการจัดการที่ดี เพื่อให้ดำเนินงานมีประสิทธิภาพและการบรรลุผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว องค์การที่มีระบบการจัดการที่ดีสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ให้มีทิศทางที่ชัดเจนสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามหน้าที่และความรับผิดชอบตามโครงสร้างองค์การที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน โครงการจะดำเนินการในลักษณะข้างต้นต้องมีความพร้อมด้านบุคลากรคือต้องพัฒนาให้พนักงานมีความรู้และอุทิศตนเพื่อการดำเนินงาน ดังนั้น หน่วยงานที่นำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติจึงต้องให้ความสำคัญในประเด็นนี้ เนื่องจากทุกคนในองค์การมีส่วนที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จและความล้มเหลวตามยุทธศาสตร์ที่ได้เลือกนำไปปฏิบัติด้วยนั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล

Shertzer & Linden (1979) ให้ความหมายว่า การมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือการตัดสินความเพียงพอของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขณะที่ Mehrens & Lehman (1984) ให้ความหมายว่าการตัดสินความสอดคล้องต้องกันระหว่างการปฏิบัติกับวัตถุประสงค์ ทำนองเดียวกันกับที่ Chase (1987) กล่าวว่า คือการนำจำนวนที่ได้จากการวัดมาเทียบกับเกณฑ์ เพื่อตัดสินคุณค่าของจำนวนที่สังเกตได้ เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551) เห็นว่าเป็นคำที่ใช้ในการอธิบายและตัดสินคุณสมบัติบางอย่างของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล รวมทั้งกระบวนการและโครงการต่าง ๆ แล้วพิจารณาคุณลักษณะนั้น ทั้งในด้านความเหมาะสมและระดับของการยอมรับ ดังนั้น จึงให้ข้อสรุปว่ากระบวนการประเมินผลประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ (1) การเลือกสิ่งที่ต้องการประเมิน (2) การพัฒนาและใช้กระบวนการเพื่ออธิบายสิ่งที่ต้องการประเมินนั้นอย่างถูกต้องแม่นยำ และ (3) การสังเคราะห์หลักฐานที่เป็นผลจากกระบวนการเหล่านี้ไปสู่การตัดสินใจขั้นสุดท้าย ขณะที่ ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมาย ประเมินผล (คำกริยา) ว่าหมายถึง พิจารณาและวัดคุณค่าของกิจการใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น ประเมินผลการสัมมนา ประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปีของบริษัท (การศึกษา) วัดคุณค่าหรือผลความก้าวหน้าการศึกษา เช่น การสอบไล่เป็นวิธีประเมินผลการศึกษาวิธีหนึ่ง

การตัดสินใจเลือกแนวความคิด/ทฤษฎีและ/หรือตัวแบบที่ใช้ในการประเมินผล

การจะใช้หรือไม่ใช้แนวความคิด ทฤษฎี หรือตัวแบบใด ๆ ในการประเมินผลโครงการขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายเหตุผล ที่สำคัญที่สุดคือความต้องการของผู้ให้ประเมินผล หากผู้ให้ประเมินผลต้องการทราบข้อเท็จจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องเกี่ยวกับโครงการเท่านั้นโดยไม่ต้องรับรู้ในเรื่องอื่นใดและมีงบประมาณอยู่อย่างจำกัด ในกรณีเช่นนี้ ผู้ประเมินผลทำหน้าที่เพียงออกแบบประเมินผลเก็บรวบรวม/วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลให้ตรงกับความต้องการของผู้ให้ประเมินผลอาจจะเพียงพอ ในทำนองเดียวกัน การจะมีหรือไม่มีแนวความคิดหรือทฤษฎีในการประเมินผลโครงการ ขึ้นอยู่กับความต้องการรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยเฉพาะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล และขึ้นอยู่กับความเป็นอิสระของผู้ประเมินผลในการที่จะเสนอ/พัฒนาและนำความคิดและทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในการประเมินผล หากผู้ให้ประเมินผลต้องการรายละเอียดเชิงสาเหตุและผลและ/หรือประเมินผลมีความเป็นอิสระในการสร้างแนวความคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงการมาทดลองใช้การสร้างแนวความคิดและทฤษฎีโครงการจะเป็นสิ่งที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากส่วนจะใช้แนวความคิดใดหรือทฤษฎีใดนั้น ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของโครงการ ประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้าง แต่ทั้งนี้ควรได้มาปรึกษาหารือกับเจ้าของโครงการและผู้ให้ทำการประเมินผลว่าแนวความคิดหรือทฤษฎีหรือแบบจำลองเชิงสาเหตุและผลของโครงการที่ผู้ประเมินผลสร้างขึ้นมามีความถูกต้องด้วยหลักเหตุผลหรือไม่

หากการประเมินผลออกแบบประเมินผลตามเหตุผล ผู้ประเมินผลมีทางเลือก 2 วิธี คือ (1) การออกแบบประเมินผลโดยคำนึงถึงความถูกต้องภายใน (Internal Validity) ของข้อค้นพบจากการประเมินผล และ (2) การออกแบบประเมินผลโดยคำนึงถึงความถูกต้องภายนอก (External Validity) ทางเลือกแรกเป็นการประเมินผลที่มุ่งหวังเพียงแต่นำข้อค้นพบมาใช้กับโครงการที่ถูกประเมินผลเท่านั้น ส่วนทางเลือกที่สองมุ่งหวังที่จะนำไปใช้ได้กับโครงการเดียวกันในพื้นที่อื่นที่นอกเหนือไปจากพื้นที่ที่ถูกประเมินผล ในการเลือก ใช้ตัวแบบการประเมินผลทั่วไปและตัวแบบการประเมินผลโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือโครงการฝึกอบรมที่จะตอบสนองความต้องการด้านการประเมินผลได้อย่างเพียงพอ จะนำตัวแบบใดตัวแบบหนึ่งมาใช้ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ที่ทำการประเมินผล ซึ่งอาจจะต้องชี้แจงให้ผู้ให้ประเมินผลได้รับทราบและร่วมกันปรึกษาหารือจุดอ่อนและจุดแข็งของตัวแบบที่จะใช้

อย่างไรก็ตาม ไม่มีตัวแบบประเมินผลใดดีที่สุดที่จะใช้ได้กับทุกประเภทโครงการ ผู้ประเมินผลจะต้องใช้ดุลยพินิจว่าตัวแบบใดจะตอบสนองความต้องการของผู้ให้ประเมินผลดีที่สุด และหากผู้ให้ประเมินผลไม่อยู่ในฐานะที่จะให้ความคิดเห็นได้ ผู้ประเมินผลจะต้องทำการตัดสินใจเอง โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ทั้งในด้านเวลา งบประมาณ และการได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ

นอกจากนี้แล้ว ผู้ประเมินผลยังอาจจะแสดงความเป็นตัวของตัวเองอย่างมีเหตุผล โดยอาจจะใช้ตัวแบบใดตัวแบบหนึ่งในการประเมินผล หรืออาจเลือกบางองค์ประกอบของตัวแบบหรือมาผสมกับองค์ประกอบอื่นได้ ถ้าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

จิตใต้ สเกด (2556) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกรักชอบในสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเองความพึงพอใจก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจความเข้าใจอันดีต่อกันและเป็นปัจจัยสำคัญ

ประการหนึ่งซึ่งช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จความรู้สึกนี้จะช่วยจูงใจให้เกิดความรักในงานโดยเฉพาะเมื่อบุคคลนั้นได้มีส่วนร่วมในนโยบายวัตถุประสงค์ของการทำงานในองค์การซึ่งทำให้มีความรู้สึกภาคภูมิใจมีความกระตือรือร้นมีความรู้สึกมั่นคงและมีความมุ่งมั่นที่จะอุทิศตนและทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างเต็มที่แล้วงานทุกอย่างจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

รัตนารณ ศรีหาพล (2556) เห็นว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะคาดหวังกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับการตอบสนองด้วยดีจะมีความพึงพอใจมากแต่ในทางตรงกันข้ามอาจผิดหวังหรือไม่พึงพอใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตนตั้งใจไว้ว่าจะมีมากหรือน้อย

หากกล่าวโดยสรุปความพึงพอใจก็คือความรู้สึกที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งค่าของความรู้สึกนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลและแต่ละสถานการณ์ โดยขึ้นอยู่กับ การรับรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาของแต่ละคน

การสร้าง ความพึงพอใจ การสร้าง ความพึงพอใจให้เกิดขึ้นในบุคคลอาจกล่าวโดยรวมได้ดังนี้ (สุนันทา เลานันท์, 2555)

- 1) จัดหาหรือให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายด้วยสิ่งที่มีคุณภาพตามความต้องการของบุคคล
- 2) อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสิ่งที่บุคคลต้องการอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันตามความสามารถ และมีการอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม
- 3) ในการส่งเสริมให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ควรจัดแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและท้าทายตามความสามารถของแต่ละบุคคล
- 4) เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในสังคมหรือในการวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งเป็นแรงจูงใจในการทำงานประการหนึ่งซึ่งนำไปสู่การเกิดความพึงพอใจ
- 5) ให้การยกย่องชมเชยด้วยความจริงใจ
- 6) มอบความไว้วางใจให้รับผิดชอบมากขึ้น ให้อำนาจเพิ่มขึ้น เลื่อนขั้นหรือเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น
- 7) ให้ความมั่นคงและความปลอดภัย
- 8) ให้ความเป็นอิสระในการทำงาน
- 9) เปิดโอกาสให้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ได้มีโอกาสเข้าร่วมฝึกอบรม ศึกษาดูงานการหมุนเวียนงานและการสร้างประสบการณ์จากการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ
- 10) ให้เงินรางวัลหรือรางวัลตามลักษณะงาน
- 11) ให้โอกาสในการแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานอันเป็นแรงกระตุ้นในแสวงหาแนวคิดใหม่ ๆ สำหรับนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบของแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนผู้อาศัยในพื้นที่โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (งบพัฒนาจังหวัด) และบุคลากรเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 122,002 คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2562) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ-ประชาชนผู้อาศัยในพื้นที่โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (งบพัฒนาจังหวัด) และบุคลากรเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 400 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Selection) ในการให้ข้อมูล ทั้งนี้ จำนวนกลุ่มตัวอย่างหาจากการคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดของประชากร

e แทน ความคาดเคลื่อนของการประมาณค่า (ในที่นี้ความคาดเคลื่อนของการประมาณค่า เท่ากับ

0.05)

จะได้

$$n = \frac{122,002}{1 + 122,002(0.05)^2}$$

$$n = 399.99$$

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการตอบแบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องตามแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ตามแผนงาน/โครงการที่ถูกบรรจุในแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (งบพัฒนาจังหวัด) ด้านยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จำนวน 13 ราย ดังนี้ (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน (2) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดลำพูน (3) พัฒนาการจังหวัดลำพูน (4) โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดลำพูน (5) อุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน (6) พาณิชย์จังหวัดลำพูน (7) เกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน (8) สาธารณสุขจังหวัดลำพูน (9) วัฒนธรรมจังหวัดลำพูน (10) พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน (11) ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน (12) ประธานหอการค้าจังหวัดลำพูน และ (13) นายอำเภอป่าซาง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยพัฒนาและสร้างแบบสอบถามขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษาสูงสุด 4) สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน และ 5) ช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 2 การสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยคำถามต่อไปนี้ 1) ท่านมีความพึงพอใจที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระดับใด 2) ท่านมีความพึงพอใจที่ได้รับรู้ข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระดับใด 3) ท่านมีความพึงพอใจที่ความคิดเห็นของท่านมีส่วนในการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระดับใด 4) ท่านมีความพึงพอใจในการรายงานผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับใด 5) ท่านมีความพึงพอใจที่โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมดำเนินการอย่างโปร่งใส ตลอดจนมีหลักธรรมาภิบาลในระดับใด 6) ท่านมีความพึงพอใจต่อระยะเวลาในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระดับใด 7) ท่านมีความพึงพอใจที่โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การแก้ไขต่าง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับใด 8) ท่านมีความพึงพอใจที่โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้อย่างตรงประเด็น รวมถึงเต็มไปด้วยประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับใด 9) ท่านมีความพึงพอใจในระดับใด หากกล่าวโดยสรุปแล้วว่าโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ตัวท่านได้ และท่านก็ได้รับประโยชน์จากยุทธศาสตร์นี้

ตอนที่ 3 การสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือสำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล อายุ ตำแหน่งสังกัด และวันที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการประเมินผลยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 ประกอบด้วยคำถามดังต่อไปนี้ 1) สภาพแวดล้อมในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 เป็นอย่างไรในความเห็นของท่าน 2) ทรัพยากรที่ใช้เป็นปัจจัยนำเข้า เช่น บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือ หรือแม้กระทั่งเทคโนโลยี สำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 เป็นอย่างไรในความเห็นของท่าน 3) กระบวนการในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 เป็นอย่างไรในความเห็นของท่าน 4) ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 เป็นอย่างไรในความเห็นของท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้วางแผน แล้วจึงจะดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ซึ่งเป็นไปตามลำดับดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากทั้ง 8 อำเภอของจังหวัดลำพูนตามแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดลำพูน ประจำปีงบประมาณ 2563 ตามแผนงาน/โครงการที่ถูกระบุในแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (งปพัฒนาจังหวัด) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ ขณะเดียวกันก็ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ครบถ้วน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นคำสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเลือกแบบตามสะดวก และผู้วิจัยก็ให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตัวเองหรือในบางกรณีผู้วิจัยจะเป็นผู้ถามคำถามตามแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้ตอบเป็นคนตอบ ในขณะที่การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยเลือกโดยคำนึงถึงความสอดคล้อง เหมาะสม และความเพียงพอของข้อมูล รวมไปถึงตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็ให้สัมภาษณ์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยก็ได้ตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามและคำสัมภาษณ์อีกครั้ง

3) เมื่อตรวจสอบเสร็จแล้วก็นำแบบสอบถามดังกล่าว มากรอกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Version 26 ขณะที่ข้อมูลที่เป็นคำสัมภาษณ์จะถูกเก็บไว้ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน และช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยการสรุปประเด็น แล้วนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) ในแต่ละประเด็นแล้วนำเสนอด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 ผลวิจัยพบว่า

1. สภาพแวดล้อมในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และ ยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดลำพูนมีความสอดคล้องกันกับนโยบายของรัฐบาลและแผนระดับชาติ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สำหรับการทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ต้องการระบบการทำงานที่คล่องตัว และการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพสูงในการนำสู่เป้าหมายในอนาคต สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และทิศทางการพัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดในอนาคต โดยองค์ประกอบของแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ประกอบไปด้วย 2 ส่วนหลัก คือ (สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2561) (1) ข้อมูลเพื่อการพัฒนา คือ การวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญของจังหวัด/กลุ่มจังหวัดประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาของพื้นที่ และผลการดำเนินการที่ผ่านมาของจังหวัด/กลุ่มจังหวัดโดยต้องเปรียบเทียบข้อมูลย้อนหลังเพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และ (2) ประเด็นการพัฒนา คือ ส่วนของการวิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็ง/จุดอ่อน/โอกาส/ภัยคุกคาม และสิ่งแวดล้อมภายนอกอื่นๆ ที่มีผลกระทบกับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อจัดทำเป้าหมายการพัฒนา และประเด็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองกับเป้าหมายการพัฒนา และตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ได้จัดทำไว้

จังหวัดลำพูนได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วม และมุ่งเน้นการทำงานแบบเครือข่ายร่วมกันทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมหรือประชารัฐ และชุมชน เพื่อร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์และจัดทำแผนงานโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปี เช่น การส่งเสริมให้ชุมชน ภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมโดยการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการและคณะทำงาน เช่น คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) จังหวัดลำพูน คณะอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติการประจำปีจังหวัดลำพูน เป็นต้น รวมทั้งการจัดทำแผนงานโครงการที่เกิดจากความต้องการและศักยภาพของ กลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ กลุ่มเครือข่ายต่างๆ รวมทั้ง ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและอำเภอรอบรวมและจัดลำดับความสำคัญ ของปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อจัดทำเป็นแผนงานโครงการ เป็นต้น

2. ทรัพยากรที่ใช้เป็นปัจจัยนำเข้า เช่น บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือ หรือแม้กระทั่งเทคโนโลยี สำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 1) บุคลากร 2) งบประมาณ และ 3) ระบบเทคโนโลยี ด้านบุคลากร บุคลากรในหน่วยงานต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย ด้านงบประมาณ ต้องมีการกำกับติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ และด้านระบบ ต้องมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อจัดเก็บข้อมูลในหน่วยงาน บุคลากรที่มีความชำนาญในการปฏิบัติงานด้านแผน งบประมาณ และการติดตามประเมินผลของหน่วยงานโดยตรง ส่วนบุคลากรในหน่วยงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย

3. กระบวนการในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

ในภาพรวมสามารถวิเคราะห์กระบวนการในการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน ไว้ 2 ด้าน คือ 1) การนำแผนปฏิบัติราชการสู่การปฏิบัติและ 2) การกำกับติดตามและประเมินผล ผลการประเมินอยู่ในระดับมากและผ่านเกณฑ์ ด้านการนำแผนปฏิบัติราชการสู่การปฏิบัติ ต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดของโครงการเพื่อดำเนินงานตามแผนอย่างชัดเจน และสามารถนำแผนหรือแนวทางที่กำหนดไว้มาใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และด้านการกำกับติดตามและประเมินผล ต้องมีการนำผลการประเมินแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติราชการของหน่วยงานมาวิเคราะห์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการในปีงบประมาณถัดไป และต้องมีการประเมินผลแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติราชการของหน่วยงานเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายของโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4. ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

ตารางที่ 1 ผลการประเมินด้านผลผลิตในภาพรวมของแผนงานโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จากเป้าหมายและตัวชี้วัดของประเด็นการพัฒนา เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย (2563-2565)
1. ชะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี
2. ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด	ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
3. จำนวนพื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู	เพิ่มขึ้น 100 ไร่ต่อปี

จากการดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน ได้เกิดผลสำเร็จที่สำคัญและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น สถานการณ์ปัญหาหมอกควันและไฟป่ามีแนวโน้มที่ดีขึ้น จำนวนจุดความร้อนและจำนวนวันที่มีฝุ่นละอองเกินค่ามาตรฐานลดลง และจังหวัดลำพูนได้รับรางวัลจังหวัดสะอาดระดับประเทศ 3 ปี ช่อ้น (พ.ศ. 2560-2562)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ความพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.78	0.433	มากที่สุด
2. การได้รับรู้ข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.12	1.250	มาก
3. ความคิดเห็นของท่านมีส่วนในการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.52	0.596	มากที่สุด
4. การรายงานผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.69	0.463	มากที่สุด
5. โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการอย่างโปร่งใส ตลอดจนมีหลักธรรมาภิบาล	4.32	0.696	มาก
6. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.49	0.378	มาก
7. โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การแก้ไขต่าง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้	4.60	0.530	มากที่สุด
8. โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตอบสนองความต้องการได้ตรงประเด็น รวมถึงเต็มไปด้วยประสิทธิภาพและประสิทธิผล	4.33	0.808	มาก
9. โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างประโยชน์แก่ตัวท่าน และท่านได้รับประโยชน์จากยุทธศาสตร์นี้	3.85	1.377	มาก
ความพึงพอใจโดยรวม	4.41	0.412	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.78 รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการรายงานผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 รองลงมา มีความพึงพอใจต่อโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การแก้ไขต่าง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 รองลงมา มีความพึงพอใจต่อความคิดเห็นของท่านมีส่วนในการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 รองลงมา มีความพึงพอใจต่อระยะเวลาในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 รองลงมา มีความพึงพอใจต่อโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตอบสนองความต้องการได้ตรงประเด็น รวมถึงเต็มไปด้วยประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 รองลงมา มีความพึงพอใจต่อโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการอย่างโปร่งใส ตลอดจนมีหลักธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ตามด้วยความพึงพอใจต่อการรับรู้ข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และความพึงพอใจต่อโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างประโยชน์แก่ตัวท่าน และท่านได้รับประโยชน์จากยุทธศาสตร์นี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการประเมินผลยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลงานดังนี้

1. สภาพแวดล้อมในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

1.1 แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดลำพูน มีความสอดคล้องกันกับนโยบายของรัฐบาลและแผนระดับชาติ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สำหรับการทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ต้องการระบบการทำงานที่คล่องตัว และการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพสูงในการนำสู่เป้าหมายในอนาคต สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และทิศทางการพัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดในอนาคต ทั้งมีความสอดคล้องและเป็นไปตามนโยบายรัฐบาลและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการให้ข้อคิดเห็นของผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน (2563) ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ ของจังหวัดลำพูนได้มีการยึดยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนปฏิรูปประเทศ นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมทั้งแผนรายสาขา/เฉพาะด้านต่าง ๆ รวมทั้งนำเอาศักยภาพและความต้องการของพื้นที่มาเป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด และแผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. 2563

1.2 ทรัพยากรที่ใช้เป็นปัจจัยนำเข้า เช่น บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือ หรือแม้กระทั่งเทคโนโลยี สำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 1) บุคลากร 2) งบประมาณ และ 3) ระบบเทคโนโลยี ด้านบุคลากร บุคลากรในหน่วยงาน ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย ด้านงบประมาณ ต้องมีการกำกับติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ และด้านระบบ ต้องมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อจัดเก็บข้อมูลในหน่วยงาน บุคลากรที่มีความชำนาญในการปฏิบัติงานด้านแผน งบประมาณ และการติดตามประเมินผลของหน่วยงานโดยตรง ส่วนบุคลากรในหน่วยงาน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อคิดเห็นของพัฒนาการจังหวัดลำพูน (2563) ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาจังหวัดและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดของบุคลากรในหน่วยงานโดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการแผนพัฒนาจังหวัดและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยเชิญอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้แก่บุคลากร รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและจัดทำแผน เช่น การเผยแพร่แผนยุทธศาสตร์ในเว็บไซต์จังหวัดลำพูน การจัดตั้งกลุ่มรายเฉพาะที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติราชการประจำปี การนำเอา QR CODE มาใช้ในการจัดส่ง เอกสารเพื่อความสะดวกรวดเร็วและลดปริมาณการใช้ทรัพยากร เป็นต้น

1.3 กระบวนการในการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

ในภาพรวมสามารถวิเคราะห์กระบวนการในการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน ไว้ 2 ด้าน คือ 1) การนำแผนปฏิบัติราชการสู่การปฏิบัติและ 2) การกำกับติดตามและประเมินผล ผลการประเมินอยู่ในระดับมากและผ่านเกณฑ์ ด้านการนำแผนปฏิบัติราชการสู่การปฏิบัติ ต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดของโครงการเพื่อดำเนินงานตามแผนอย่างชัดเจน และสามารถนำแผนหรือแนวทางที่กำหนดไว้มาใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และด้านการกำกับติดตามและประเมินผล ต้องมีการนำผลการประเมินแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติราชการของหน่วยงานมาวิเคราะห์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการในปีงบประมาณถัดไป และต้องมีการประเมินผลแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติราชการของหน่วยงานเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายของโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน (2563) ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการทำงานว่ามีข้อจำกัดช่วงเวลาที่ทำมีน้อย มีปัญหาเรื่องการระบาดโรคโควิดและงบประมาณล่าช้า

1.4 ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563

ผลการประเมินด้านผลผลิตในภาพรวมของแผนงานโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จากการดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน ได้เกิดผลสำเร็จที่สำคัญและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น สถานการณ์ปัญหาหมอกควันและไฟป่า มีแนวโน้มที่ดีขึ้น จำนวนจุดความร้อนและจำนวนวันที่มีฝุ่นละอองเกินค่ามาตรฐานลดลง และจังหวัดลำพูนได้รับรางวัลจังหวัดสะอาดระดับประเทศ 3 ปี ซ้อน (พ.ศ. 2560-2562) ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการให้ข้อคิดเห็นของสาธารณชนจังหวัดลำพูน (2563) ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนพัฒนาจังหวัดและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดของจังหวัดลำพูนมีความสำเร็จระดับสูง มีการขับเคลื่อนในเชิงของกลไกที่กำหนดไว้เป็นไปตามเป้าหมายยุทธศาสตร์จังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาระดับชาติในการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายจังหวัดลำพูน ทั้งในด้านการศึกษาโดยใช้กลไกเข้ามาขับเคลื่อน สภาเด็กและเยาวชน ภาคแรงงาน เป็นต้น เช่นเดียวกับผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนที่ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของเรื่องยุทธศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจ แม้จังหวัดลำพูนจะมีความสำเร็จในระดับหนึ่ง นอกจากเป็นเกษตรสีเขียว เรื่องของหัตถกรรมพื้นบ้าน นิคมอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการเป็นซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญตามยุทธศาสตร์แล้ว ในการที่จะดูแลเกษตรสีเขียว นวัตกรรม อุตสาหกรรม นวัตกรรม จังหวัดลำพูนก็จะสนับสนุนให้ขับเคลื่อนและสามารถดำเนินการตามแผนงาน/โครงการให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการ จังหวัดลำพูนก็จะมีการประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้ตรงตามเป้าหมายยุทธศาสตร์จังหวัดอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการรายงานผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและต้องการทราบถึงผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของรัตนภรณ์ ศรีหาพล (2556) เห็นว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกันซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะคาดหวังกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับการตอบสนองด้วยดีจะมีความพึงพอใจมากแต่ในทางตรงกันข้ามอาจผิดหวังหรือไม่พึงพอใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตนตั้งใจไว้ว่าจะมีมากหรือน้อย หากกล่าวโดยสรุป ความพึงพอใจก็คือความรู้สึกที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งค่าของความรู้สึกนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลและแต่ละสถานการณ์ โดยขึ้นอยู่กับการรับรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาของแต่ละคน

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรนำผลของการวิจัยไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์ ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายขอบเขตงานวิจัยให้ครอบคลุมไปยังผู้ที่ส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อที่จะได้ทราบถึงผลกระทบในการดำเนินการโครงการ/กิจกรรม

ต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับทิศทางการดำเนินยุทธศาสตร์ให้ทันโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

- จิตโส เกตุแก้ว. (2556). *ความพึงพอใจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาครู ด้วยชุดฝึกอบรม e-Training* (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยสยาม.
- ฝ่ายเลขานุการ ก.บ.จ. ลำพูน, สำนักงานจังหวัดลำพูน. (2563). *แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (พ.ศ.2561-2565) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ.2563*. ลำพูน: สำนักงานจังหวัดลำพูน.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2551). *การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนภรณ์ ศรีหาพล. (2556). *ความพึงพอใจต่อการให้บริการระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา* (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2551. (2551, 30 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนที่ 137. หน้า 1.
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82ก. หน้า 1.
- วรางคณา ผลประเสริฐ. (2554). *แนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการบริหารโรงพยาบาล หน่วยที่ 1-5*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2557). *คู่มือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ Strategic Planning Manual*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สำนักทะเบียนจังหวัดลำพูน. (2563). *สถิติจำนวนประชากร*. สำนักทะเบียนจังหวัดลำพูน.
- สุนันทา เลาหันทน์. (2555). *การสร้างทีมงาน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: แอนด์เมตสติเกอร์แอนด์ดีไซน์.
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2551). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Chase C.J. (1987). *Measurement for Education Evaluation* (2nded.). Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.
- Mehrens W.A. & Lehman I.J. (1984). *Measurement and Evaluation in Education and Psychology* (3rd ed.). Japan: Holt, Rinehart and Winston.
- Rothaermel, F. T. (2013). *Strategic Management Concepts and Cases*. New York: McGraw-Hill Education.
- Shertzer B. & Linden J.D. (1979). *Fundamentals of Individual Appraisal*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Tidd and Bessant. (2014). *Strategic Innovation Management*. United Kingdom: Wiley.
- Yamane,T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rded.).New York: Harper and Row Publications.

ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม
ของพนักงานโรงแรม 5 ดาว
Management Factors Affecting the Teamwork Efficiency of Employees
the 5-Star Hotels

เมธาวิ ฮอฟมันน์¹, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล² และปิยดา วงศ์วิวัฒน์³
Methavi Hoffmann¹, Chandej Charoenwiriyaikul² and Piyada Wongwiwat³
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2,3}
Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand^{1,2,3}
E-mail: s61563827024@ssru.ac.th¹, chandej.ch@ssru.ac.th², piyada.wo@ssru.ac.th³

Received: November 23, 2021

Revised: December 20, 2021

Accepted: December 21, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม และปัจจัยองค์กรของพนักงานโรงแรม 5 ดาว 2) เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานโรงแรม 5 ดาวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานโรงแรม 5 ดาว ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับพนักงานโรงแรม 5 ดาว จำนวน 242 คน ใช้สถิติพรรณนา, t- test, F-test และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับดังนี้ ด้านคุณภาพของผลงาน เป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการลดความขัดแย้ง ลำดับถัดมาด้านปลูกฝังความรับผิดชอบด้านการรู้จักบทบาทหน้าที่ กับด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านการเพิ่มผลผลิต และด้านการสร้างมิตรสัมพันธ์ ตามลำดับ 2) พนักงานโรงแรม ที่ระยะเวลาในการทำงานต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมแตกต่างกัน ขณะที่พนักงานโรงแรม ที่เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่งงานต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมไม่แตกต่างกัน และ 3) ปัจจัยทางการบริหาร ด้านความไว้วางใจด้านการมอบหมายงาน ด้านบทบาท ด้านวิธีการทำงาน ด้านการพัฒนาทีมงานให้เข้มแข็ง ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานโรงแรม 5 ดาว

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม, โรงแรม 5 ดาว

Abstract

This research aims to 1) study the level of efficiency in teamwork and organizational factors of 5-star hotel employees; 2) compare the teamwork efficiency of 5-star hotel employees classified by personal factors, and 3) to study management factors affecting the efficiency in teamwork of employees the 5-star hotels used questionnaires as a tool to collect data with 242 5-star hotel employees using descriptive statistics, t-test, F-test and multiple regression analysis.

The results of the study found that 1) the efficiency in team efficiency in both overall and each aspect was at a high level, ordered as the quality of the work is the first, the second is the conflict reduction followed by the installation of the responsibility of knowing the role and the development of creativity, productivity, and friendship, respectively. 2) Hotel employees with different lead times have different efficiency in teamwork. While hotel workers with different gender, ages, education levels, average monthly income, and job position were not different in team efficiency, and 3) The management factors of trust, assignment, roles, working methods, development of a strong team affect the teamwork efficiency of 5-star hotel employees.

Keywords: Teamwork efficiency, 5-star hotel

บทนำ

สภาพการแข่งขันในธุรกิจการโรงแรมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วขึ้น ฉะนั้นจึงต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานภายในองค์กรให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลขึ้นโดยเฉพาะเพิ่มขีดสมรรถนะสูงในการแข่งขันให้มากขึ้น โดยองค์กรจะเน้นในด้านพัฒนาบุคลากรในองค์กรเป็นหลัก โดยอาศัยนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ เพราะการทำงานในองค์กรนั้น ไม่มีใครสามารถทำงานได้สำเร็จโดยตัวคนเดียว การทำงานจะต้องมีการร่วมมือกับบุคลากรภายในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือกับผู้บริหาร ผู้นำกลุ่ม หรือบุคคล ในกลุ่ม การกระทำเช่นนี้คือ การร่วมกันเพื่อทำงานเป็นทีม (team work) ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปพัฒนาองค์กรให้เป็นเลิศนั่นเอง ที่ผ่านมานในอดีตผู้บริหารที่มีความรู้ มีความสามารถ บุคลิกภาพดีต่างมีโอกาที่จะประสบความสำเร็จก้าวหน้า แต่ในปัจจุบันการบริหารที่จะประสบความสำเร็จก็จะแตกต่างกันออกไปถึงแม้ผู้บริหารจะมีความสามารถดังที่กล่าวมา แต่ก็ต้องประสบกับความล้มเหลวในการบริหารงาน เพราะยังมีความคิดในการบริหารจัดการแบบเก่า ๆ ทั้งนี้ผู้บริหารหลาย ๆ คนยังทำงาน แบบคนเดียว (one man show) ไม่มีการวางแผนในการบริหารจัดการ ไม่ยอมเปิดโอกาสให้บุคลากรคนหรือพนักงานคนอื่น ๆ ได้เสนอความคิดเห็น จึงทำให้ทีมงานไม่พัฒนาและก้าวหน้าไปอย่างที่ควร และเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารและบุคลากรจะต้องสร้างเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนและเรียนรู้การพัฒนาตนเองและการทำงานเป็นทีม (teamwork) และสามารถสร้างประสิทธิภาพของทีม (team building effectiveness) จึงจะสามารถแข่งขันกับคู่แข่งทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง (ขวัญชัย พูลวิวัฒน์ชัยการ, 2556)

ในการทำงานเป็นทีมในแต่ละทีมที่ต้องอาศัยการทำงานที่เป็นทีม เพื่อช่วยให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะหากพนักงานในองค์กรแต่ละองค์กร ได้ตระหนักและเห็นว่าตนเองเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของทีม จะทำให้นั้นมีความสามารถต้องคิดและพิจารณาด้วยว่าทำอะไรให้ทีมนั้นจะไปถึงจุดมุ่งหมายได้ นอกจากทีมจะประสบความสำเร็จแล้ว ยังส่งผลดีต่อองค์กรอีกด้วย ซึ่งจะช่วยให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จได้โดยง่าย โดยหัวใจสำคัญของการทำงานเป็นทีมคือในแต่ละองค์กรแต่ละแผนกในแต่ละฝ่ายนั้น สิ่งที่พนักงานทุกคนในทีมต้องพึงปฏิบัติ นั่นก็คือ ต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน หากอยากประสบความสำเร็จในทีมและงานผ่านไปด้วยดี แม้จะต้องเจอกันปัญหาและอุปสรรคมากมาย หากทุกคนในทีมต้องมีความจริงใจให้กับคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั้น รวมไปถึงการมีน้ำใจซึ่งกันและกัน รู้จักให้อภัยและคอยเป็นกำลังใจในการทำงานร่วมกัน (Woodcock and Francis, 1994)

ย่านเพลินจิตเป็นแหล่งความเจริญมากมาย จากการเป็นที่ตั้งของสถานทูต และการรวมตัวของการพัฒนาระดับ hi-end ไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้า โดยเฉพาะโรงแรมระดับห้าดาว อาทิเช่น โรงแรมแอทธินี กรุงเทพ โรงแรมเซ็นริจิส กรุงเทพ โรงแรม พาร์ค ไฮแอท กรุงเทพ โรงแรม ดิโอกุระ เพรสทีจ กรุงเทพ และโรงแรม เจดับบลิว แมริออท กรุงเทพ เป็นต้น ซึ่งธุรกิจโรงแรมประสบปัญหาการแข่งขันสูง โดยเฉพาะปัจจุบันประสบสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) จึงส่งผลให้แต่โรงแรมมีการปรับตัว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการที่องค์กรใด ๆ จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น ส่วนหนึ่งจะต้องมาจากการที่พนักงานหรือบุคลากรที่สามารถทำงานเป็นทีม (teamwork) ได้เป็นอย่างดี และสามารถสร้างประสิทธิภาพของทีม (team Building effectiveness) ได้อย่างดีเช่นกัน แต่ในการทำงานของพนักงานโรงแรมนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นงานบริการและการสื่อสารกันในการทำงานถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ โดยปัญหาการทำงานเป็นทีมส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารและการมอบหมายงานในทีมงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้ลูกค้าเกิดความไม่พอใจ และเกิดปัญหาจากการทำงานซ้ำซ้อนกันบ่อยครั้ง

ดังนั้นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีม (teamwork) จึงมีความสำคัญการทำงานของบุคลากรในองค์กร โดยมีปัจจัยหลายตัวที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมให้ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี ระบบการทำงาน การบริหารจัดการ งานโรงแรมเป็นการบริการ การมีใจรักการบริการก็ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน จากแนวทางดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษา สนใจศึกษา “ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานโรงแรม 5 ดาวย่านเพลินจิต” เพื่อนำข้อมูลไปปรับใช้ ในการบริหารจัดการงานภายในและเพื่อส่งเสริมพัฒนาปัจจัยด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงาน ทำให้พนักงานมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เป้าหมายของโรงแรมสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม และปัจจัยองค์กรของพนักงานโรงแรม 5 ดาว
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานโรงแรม 5 ดาวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานโรงแรม 5 ดาว

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม

การทำงานเป็นทีม หมายถึง กลุ่มบุคคลและผู้มีพลัง มีความผูกพันรับผิดชอบที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันสมาชิกในทีมเป็นผู้ที่ทำงานร่วมกันได้ดี และรู้สึกเพลิดเพลินที่จะทำงานนั้น สามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพสูง (Francis and Young, 1979) การทำงานเป็นทีม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันมารวมตัวกันเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน (Johnson and Johnson, 1991) และการทำงานเป็นทีม หมายถึง การมอบหมายพิเศษให้กลุ่มบุคคล ซึ่งมีเป้าหมายร่วมและตระหนักถึงบทบาทที่ต้องพึงพากันในการทำงาน และทราบว่าจะใช้ความสามารถที่มีอยู่ของแต่ละคนให้สัมพันธ์กันอย่างไรเพื่อรวมพลังกันในอนาคตจะนำความสำเร็จมาสู่งานที่ได้รับมอบหมาย (Kezsbom, 1990)

ในขณะที่ การทำงานเป็นทีม คือ กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์และต้องพึ่งพากันเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายหรือปฏิบัติงานให้เสร็จสมบูรณ์ คนกลุ่มนี้มีเป้าหมายร่วมกันและยอมรับว่าวิธีเดียวที่จะทำงานให้สำเร็จ คือ การทำงานร่วมกัน (Parker, 1990) การทำงานเป็นทีมว่าทีมจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งมาร่วมกันเหล่านั้นได้ให้ความสนใจต่อเจตคติ (attitude) และทักษะ (skill) ของสมาชิกในทีมทุกคน ซึ่งอาจพิจารณา รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำในกลุ่มว่าเป็นอย่างไร การตัดสินใจทำอะไรในกลุ่มนั้น ทรัพยากรของกลุ่มนั้นได้ถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างไรบ้าง และในการบริหารงานควรยึดหลักในการทำงานร่วมกันโดยจะต้องมีการสร้างทีมงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ว่าทำอะไรจึงจะบรรลุจุดมุ่งหมายของแต่ละบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลทั้งสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์การด้วยในคราวเดียวกัน (Varney, 1977) และ การทำงานเป็นทีมเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องสัมพันธ์กันเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งเขามีความเห็นว่าคุณภาพจำนวน 50 คนไม่ใช่ทีม ถ้าเขาเหล่านั้นไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและไม่มีเป้าหมายร่วมกัน จะเป็นทีมก็ต่อเมื่อสมาชิกมีกิจกรรมผูกพันกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน (Woodcock and Francis, 1994)

คุณลักษณะของการทำงานเป็นทีม จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการทำงานโดยที่ผู้ปฏิบัติงานมีทิศทางเดียวกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน พฤติกรรมเช่นนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคลากรและองค์การโดยภาพรวมต่อไป (ยงยุทธ เกษสาคร, 2551)

1. คุณภาพของผลงาน การทำงานเป็นทีมช่วยให้มองเห็นเป้าหมายของงานแต่ละงานอย่างชัดเจน และรวมไปถึงเป้าหมายขององค์การนั้นด้วย เมื่อเข้าใจเป้าหมายของงานแต่ละงานก็จะช่วยให้สมาชิกปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพิ่มผลผลิตของงาน คือการทำงานเป็นทีมจะช่วยเพิ่มผลผลิตของงานที่ดี และประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. ลดความขัดแย้งในองค์การ เพราะการทำงานเป็นทีมทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งกับสมาชิกร่วมงานที่อยู่ในทีมเดียวกัน แต่ก็ไม่ใช่จะทำงานโดยราบรื่นเหมือนโรยด้วยกลีบกุหลาบเสมอไป

4. การรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง การทำงานเป็นทีมจะทำให้เราทราบบทบาทหน้าที่ของตนเองและพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในทีมงานได้

5. การปลูกฝังความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีมทำให้เราเกิดความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ในระดับที่พอใจ

6. การสร้างมิตรสัมพันธ์ การทำงานกับคนที่รู้ใจ จะทำให้เราได้เพื่อนร่วมงานที่สามารถทำงานด้วยกันได้อย่างมีความสุข

7. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การทำงานที่มีความสุขจะเป็นการสร้างพลังความสนใจให้เกิดความรักในงานในหน้าที่ ซึ่งจะส่งผลให้เราสบายอกสบายใจและมีสติปัญญาในการสร้างสรรค์งานอย่างเต็มศักยภาพ

ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน

ปัจจัยองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมดังนี้ (ยงยุทธ เกษสาคร, 2551)

1. บรรยากาศของการทำงานมีความเป็นกันเอง อบอุน มีความกระตือรือร้น และสร้างสรรค์ ทุกคนช่วยกันทำงานอย่างจริงจัง และจริงจัง ไม่มีร่องรอยที่แสดงให้เห็นถึงความเบื่อหน่าย

2. ความไว้วางใจกัน (trust) เป็นหัวใจสำคัญของการทำงานเป็นทีม สมาชิกทุกคนในทีมควรไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ซื่อสัตย์ต่อกัน สื่อสารกันอย่างเปิดเผย ไม่มีลับลมคมใน

3. มีการมอบหมายงานอย่างชัดเจน สมาชิกทีมงานเข้าใจวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยอมรับภารกิจหลักของทีมงาน

4. บทบาท (role) สมาชิกแต่ละคนเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทของตน และเรียนรู้เข้าใจในบทบาทของผู้อื่นในทีม ทุกบทบาทมีความสำคัญ รวมทั้งบทบาทในการช่วยรักษาความเป็นทีมงานให้มั่นคง เช่น การประนีประนอม การอำนวยความสะดวก การให้กำลังใจ เป็นต้น

5. วิธีการทำงาน (work procedure) สิ่งสำคัญที่ควรพิจารณา คือ

5.1 การสื่อสาร (communication) การทำงานเป็นทีมอาศัยบรรยากาศ การสื่อสารที่ชัดเจนเหมาะสมซึ่งจะทำให้ทุกคนกล้าที่จะเปิดใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนเกิดความเข้าใจ และนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ

5.2 การตัดสินใจ (decision making) การทำงานเป็นทีมต้องใช้การตัดสินใจร่วมกัน เมื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจแล้ว สมาชิกย่อมเกิดความผูกพันที่จะทำในสิ่งที่ตนเองได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น

5.3 ภาวะผู้นำ (leadership) คือ บุคคลที่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น การทำงานเป็นทีมควรส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสแสดงความเป็นผู้นำ (ไม่ใช่ผลักดันเป็นหัวหน้า) เพื่อให้ทุกคนเกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับ จะรู้สึกว่าการทำงานเป็นทีมมีความหมาย ประสิทธิภาพที่จะทำอีก

5.4 การกำหนดกติกา หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะเอื้อต่อการทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม ในการกำหนดกติกา หรือกฎเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ร่วมกัน

6. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงานของทีม ทีมงานควรมีการประเมินผลการทำงาน เป็นระยะในรูปแบบทั้งไม่เป็นทางการ และเป็นทางการ โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน ทำให้สมาชิกได้ทราบความก้าวหน้าของงาน ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมทั้งพัฒนากระบวนการทำงาน หรือการปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน ซึ่งในที่สุดสมาชิกจะได้ทราบว่าผลงานบรรลุเป้าหมาย และมีคุณภาพมากขึ้นเพียงใด

7. การพัฒนาทีมงานให้เข้มแข็ง

7.1 พัฒนาศักยภาพทีมงาน ด้วยการสร้างแรงจูงใจทางบวก สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการจัดกิจกรรมสร้างพลังทีมงาน เกิดความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

7.2 การให้รางวัล ปัจจุบันการพิจารณาผลการทำงานของหน่วยงานไม่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีม ส่วนใหญ่จะพิจารณาผลการทำงานเป็นรายบุคคล ดังนั้นระบบรางวัลที่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีม คือ การที่ทุกคนได้รางวัลอย่างยุติธรรมทุกคน คือ ควรสนับสนุนการให้รางวัลแก่การทำงานเป็นทีมในลักษณะที่วางอยู่บนพื้นฐานการให้รางวัลกับกลุ่ม

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานโรงแรม 5 ดาว จำนวน 550 คน ของโรงแรมแอทินี กรุงเทพฯ โรงแรมเซ็นริจิส กรุงเทพฯ โรงแรม พาร์ค ไฮแอท กรุงเทพฯ โรงแรม ดิโอกุระ เพรสทีจ กรุงเทพฯ และ โรงแรม เจดับบลิว แมริออท กรุงเทพฯ ซึ่งได้ข้อมูลมาจากฝ่ายทรัพยากรบุคคลโรงแรม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานโรงแรม 5 ดาว จำนวน 242 ตัวอย่าง ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน (Yamane, 1970) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และทำการสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็น วิธีการสุ่มแบบมีระบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยพัฒนาและสร้างแบบสอบถามขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามให้เลือกตอบ (checklist)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยองค์กร ได้แก่ ด้านบรรยากาศในการทำงาน ด้านความไว้วางใจ ด้านการมอบหมายงาน ด้านบทบาท ด้านวิธีการทำงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน และ ด้านการพัฒนาทีมงานให้เข้มแข็ง ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามโดยแบ่งระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ออกเป็น 5 ระดับ (Likert scale)

ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานโรงแรม 5 ดาว ได้แก่ ด้านคุณภาพของผลงาน ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการลดความขัดแย้ง ด้านการรู้จักบทบาทและหน้าที่ ด้านการปลูกฝังความรับผิดชอบ ด้านการสร้างมิตรสัมพันธ์ ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ความเชื่อถือได้ของมาตรวัด พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.915

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลในภาคสนาม (Field Data Collection) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อวิเคราะห์ระดับตัวแปรทุกตัวแปร โดยใช้คะแนนเฉลี่ย แบ่งระดับความต้องการเป็น 5 ระดับ ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายตามระดับความต้องการ

การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม ใช้ค่าสถิติ (t-test) การเปรียบเทียบข้อมูลตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ใช้ค่าสถิติเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีปกติ (enter)

ผลการวิจัย

พนักงานโรงแรม 5 ดาว สวนใหญ่ ร้อยละ 60.4 เป็นเพศหญิง มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.60 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็น ร้อยละ 61.98 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 – 40,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 58.68 มีระยะเวลาในการทำงานตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 59.92

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมและปัจจัยองค์กรของพนักงานโรงแรม 5 ดาว ผลการวิเคราะห์ปัจจัยองค์กรพบว่า ปัจจัยองค์กรทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายละเอียดเป็นรายด้าน สามารถเรียงอันดับปัจจัยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความไว้วางใจ ($\bar{X} = 3.93$) มาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านมอบหมายงาน กับด้านบทบาท ($\bar{X} = 3.89$) ลำดับถัดมาด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงานของทีม ($\bar{X} = 3.88$) ด้านบรรยากาศในการทำงาน ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการพัฒนาทีมงานให้เข้มแข็ง ($\bar{X} = 3.80$) และด้านวิธีการทำงาน ($\bar{X} = 3.79$)

ระดับประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายละเอียดเป็นรายด้าน สามารถเรียงอันดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านคุณภาพของผลงาน ($\bar{X} = 4.04$) มาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการลดความขัดแย้ง ($\bar{X} = 4.03$) ลำดับถัดมาด้านปลูกฝังความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.02$) ด้านการรู้จักบทบาทหน้าที่ กับด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.01$) ด้านการเพิ่มผลผลิต ($\bar{X} = 4.00$) และด้านการสร้างมิตรสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.98$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานโรงแรม 5 ดาว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม จำแนกตามเพศ

ประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม	ชาย		หญิง		t	Sig
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
1. ด้านคุณภาพของผลงาน	4.04	0.40	4.04	0.39	0.060	0.952
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	4.04	0.45	3.98	0.49	0.906	0.366
3. ด้านการลดความขัดแย้ง	4.05	0.49	4.02	0.52	0.316	0.753
4. ด้านการรู้จักบทบาทและหน้าที่	4.01	0.47	4.01	0.43	0.078	0.938
5. ด้านการปลูกฝังความรับผิดชอบ	4.01	0.52	4.03	0.50	0.352	0.725
6. ด้านการสร้างมิตรสัมพันธ์	3.98	0.45	3.99	0.43	0.168	0.867
7. ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	4.00	0.45	4.01	0.50	0.135	0.893
ค่าเฉลี่ยรวม	4.02	0.33	4.01	0.33	0.087	0.931

จากตารางที่ 1 พบว่า พนักงานโรงแรมที่มีเพศต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมจำแนกตามอายุ

ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม	อายุ	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านคุณภาพของผลงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.543	3	0.181	1.167	0.323
	ภายในกลุ่ม	36.916	238	0.155		
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	ระหว่างกลุ่ม	0.304	3	0.101	0.442	0.723
	ภายในกลุ่ม	54.616	238	0.229		
3. ด้านการลดความขัดแย้ง	ระหว่างกลุ่ม	0.537	3	0.179	0.676	0.567
	ภายในกลุ่ม	63.036	238	0.265		
4. ด้านการรู้จักบทบาทและหน้าที่	ระหว่างกลุ่ม	1.289	3	0.430	2.198	0.089
	ภายในกลุ่ม	46.534	238	0.196		
5. ด้านการปลูกฝังความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	1.293	3	0.431	1.695	0.169
	ภายในกลุ่ม	60.516	238	0.254		
6. ด้านการสร้างมิตรสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	0.144	3	0.048	0.247	0.863
	ภายในกลุ่ม	46.096	238	0.194		
7. ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	1.684	3	0.561	2.408	0.068
	ภายในกลุ่ม	55.468	238	0.233		
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.535	3	0.178	1.661	0.176
	ภายในกลุ่ม	25.564	238	0.107		

จากตารางที่ 2 พบว่าพนักงานโรงแรมที่มีอายุต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมจำแนกตามระดับการศึกษา

(n = 242)

ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม	ระดับการศึกษา	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านคุณภาพของผลงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.475	2	0.238	1.535	0.218
	ภายในกลุ่ม	36.984	239	0.155		
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	ระหว่างกลุ่ม	0.277	2	0.138	0.606	0.547
	ภายในกลุ่ม	54.643	239	0.229		
3. ด้านการลดความขัดแย้ง	ระหว่างกลุ่ม	0.551	2	0.275	1.044	0.354
	ภายในกลุ่ม	63.023	239	0.264		
4. ด้านการรู้จักบทบาทและหน้าที่	ระหว่างกลุ่ม	0.372	2	0.186	0.937	0.393
	ภายในกลุ่ม	47.452	239	0.199		
5. ด้านการปลูกฝังความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	0.926	2	0.463	1.818	0.165

ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม		ระดับ การศึกษา	SS	df	MS	F	Sig
6. ด้านการสร้างมิตรสัมพันธ์	ภายในกลุ่ม		60.882	239	0.255	0.235	0.791
	ระหว่างกลุ่ม		0.091	2	0.045		
7. ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	ภายในกลุ่ม		46.149	239	0.193	0.852	0.428
	ระหว่างกลุ่ม		0.405	2	0.202		
รวม	ภายในกลุ่ม		56.747	239	0.237	1.451	0.236
	ระหว่างกลุ่ม		0.313	2	0.157		
	ภายในกลุ่ม		25.786	239	0.108		

จากตารางที่ 3 พบว่าพนักงานโรงแรมที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (n = 242)

ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านคุณภาพของผลงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.765	3	0.255	1.654	0.178
	ภายในกลุ่ม	36.694	238	0.154		
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	ระหว่างกลุ่ม	0.597	3	0.199	0.872	0.456
	ภายในกลุ่ม	54.322	238	0.228		
3. ด้านการลดความขัดแย้ง	ระหว่างกลุ่ม	0.151	3	0.050	0.189	0.903
	ภายในกลุ่ม	63.422	238	0.266		
4. ด้านการรู้จักบทบาทและหน้าที่	ระหว่างกลุ่ม	0.536	3	0.179	0.900	0.442
	ภายในกลุ่ม	47.287	238	0.199		
5. ด้านการปลูกฝังความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	0.905	3	0.302	1.179	0.318
	ภายในกลุ่ม	60.903	238	0.256		
6. ด้านการสร้างมิตรสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	1.309	3	0.436	2.311	0.077
	ภายในกลุ่ม	44.931	238	0.189		
7. ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	0.870	3	0.290	1.226	0.301
	ภายในกลุ่ม	56.282	238	0.236		
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.363	3	0.121	1.118	0.342
	ภายในกลุ่ม	25.736	238	0.108		

จากตารางที่ 4 พบว่า พนักงานโรงแรมที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมจำแนกตามระยะเวลาในการทำงาน

ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม	ระยะเวลาในการทำงาน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านคุณภาพของผลงาน	ระหว่างกลุ่ม	3.976	2	1.988	14.192	0.000*
	ภายในกลุ่ม	33.483	239	0.140		
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	ระหว่างกลุ่ม	3.732	2	1.866	8.713	0.002*
	ภายในกลุ่ม	51.188	239	0.214		
3. ด้านการลดความขัดแย้ง	ระหว่างกลุ่ม	4.118	2	2.059	8.277	0.002*
	ภายในกลุ่ม	59.455	239	0.249		
4. ด้านการรู้จักบทบาทและหน้าที่	ระหว่างกลุ่ม	1.785	2	0.893	4.634	0.011*
	ภายในกลุ่ม	46.038	239	0.193		
5. ด้านการปลูกฝังความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	5.655	2	2.828	12.035	0.000*
	ภายในกลุ่ม	56.153	239	0.235		
6. ด้านการสร้างมิตรสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	1.790	2	0.895	4.812	0.009*
	ภายในกลุ่ม	44.450	239	0.186		
7. ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	6.280	2	3.140	14.752	0.000*
	ภายในกลุ่ม	50.872	239	0.213		
รวม	ระหว่างกลุ่ม	3.655	2	1.827	19.460	0.000*
	ภายในกลุ่ม	22.444	239	0.094		

* ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า พนักงานโรงแรมที่มีระยะเวลาในการทำงานต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ถดถอยพหุปัจจัยทางการบริหารส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม

ปัจจัย	Unstandardized (b)	SE	Standardized (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.121	0.106		10.632	0.000
ด้านบรรยากาศในการทำงาน	0.123	0.023	0.032	0.662	0.518
ด้านความไว้วางใจ	0.043	0.021	0.317	7.865*	0.000
ด้านการมอบหมายงาน	0.092	0.042	0.142	2.402*	0.007
ด้านบทบาท	0.068	0.035	0.132	2.485*	0.005

ปัจจัย	Unstandardized (b)	SE	Standardized (β)	t	Sig.
ด้านวิธีการทำงาน	0.096	0.023	0.132	2.452*	0.004
ด้านการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลงาน	0.014	0.032	0.025	0.415	0.514
ด้านการพัฒนาทีมงานให้เข้มแข็ง	0.142	0.025	0.235	4.132*	0.000
R = 0.782	Adjusted R ² = 0.859				
R ² = 0.730	SE = 0.162				

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยทางการบริหาร ด้านความไว้วางใจ ด้านการมอบหมายงาน ด้านบทบาท
ด้านวิธีการทำงาน และด้านการพัฒนาทีมงานให้เข้มแข็งส่งผลต่อ และทำนายประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม
ของพนักงานโรงแรม 5 ดาว ได้ร้อยละ 85.90

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานโรงแรม
5 ดาว ผู้ศึกษาได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลงานดังนี้

1. ปัจจัยองค์กรทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ในด้านความไว้วางใจ มาเป็นอันดับแรก
รองลงมาคือด้านมอบหมายงาน กับด้านบทบาทลำดับถัดมาด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงาน
ของทีม ด้านบรรยากาศในการทำงาน ด้านการพัฒนาทีมงานให้เข้มแข็ง และด้านวิธีการทำงาน ตามลำดับที่เป็น
เช่นนี้อาจจะเนื่องจาก โรงแรม 5 ดาว ล้วนเป็นโรงแรมที่มีชื่อเสียงในเรื่องของคุณภาพและบริการ อีกทั้งฝ่าย
บริหารโรงแรมมีการสื่อสารเกี่ยวกับนโยบายและเป้าหมายในการดำเนินงานแก่พนักงานอย่างชัดเจน และการ
กำหนดโครงสร้าง การมอบหมายงานให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน อีกทั้งผู้บริหารเปิด
โอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการทำงานเป็นทีม มีการจัดบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อ
การทำงานของพนักงาน จึงทำให้พนักงานเกิดความไว้วางใจในการทำงานร่วมกับโรงแรมมากที่สุดซึ่งผลการศึกษา
มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของเบญจมาภรณ์ คำหาญพล (2556) การค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์
เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านการทำงานเป็นทีมของพนักงานของบริษัทเพอร์ซิเดนซ์เบเกอรี่จำกัด (ฟาร์มเฮาส์)
ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยพื้นฐานของการประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากใน ด้านความไว้วางใจ
ในชื่อเสียงของบริษัท ส่วนประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ในด้าน
คุณภาพของผลงาน เป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการลดความขัดแย้ง ลำดับถัดมาด้านปลูกฝังความรับผิดชอบ
ด้านการรู้จักบทบาทหน้าที่ กับด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านการเพิ่มผลผลิต และด้านการสร้างมิตร
สัมพันธ์ตามลำดับที่เป็นเช่นนี้อาจจากพนักงานได้รับผลสืบเนื่องมาจากการได้รับปัจจัยองค์กรในด้านต่าง ๆ อาทิ
เช่น การจัดบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อการทำงาน พนักงานได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาตามได้รับ
การมอบหมายงานบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม อีกทั้งมีวิธีการที่เหมาะสมให้พนักงานมีส่วนร่วมในการ

ติดตามประเมินผลในการดำเนินงานของโรงแรม อีกทั้งมีพนักงานยังได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมในด้านคุณภาพของผลงาน มาเป็นเป็นอันดับแรก รวมทั้งก่อให้เกิดผลต่อเนื่องทางด้านการลดความขัดแย้ง การมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน รวมทั้งการรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษามีความสอดคล้องกับผลงานการศึกษาของ ปภาภรณ์ สงวนแก้ว (2551) ได้ศึกษาประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) อยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานโรงแรม 5 ดาวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พนักงานโรงแรม ที่ระยะเวลาในการทำงานต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมแตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ขณะที่พนักงานโรงแรม ที่เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่งงานต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมไม่แตกต่างกันที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องจากพนักงานที่ระยะเวลาในการทำงานมานานมีความเชี่ยวชาญในการทำงานสั่งสมมาเป็นเวลานาน จึงก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันกับทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกเชน วังอมรมิตร (2551) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานฝ่ายตรวจสอบ บริษัท จีอี มั่นนี้ ไทยแลนด์ ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาในการทำงานที่ต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานฝ่ายตรวจสอบ บริษัท จีอี มั่นนี้ ไทยแลนด์ แตกต่างกัน

3. ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม พบว่าปัจจัยองค์กร ด้านความไว้วางใจ ด้านการมอบหมายงาน ด้านบทบาท ด้านวิธีการทำงาน ด้านการพัฒนาทีมงานให้เข้มแข็งตัวแปรนี้ส่งผลต่อ หรือ สามารถทำนายประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม ของพนักงานโรงแรม 5 ดาว ได้ร้อยละ 85.90 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก พนักงาน มีความเชื่อถือและไว้วางใจในการบริหารงานของโรงแรมรวมทั้งได้รับปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ จึงทำให้ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของปัญญาพล แฉ่งแอ (2552) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลอีสานจำกัดพบว่าปัจจัยทางด้านผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านลักษณะการมอบหมายงาน ด้านการกำหนดบทบาทหน้าที่ การติดต่อสื่อสารความเหนียวแน่นมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารโรงแรมควรกำหนดนโยบายในการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดให้มีสถานที่พักผ่อนห้องรับประทานอาหารเฉพาะพนักงานเวลาพัก
2. ผู้บริหารโรงแรมควรกำหนดนโยบายในการมอบเงินรางวัลแก่พนักงานหรือแผนงานที่ปฏิบัติงานดีเด่นเป็นประจำทุกปีให้เป็นไปตามข้อกำหนดของการบริหารงานอย่างยุติธรรม
3. ผู้บริหารโรงแรมควรมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีในการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อเป็นการสานสัมพันธ์ที่ระหว่างกันกับเพื่อนร่วมงานให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างปกติสุขมากยิ่งขึ้น

4. ผู้บริหารโรงแรมควรกำหนดนโยบายในการจัดส่งพนักงานไปอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และวิธีการทำงานใหม่ เพื่อนำมาพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เบญจมาภรณ์ คำหาญพล. (2556). *ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานของบริษัทเพรซิเดนซ์ เบเกอร์ จำกัด (ฟาร์มเฮ้าส์)* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กเชน วังอมรมิตร. (2551). *ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงาน* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ขวัญชัย พูลวิวัฒน์ชัยการ. (2556). *ระบบการทำงานและการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ (อ่านสลิ้ม)* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปภาภรณ์ สงวนแก้ว. (2551). *ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีมของพนักงานบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน)* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยลงกรณ์.
- ปัญญาพล แข็งแอ. (2552). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการทำงานเป็นทีมของพนักงานระดับปฏิบัติการ บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลอีสาน จำกัด* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ยงยุทธ เกษสาคร. (2551). *ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: เอสแอนด์จี กราฟฟิก.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1991). *The Nuts and Bolts of Cooperative Learning*. Minnesota: Interaction Book Company.
- Kezsbom, D. (1990). *Are You Really Ready to Build a Project Team*. New York: John Wiley & Sons.
- Parker, G. M. (1990). *Team Players and Team Work: The New Competitive Business Strategy*. San Francisco, California: Jossey – Bass.
- Woodcock, M., & Francis, D. (1994). *Teambuilding Strategy*. Hampshire: Gower Publishing Company Limited.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row Publications.

การพัฒนามาตรฐานการบินของกองทัพอากาศเพื่อความปลอดภัย
และมาตรฐานการบินสากล
Improvement for Aviation Standard of Royal Thai Air Force to Safety
and International Aviation Standard

อติราช ศิริทรัพย์¹, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล², วราพร ดำรงกุลสมบัติ³
Atirach Sirisap¹, Chandej Charoenwiriya², Waraporn Dumrongkulsombat³,
สโรชนี ศิริวัฒนา⁴ และ นลินี สุรดินทร์กูร⁵
Srochinee siriwattana⁴ and Nalinee Suradinkura⁵
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2,3,4,5}
Master of Arts Program in Development Management, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand^{1,2,3,4,5}
E-mail: aticha.s@gmail.com¹, chandej.ch@ssru.ac.th²

Received: November 23, 2021

Revised: December 22, 2021

Accepted: December 23, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรฐานการบินของกองทัพอากาศด้านความปลอดภัยมาตรฐานการบินของกองทัพอากาศให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาวิจัยเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า กองทัพอากาศควรพิจารณาดำเนินการออกระเบียบ ข้อบังคับ และคู่มือการปฏิบัติที่ใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานการบินด้านความปลอดภัยของนักบิน (Flight Standards Service: FS) มาตรฐานการปฏิบัติด้านความปลอดภัยของผู้ตรวจสอบความปลอดภัยด้านการบิน (Aviation Safety Inspectors: ASI) และมาตรฐานการปฏิบัติเกี่ยวกับเครื่องบินด้านความปลอดภัยของช่างเครื่องบิน (Aviation Safety Technicians: AST) และพิจารณาหลักเกณฑ์ในการออกใบอนุญาตนักบินทหารที่มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการออกใบอนุญาตนักบินพาณิชย์ อีกทั้งดำเนินการออกข้อกำหนดในการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับเครื่องบินของกองทัพอากาศให้เป็นไปอย่างมีมาตรฐาน เพื่อเป็นการยกระดับและพัฒนาการกิจด้านการบิน ให้มีความทัดเทียมกับมาตรฐานการบินของนานาชาติ และเป็นไปตามหลักการและแนวคิดขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO)

คำสำคัญ: มาตรฐานการบิน, กองทัพอากาศ, มาตรฐานการบินสากล

Abstract

This study aims to study the standard of the Thai Royal Air Force's aviation standard in terms of its safety and to raise it to the international level. It is qualitative research. The researcher studied several related documents.

It was found that the Thai Royal Air Force should issue some rules & regulations and a manual used for monitoring the Flight Standards Service (FS), Aviation Safety Inspectors (ASI), and Aviation Safety Technicians (AST). In addition, the Thai Royal Air Force should issue both the rules of issuing the military pilot license relating to the license of civil pilot and rules of standardized safety operation of the Thai Royal Air Force's planes to raise the development the aviation missions similar to the international standard of aviation and to conform to the concepts of International Civil Aviation Organization (ICAO).

Keywords: Aviation Standard, Royal Thai Air Force, International Aviation Standard

บทนำ

องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO) มีวัตถุประสงค์หลักในการขนส่งคนและสิ่งของทางอากาศอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เป็นไปด้วยความปลอดภัยและเป็นระเบียบสำหรับการเดินทางระหว่างประเทศ เป็นองค์การที่จัดตั้งขึ้นเพื่อวางระเบียบข้อบังคับ สำหรับกิจกรรมการบินระหว่างประเทศระหว่างชาติ เป็นหน่วยงานชำนาญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ องค์การนี้มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานและวิธีปฏิบัติที่ใช้ในกิจการการบินทุกประเภท โดยได้จัดทำในลักษณะเป็นข้อตกลงระหว่างนานาประเทศ รวมทั้งออกระเบียบข้อบังคับการเดินทางอากาศ การออกประกาศนียบัตรและการตรวจสอบเครื่องบิน การกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ประจำเครื่องบินและเจ้าหน้าที่ฝ่ายช่างเครื่อง กำหนดลักษณะของท่าอากาศยาน กำหนดมาตรฐานระบบสื่อสารและวิทยุช่วยบิน กิจการศุลกากร คนเข้าเมือง ตลอดจนข้อบังคับว่าด้วยสุขภาพของผู้โดยสาร เครื่องบิน สินค้าและพัสดุลำเลียงโดยทางเครื่องบิน และทำหน้าที่สอบสวนเมื่อเกิดอุบัติเหตุทางเครื่องบินเกิดขึ้น (International Civil Aviation Organization, 2018)

แนวโน้มในปัจจุบันและอนาคตพบว่าเที่ยวบินมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ห้วงอากาศที่มีพื้นที่จำกัด มีสภาพจราจรหนาแน่น ดังนั้นการบริหารห้วงอากาศจึงเป็นแนวคิดที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อเป็นการบริหารจัดการพื้นที่ในห้วงอากาศให้ถูกใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เหมาะสมกับประเภทและชนิดของผู้ใช้ห้วงอากาศ การบริหารห้วงอากาศ เป็นการจัดทำโครงสร้างในแต่ละด้านให้เหมาะสมกับปริมาณจราจร ทางอากาศตามช่วงเวลา การใช้ห้วงอากาศแบบคล่องตัว (Flexible Use of Airspace: FUA) และใช้เส้นทางบินแบบมีเงื่อนไข (Conditional Route: CDR) เพื่อให้ห้วงอากาศมีความยืดหยุ่น มีการแบ่งช่วงเวลาการใช้งานระหว่างพื้นที่ทหาร-พลเรือนอย่างเหมาะสม สำหรับประเทศไทยมีการจัดทำความร่วมมือดังกล่าวระหว่างทหาร-พลเรือน ภายใต้ชื่อ

ศูนย์ประสานงานบริหารจราจรทางอากาศระหว่างทหารและพลเรือน (Thai Civil/Military ATM Coordination Centre: Thai-CMAC) (บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย, 2561)

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย ภายใต้มาตรฐานขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ไม่สามารถให้การรับรองในความเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานด้านการบินของนักบินสังกัดกองทัพอากาศ และยังไม่รับรองหรือออกใบอนุญาตด้านการบินให้กับนักบินสังกัดกองทัพอากาศ ทั้ง ๆ ที่นักบินสังกัดกองทัพอากาศก็ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านการบิน หรือนิรภัยการบิน

ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของกองทัพอากาศ จึงสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางการดำเนินการเพื่อให้นักบินสังกัดกองทัพอากาศได้รับใบอนุญาตนักบิน โดยได้รับการรับรองจากองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานควบคุมและบริหารจัดการด้านการบินระหว่างประเทศ เพื่อจะสร้างความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือให้กับระบบการบริหารจัดการด้านการบินในน่านฟ้าของประเทศไทย อีกทั้งจะให้นักบินสังกัดกองทัพอากาศรับรู้ระเบียบและวิธีปฏิบัติของนักบินพาณิชย์ อันจะเป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านการบินให้กับนักบินสังกัดกองทัพอากาศ ในการเพิ่มศักยภาพ ชิดความสามารถและสมรรถนะการปฏิบัติงานได้อย่างปลอดภัยยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษามาตรฐานการบินของกองทัพอากาศด้านความปลอดภัยและศึกษามาตรฐานการบินของกองทัพอากาศให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

การทบทวนวรรณกรรม

การใช้ห้วงอากาศร่วมกันระหว่างพลเรือนกับทหารอย่างปลอดภัย

แนวคิดการใช้ห้วงอากาศแบบยืดหยุ่นเป็นหนึ่งในการพัฒนาประสิทธิภาพในการให้บริการจราจรทางอากาศ โดยมีหลักการคือห้วงอากาศไม่ควรกำหนดให้เป็นพื้นที่ตายตัว เช่น พื้นที่หวงห้าม พื้นที่จำกัด และพื้นที่อันตราย โดยต้องออกแบบและจัดการห้วงอากาศตามความต้องการของผู้ใช้ห้วงอากาศในแต่ละช่วงเวลา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด คณะกรรมการการบินพลเรือนจะทำหน้าที่กำหนดทิศทางการดำเนินการบริหารจัดการห้วงอากาศของประเทศในระดับนโยบายแทนการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายห้วงอากาศแห่งชาติชุดใหม่ และให้คณะกรรมการการบินพลเรือน พิจารณาแต่งตั้งกลไกการขับเคลื่อนนโยบายห้วงอากาศแห่งชาติ ในระดับยุทธการ และระดับปฏิบัติการให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องต่อไป สำหรับนโยบายห้วงอากาศแห่งชาติ (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2560)

แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงระบบห้วงอากาศของประเทศไทยให้เป็นไปตามแนวทางสากลและสอดคล้องกับแผนการพัฒนาระบบการบินขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) โดยยึดถือตามแนวความคิดของการบริหารจัดการจราจรทางอากาศแบบยืดหยุ่น (Flexible Use of Airspace : FUA) ซึ่งหนึ่งในการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารการจราจรทางอากาศ โดยมีหลักการ คือ ห้วงอากาศไม่ควรกำหนดให้

เป็นพื้นที่ตายตัว เช่น พื้นที่หวงห้าม (Prohibited Area) พื้นที่จำกัด (Restricted Area) และพื้นที่อันตราย (Danger Area) เพื่อพัฒนากฎหมายห้วงอากาศให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

ระบบบริหารนิกายการบิน (Safety Management System)

องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้ออกข้อบังคับให้รัฐสมาชิกพัฒนาโครงการบริหารนิกายการบิน (Safety Management System: SMS) (International Civil Aviation Organization, 2013) และนำไปปฏิบัติใช้ เพื่อให้การปฏิบัติการบินมีความปลอดภัยอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทยได้กำหนดการบริหารนิกายการบิน ระบุอยู่ในเอกสารทางการคือ “ข้อกำหนดการรับรองผู้ดำเนินการเดินอากาศ (Air Operator Certificate Requirement)”

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ คู่มือการปฏิบัติงาน ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการกิจการบินของเครื่องบินลำเลียง กองทัพอากาศ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาและข้าราชการกองบิน 6 ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเครื่องบินลำเลียง กองทัพอากาศ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้บังคับบัญชาและข้าราชการกองบิน 6 ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเครื่องบินลำเลียง กองทัพอากาศเป็นการเลือกตัวอย่างโดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษา (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2559) จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือ สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview of formal interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป โดยการรวบรวมเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้โดยผู้อื่นได้แก่

1.1 หนังสือทั่วไป ได้แก่ ตำรา คู่มือ เอกสารประกอบการบรรยาย รวมถึงเอกสารวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ เป็นต้น

1.2 หนังสืออ้างอิง ได้แก่ สารานุกรม พจนานุกรม เป็นต้น

1.3 งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เป็นงานที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนั้นๆ อย่างละเอียด

1.4 เอกสารของทางราชการ เป็นเอกสารที่ส่วนราชการจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติ เช่น นโยบาย กฎระเบียบ พระราชบัญญัติ คู่มือปฏิบัติงาน ประกาศ คำสั่ง เป็นต้น

2. วิธีการรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยที่ผู้วิจัยเลือกวิธีการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) โดยที่ผู้วิจัยต้องทำการสัมภาษณ์ไปตามคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ตามข้อที่กำหนดไว้เท่านั้น และผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นคำถามในการสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำการศึกษเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหา ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็น
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือน หรือความแตกต่างของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถามแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันของข้อมูล ก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์
4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อสรุปผลการวิจัย การพัฒนาการจัดการกิจการบินของเครื่องบินลำเลียงกองทัพอากาศ โดยใช้การนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อกำหนดคุณสมบัติของหน่วยงานต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. กองทัพอากาศสหรัฐอเมริกา ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้ครบถ้วน เทียบเท่าข้อกำหนดมาตรฐานท้องที่การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้กำหนดไว้ และการที่จะได้รับใบอนุญาตการบินทหารมานั้นมีสาระสำคัญดังนี้ เมื่อผู้ที่จบจากสถาบันการฝึกนักบินที่ได้รับการรับรองจากกองทัพอากาศสหรัฐฯ แล้วนั้นและได้รับคำสั่งให้บรรจุในฝูงบินในกองทัพอากาศสหรัฐฯ คณะกรรมการสมควรเดินอากาศ จะตรวจสอบคุณสมบัติในการออกใบอนุญาตนักบินทหาร จึงจะสามารถทำการบินกับเครื่องบินของกองทัพอากาศสหรัฐฯ ได้ซึ่งนักบินกองทัพอากาศสหรัฐฯ จะยึดถือและอ้างอิงข้อกำหนดและกฎระเบียบต่าง ๆ ของสำนักงานมาตรฐานการบินแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (The Federal Aviation Administration: FAA) ในการเทียบเคียงมาตรฐานความรู้ด้านการบินสำหรับนักบินทหาร สามารถนำไปปรับเปลี่ยนใบอนุญาตนักบินทหาร (Military Pilot License) และเทียบโอนไปสู่ใบอนุญาตนักบินพาณิชย์

2. กองทัพอากาศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้ครบถ้วน เทียบเท่าข้อกำหนดมาตรฐานท้องที่การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้กำหนดไว้ และในด้านความรู้ ก็ได้มีการกำหนดไว้มากกว่าขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ในหัวข้อพฤติกรรมในกรณีพิเศษ (Behavior in special cases) และการจัดการลูกเรือ และโดยมีสำนักงานกำกับกิจการการบินทางทหาร (Military Aviation Authority: MAA) เป็นหน่วยงานที่ออกข้อกำหนดคุณสมบัติ รวมถึงการออกใบอนุญาตขับเครื่องบินทหารสำหรับข้าราชการทหาร (Military Flight Crew Licenses / Military Pilot License) และจากข้อมูลในเรื่องของสิทธิ นักบิน

กองทัพอากาศสามารถได้รับการว่าจ้างเพื่อเป็นนักบินพาณิชย์หรือเฮลิคอปเตอร์ตามชนิดของเครื่องบิน แต่เป็นเพียงนักบินเสริมจากที่ระบุในคู่มือหรือได้รับคำสั่ง ซึ่งทำให้สามารถปฏิบัติงานด้านการบินร่วมกับนักบินพลเรือนหรือเครื่องบินพลเรือนได้ โดยไม่ต้องนำใบอนุญาตนักบินทหารไปปรับโอนเป็นใบอนุญาตนักบินพาณิชย์แต่อย่างใด (German Military Aviation Authority, n.d)

3. กองทัพอากาศไทย ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้ครบถ้วน เทียบเท่าข้อกำหนดมาตรฐานที่องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้กำหนดไว้ และในด้านความรู้ ก็ได้มีการกำหนดไว้มากกว่าขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ในหัวข้อดังนี้

- ความปลอดภัยในการบินและการจัดการทรัพยากรด้านการบิน (Flying Safety and Aviation Resource Management)
- จิตวิทยาการบิน
- การสละอากาศยาน และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการยังชีพในป่า ในน้ำ และในทะเล

ในส่วนของ ใบสำคัญทางการแพทย์ กองทัพอากาศไทยมีระบบการคัดเลือกบุคลากรที่เข้าฝึกอบรมเป็นนักบินทหารของกองทัพอากาศ ในมาตรฐานที่สูงกว่าขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ รวมถึงของกองทัพอากาศสหรัฐฯ และกองทัพอากาศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ที่มีการคัดกรองบุคลากรด้วยการตรวจร่างกายหรือที่เรียกว่าสรีรวิทยา (Physiological) เพียงอย่างเดียว ซึ่งกองทัพอากาศไทยมีการตรวจสอบเพิ่มในเรื่องของจิตวิทยา (Psychology) อีกด้วย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรฐานการกำกับกิจการการบินของหน่วยงานต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบมาตรฐานการกำกับดูแลกิจการการบิน (Safety Oversight)

ICAO	USAF (ทอ.สหรัฐฯ)	LUFF GER. (ทอ.เยอรมัน)	RTAF (ทอ.ไทย)
1. มีกฎหมายหลักมอบอำนาจ/หน้าที่	√	√	มีแต่ไม่ครบถ้วน
2. มีกฎระเบียบเฉพาะทาง	√	√	มีแต่ไม่ครบถ้วน
3. มีหน่วยงานตามกฎหมายหลัก	√	√	มีแต่ไม่ครบถ้วน
4. มีบุคลากรตามคุณสมบัติที่กำหนด	√	√	√
5. มีคู่มือปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	√	√	√
6. การออกใบอนุญาต อนุมัติ รับรอง	√	√	X
7. การตรวจสอบติดตาม (Knowledge and Skill)	√	√	√
8. การแก้ไขเมื่อมีข้อบกพร่อง	√	√	√

การที่องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้กำหนดมาตรฐานของแนวทางในการกำกับดูแลกิจการการบินไว้ 8 ด้านนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่มีข้อมูลโครงสร้างการจัดหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลกิจการการบินแล้วพบว่า

กองทัพอากาศสหรัฐฯ ไม่มีการกำหนดจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ตามแนวทางที่องค์การการบินระหว่างประเทศได้ระบุไว้ในหัวข้อ “มีหน่วยงานตามกฎหมายหลัก” แต่สามารถกำหนดเป็นรูปแบบของการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการเพื่อกำกับดูแลกิจการการบินได้ โดยใช้บุคลากรภายในกองทัพอากาศสหรัฐฯ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านของกิจการการบิน

กองทัพอากาศสหรัฐฯ ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับความสมควรเดินอากาศ โดยใช้รูปแบบการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ “ผู้รับรองความสมควรเดินอากาศทางเทคนิค” (Technical Airworthiness Authority: TAA) รวมทั้งคณะกรรมการสมควรเดินอากาศ (Air Force Airworthiness Board: AB) ซึ่งมี TAA เป็นประธานกรรมการ โดยการรับรองความสมควรเดินอากาศมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตนักบินทหาร

กองทัพอากาศสหพันธ์รัฐเยอรมัน ได้มีการกำกับดูแลกิจการการบินได้ครบถ้วนในทุกหัวข้อที่องค์การการบินพลเรือนกำหนดไว้ โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คือสำนักงานกำกับกิจการการบินทางทหาร (Military Aviation Authority: MAA) โดยกำกับกิจการการบินครอบคลุมทุกด้านและมุ่งเน้นการกำกับความสมควรเดินอากาศของอากาศยาน หน่วยงานนี้เป็นหน่วยขึ้นตรงของกระทรวงกลาโหมแห่งสหพันธ์รัฐเยอรมันทำหน้าที่ในการกำหนดระเบียบปฏิบัติ มาตรฐานด้านการบินและการออกใบอนุญาตนักบินทหารด้วย

กองทัพอากาศไทย จากการเปรียบเทียบพบว่า แนวทางที่องค์การ การบินพลเรือนระหว่างประเทศได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำไว้แล้วนั้น กองทัพอากาศไทยยังไม่มีดำเนินการในบางหัวข้อ และในบาง หัวข้อได้มีการดำเนินการแล้ว แต่ยังไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะทำการอธิบาย ถึงประเด็นที่ยังขาดและไม่ครบถ้วน สรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดกฎหมายหลักเพื่อมอบอำนาจหน้าที่ให้กับบุคคลหรือองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการบิน (Primary aviation legislation) ในด้านการกำกับดูแลการบินนั้น สาระสำคัญมีด้วยกัน 2 ด้าน คือ ด้านปฏิบัติการบิน (Operation) และการบริหารจัดการวางแผนการบิน (Management and Planning) กองทัพอากาศไทยมีการจัดทำคู่มือปฏิบัติการด้านการบิน (Flight Operation Manual: FOM) ครบถ้วนครอบคลุมในการปฏิบัติการบิน แต่ยังขาดคู่มือในการวางแผน และการบริหารจัดการการบิน รวมถึง ระเบียบคำสั่งด้วย

2. การกำหนดกฎระเบียบเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับการบิน (Specific operating regulations) การกำหนดระเบียบยังมีเฉพาะในด้านของการปฏิบัติเท่านั้น คือ ระเบียบปฏิบัติของฝูงบิน กองบิน คู่มือการฝึกบิน ครบถ้วน แต่ยังขาดคู่มือในการวางแผนและการบริหารจัดการการบิน รวมถึง ระเบียบคำสั่งด้วย

3. การจัดตั้งหน่วยงานกำกับกิจการการบิน (State civil aviation system and safety oversight functions) กองทัพอากาศไทยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในกิจการด้านการบินที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ขอล่าถึงหน่วยงานหลักเท่านั้น ได้แก่ กองตรวจสอบมาตรฐานการบิน สำนักนิรภัยการบิน สถาบันเวชศาสตร์การบิน กรมยุทธการ และกรมกำลังพล ซึ่งยังขาดหน่วยงานหรือคณะกรรมการที่จะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง และขาดการประสานงานหน่วยต่าง ๆ หรือบูรณาการการทำงานร่วมกัน ต่างจากกองทัพอากาศสหรัฐฯ ที่ใช้รูปแบบการจัดตั้งคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญ หรือ กองทัพอากาศเยอรมันที่มีการจัดตั้งสำนักงานกำกับการบินทางทหาร

4. การออกใบอนุญาต ใบอนุญาติ หรือใบรับรองให้แก่บุคลากร หรือหน่วยงานด้านการบิน (Licensing, certification, authorization and approval obligations) กองทัพอากาศไทย ณ ปัจจุบัน ไม่ได้ได้รับการรับรองจากสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย ในเรื่องการออกใบอนุญาตนักบินพาณิชย์ให้กับนักบินกองทัพอากาศ ประเด็นที่สำคัญมาจากการขาดหน่วยงานที่จะกำกับกิจการการบินภายในกองทัพอากาศ จึงไม่มีหน่วยงานที่จะดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำให้นักบินกองทัพอากาศมีสิทธิในการขอใบอนุญาตนักบินพาณิชย์

อภิปรายผล

แนวทางที่องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้กำหนด มาตรฐานขั้นต่ำไว้นั้น กองทัพอากาศไทยยังไม่มีดำเนินการในบาง หัวข้อ และในบางหัวข้อได้มีการดำเนินการแล้ว แต่ยังไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะทำการอธิบายถึงประเด็นที่ยังขาดและไม่ครบถ้วน สรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดกฎหมายหลักเพื่อมอบอำนาจหน้าที่ให้กับบุคคลหรือองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการบิน (Primary aviation legislation) ในด้านการกำกับดูแลการบินนั้น สำคัญสำคัญมีด้วยกัน 2 ด้าน คือ ด้านปฏิบัติการบิน (Operation) และการบริหารจัดการวางแผนการบิน (Management and Planning) กองทัพอากาศไทยมีการจัดทำคู่มือปฏิบัติการด้านการบิน (Flight Operation Manual: FOM) ครบถ้วนครอบคลุมในการปฏิบัติการบิน แต่ยังขาดคู่มือในการวางแผน และการบริหารจัดการการบิน รวมถึง ระเบียบคำสั่งด้วย

2. การกำหนดกฎระเบียบเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับการบิน (Specific operating regulations) การกำหนดระเบียบยังมีเฉพาะในด้านของการปฏิบัติเท่านั้น คือ ระเบียบปฏิบัติของฝูงบิน กองบิน คู่มือการฝึกบิน ครบถ้วน แต่ยังขาดคู่มือในการวางแผน และการบริหารจัดการการบิน รวมถึง ระเบียบคำสั่งด้วย

3. การจัดตั้งหน่วยงานกำกับกิจการการบิน (State civil aviation system and safety oversight functions) กองทัพอากาศไทยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในกิจการด้านการบินที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ขอล่าวถึงหน่วยงานหลักเท่านั้น ได้แก่ กองตรวจสอบมาตรฐานการบิน สำนักนิรภัยการบิน สถาบันเวชศาสตร์การบิน กรมยุทธการ และกรมกำลังพล ซึ่งยังขาดหน่วยงานหรือคณะกรรมการที่จะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง และขาดการประสานงานหน่วยต่าง ๆ หรือบูรณาการการทำงานร่วมกัน ต่างจากกองทัพอากาศสหรัฐฯ ที่ใช้รูปแบบการจัดตั้งคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญ หรือ กองทัพอากาศเยอรมันที่มีการจัดตั้งสำนักงานกำกับการบินทางทหาร

4. การออกใบอนุญาต ใบอนุญาติ หรือใบรับรองให้แก่บุคลากร หรือหน่วยงานด้านการบิน (Licensing, certification, authorization and approval obligations) กองทัพอากาศไทย ณ ปัจจุบัน ไม่ได้ได้รับการรับรองจากสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย ในเรื่องการออกใบอนุญาตนักบินพาณิชย์ให้กับนักบินกองทัพอากาศ ประเด็นที่สำคัญมาจากการขาดหน่วยงานที่จะกำกับกิจการการบินภายในกองทัพอากาศ จึงไม่มีหน่วยงานที่จะดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำให้นักบินกองทัพอากาศมีสิทธิในการขอใบอนุญาตนักบินพาณิชย์

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดตั้งหน่วยงานกำกับกิจการการบินขึ้นในกองทัพอากาศ โดยควรกำหนดจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อขับเคลื่อนการจัดตั้งหน่วยงานกำกับกิจการการบิน โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ภายในกองทัพอากาศมาให้ความคิดเห็น รวมทั้งการไปศึกษา ดูงานการกำกับกิจการการบินของประเทศที่มีมาตรฐานเทียบเท่าหรือสูงกว่าที่องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศกำหนด คณะกรรมการยังต้องจัดประชุม สัมมนาเพื่อกำหนดโครงสร้าง ขอบเขตอำนาจหน้าที่ รูปแบบการบริหาร กรอบอัตราและคุณสมบัติของกำลังพล รวมทั้งระเบียบและขั้นตอนปฏิบัติในการกำกับกิจการการบินด้านต่าง ๆ

2. ดำเนินการจัดจ้างและจัดหาบุคลากรภาคเอกชน ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีใบอนุญาตรับรองจากองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ในการอนุญาตให้เป็นผู้ตรวจสอบด้านนิรภัยการบิน เข้ามาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการพิจารณาออกระเบียบ ข้อบังคับ และตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของการกำกับดูแลกิจการการบินทั้ง 8 ด้าน และปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติมาตรฐานการบินด้านความปลอดภัยของกองทัพอากาศให้มีความทันสมัยทันต่อสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กองทัพอากาศ. (2562). *หลักสูตรศิษย์การบินกองทัพอากาศ โรงเรียนการบิน พ.ศ. 2562*. นครปฐม: โรงเรียนการบินฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม.
- จินตนา บุญบงการ และณัฐพันธ์ เจริญนันท์. (2549). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดเคชั่น.
- บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย. (2562). *การบริหารจัดการห้วงอากาศ*. กรุงเทพฯ: บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย
- สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2560). *ร่างนโยบายห้วงอากาศแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2561). *ประวัติ ความเป็นมา ภารกิจและหน้าที่ของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย.
- German Military Aviation Authority. (n.d). *German Military Aviation Authority*. Retrieved July 17, 2020, from <https://www.bundeswehr.de/en/about-bundeswehr>
- Pearce, J. A., & Robinson, R. B. (2000). *Strategic Management: Formulation, Implementation, and Control Management*. Boston: Irwin/McGraw-Hill.
- Germany Air Force (Luftwaffe). (2011). *Military Flight Crew Licenses to the Credit Report Federal Republic of Germany*. Retrieved July 17, 2020, from https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Begut/BEGUT_COO_2026_100_2_263137/COO_2026_100_2_263204.pdf
- The Federal Aviation Administration, U.S. Department of Transportation. (2018). *Commercial Pilot – Military Competence Airman Certification Standards*. Retrieved July 17, 2020, from https://www.faa.gov/training_testing/testing/acs/media/mcn_acs.pdf

- The International Civil Aviation Organization. (2018). *Air Traffic Management*. Retrieved July 17, 2020, from <https://www.icao.int/safety/airnavigation/pages/atm.aspx>
- The International Civil Aviation Organization. (2013). *Safety Management Manual*. (3thed.). Retrieved July 17, 2020, from https://nbaa.org/wp-content/uploads/2017/12/Doc.9859.3rd-Edition.alltext.en_.pdf

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานกับทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษา
ในเขตปทุมธานี

Relationship between the Performance and the Innovation Skills of the
Personnel in a Private Higher Education Institution in Pathumthani

สมญา แชมเบอร์ส¹ และ เฉลิมพร เย็นเยือก²

Somya Chambers¹ and Chalernporn Yenyuak²

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต^{1,2}

Master of Business Administration, Rangsit University, Thailand^{1,2}

E-mail: somya.c@rsu.ac.th¹

Received: December 15, 2021

Revised: December 22, 2021

Accepted: December 23, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรและ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานกับทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เขตจังหวัดปทุมธานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ และแจกแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจำนวน 400 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ค่าจำนวน, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติอนุมาน t-test, F-test และ correlation

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท รายได้ต่อเดือน ระหว่าง 15,000 – 20,000 บาท และมีระยะเวลาทำงานมากกว่า 15 ปี ส่วนบริบท การปฏิบัติงานพบว่าบุคลากรให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม, หน่วยงานมีการกำหนด เป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง, หัวหน้างานให้การสนับสนุนบุคลากรในหน่วยงาน และ บุคลากร มีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ส่วนทักษะเชิงนวัตกรรมพบว่า ทักษะด้านการบูรณาการ มีระดับความสำคัญมากที่สุด ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ กับ ระดับการศึกษา ที่ต่างกัน มีทักษะเชิงนวัตกรรมต่างกัน และ ปัจจัยด้านบริบทการปฏิบัติงานทุกด้าน มีความสัมพันธ์กับทักษะ เชิงนวัตกรรมในทุกด้าน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากการศึกษา หน่วยงานจึงควรให้ความสำคัญกับการ พัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและสนับสนุนกับบุคลากรให้ สอดคล้องกับหน้าที่รับผิดชอบและบริบทขององค์การอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเชิงนวัตกรรม อันจะส่งผลต่อศักยภาพการแข่งขันขององค์การต่อไป

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน, ทักษะเชิงนวัตกรรม, สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

Abstract

This study aimed to 1) investigate the innovation skills of the personnel and 2) explore the relationship between their performance and those innovative skills. The study employed qualitative methods. The instrument was a questionnaire distributed to 400 respondents who were the personnel of the private higher education institution. Data were analyzed using descriptive statistics including frequency, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, and the Pearson correlation coefficient.

The result revealed that most respondents were female aged between 41-50 years. The majority held a master's degree, earned THB 15,000-20,000 monthly, and worked in the institution for more than 15 years. In terms of performance, most respondents prioritized work environments. It was also found that their supervising offices/departments had clear and practical goals, and their supervisors supported all personnel. In addition, most respondents could fulfill their duties confidently and successfully. In terms of innovation skills, most respondents prioritized integrated skills. The hypothesis testing result showed that innovation skills varied significantly by age and educational level. All performance aspects were related to all innovation skills with a significance level of .05. The study recommended that offices and departments put an emphasis on the development of their personnel's efficiency under an appropriate work environment and continuously encourage them to fulfill their duties to meet the contexts of the organization. Such emphasis could enhance the personnel's effectiveness as well as innovation skills and maximize organizational competitiveness.

Keywords: Performance, Innovation Skills, Higher Education Institution

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ถือเป็น หน่วยงานสำคัญด้านการศึกษาหน่วยงานหนึ่งที่เป็นหลักนำในการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมีภารกิจสำคัญในการจัดและการส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการพัฒนาระบบการบริหารและส่งเสริม ประสานงานเครือข่าย ข้อมูล สารสนเทศ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้รวมทั้งการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวข้อง ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงองค์การและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีบุคลากรทางการศึกษา เป็นทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ด้วยการการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์วิจัยและสร้างองค์ความรู้ เทคนิควิธีการและนวัตกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษา และนวัตกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนาการปฏิบัติงาน เสนอแนะในการกำหนดนโยบาย และพัฒนางานด้านการศึกษา อันจะสามารถนำพาสถาบันการศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้ ตามเป้าหมายองค์การ ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในสถาบันการศึกษา จึงมีความสำคัญ

ต่อองค์การ บุคคลที่มีความสามารถในการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีศักยภาพที่จะนำพาองค์การให้ทันสมัย พัฒนาระบบการทำงาน สร้างหน่วยงาน หรือสมาชิกในองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ พัฒนาระบบทัศน์ใหม่ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาขับเคลื่อนด้วย ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการใหม่ ๆ ส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณสื่ออุปกรณ์อย่างเพียงพอให้มีความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์การและนอกองค์การให้ความสนใจต่อวัฒนธรรม องค์การที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคนิคใหม่ ๆ ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการบูรณาการทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อาทิ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนท้องถิ่น สถานประกอบการที่จะส่งเสริมสนับสนุนสถาบันการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า บุคลากรทางการศึกษา ถือเป็นฟันเฟืองหลักในระดับบุคคลที่ต้องส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อการพัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูงดังกล่าว (ธเนศร์ สุพงษ์, 2561) โดยจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า แนวคิด หรือทักษะสำคัญดังกล่าว ที่จะเกิดขึ้นในตัวบุคคลคนหนึ่ง ๆ นั้น บุคคลนั้นจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญได้แก่ คุณลักษณะของการเปิดกว้างทางความคิดที่สามารถเปิดรับข้อมูลใหม่ ความรู้ใหม่และประสบการณ์ใหม่ คุณลักษณะการคิดริเริ่ม ที่แสดงให้เห็นความสามารถในการคิดที่แปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์และคุณลักษณะของ การมีเครือข่ายทางสังคมที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ จากคุณลักษณะสำคัญดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นคุณลักษณะที่สามารถวัดผลและสนับสนุนให้เกิดขึ้นในองค์การได้ นอกจากนี้ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดปทุมธานี ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติของบุคลากร อาจเกิดจากความพึงพอใจในการทำงาน ทักษะคิดของบุคคล โดยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่แต่ละคนได้รับ รวมถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก อันได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน สถานที่ทำงาน ระเบียบ กฎ ปฏิบัติ นโยบายขององค์การ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ อาทิ ค่าจ้าง ค่าตอบแทน การเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ความภาคภูมิใจ ความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ของบุคคลที่ส่งผลเบื้องต้นให้บุคลากรในองค์การได้มีความกระตือรือร้นในการทำงานอย่างมีความสุข

จากเหตุดังกล่าว จึงเป็นที่มาให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานกับทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาในเขตปทุมธานี ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตปทุมธานี ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานอยู่ เพื่อให้ได้สารสนเทศสำคัญสำหรับผู้บริหารสถาบันการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ได้เข้าใจและให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดทักษะเชิงนวัตกรรมในระดับบุคคลขององค์การ ตลอดจนการคัดเลือก บุคคลที่มีแนวโน้มมีทักษะด้านนวัตกรรมดังกล่าว สามารถปฏิบัติได้จริง ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์การ และเกิดการนำไปประยุกต์ใช้พิจารณาเป็นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้เห็นความสำคัญของการทักษะเชิงนวัตกรรม และส่งเสริมให้เป็นเป็นผู้มีความสามารถในด้านนวัตกรรม และ อันจะนำไปสู่การองค์การแห่งนวัตกรรม เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การ ชุมชน สังคมและประเทศให้เข้มแข็ง เติบโต มีความสามารถทางการแข่งขันในระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตจังหวัดปทุมธานี
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานกับทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เขตจังหวัดปทุมธานี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมาย “นวัตกรรม” หมายถึงการกระทำหรือสิ่งที่ทำขึ้นใหม่ หรือแปลกจากเดิม ซึ่งอาจจะเป็นความคิด วิธีการ หรือ อุปกรณ์เป็นต้น ทั้งนี้ การพิจารณาว่าการกระทำ ความคิด หรือวิธีการ นั้นเป็นสิ่งใหม่หรือเป็นนวัตกรรม หรือไม่ ยังขึ้นอยู่กับความรู้ของแต่ละบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในบริบทที่ต่างกันไปด้วย ดังนั้น นวัตกรรมของ บุคคลกลุ่มหนึ่งอาจไม่ใช่ นวัตกรรมของบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ก็ได้ นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านระยะเวลา โดยสิ่งใหม่ ๆ ตามความหมายของนวัตกรรม ไม่จำเป็นต้องใหม่จริง ๆ แต่อาจจะหมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นความคิดหรือการปฏิบัติที่เคยทำกันมาแล้ว แต่ได้หยุดไประยะเวลาหนึ่ง ต่อมาได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาทำใหม่เนื่องจากเห็นว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาในสภาพการณ์ใหม่นั้นได้ก็นับว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งใหม่ได้ รวมถึงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงในวิธีการใหม่ หรือความคิดใหม่ อาจเป็นรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ทั้งหมด หรือมีการปรับเปลี่ยนเพียงบางส่วนให้ดีขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ก็อาจเป็นได้ โดยเฉพาะการสร้างสรรคผลงานด้านนวัตกรรมในองค์กร ทั้งในการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้เกินความคาดหวัง หรือ คิดสร้างสรรค์นวัตกรรมในการปฏิบัติงานเพื่อมุ่งเน้นเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ลดขั้นตอนการทำงาน แต่ให้ได้ผลลัพธ์การปฏิบัติงานที่คุ้มค่า จากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ขององค์กรอย่างคุ้มค่าเช่นกัน ซึ่งผลลัพธ์เชิงนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ จากบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์ในองค์กร และบุคคลที่มีจะมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในองค์กร ส่วนหนึ่งเกิดจากบริบทในการทำงานขององค์กร และการได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม และต่อเนื่องจากผู้บริหารและ จากองค์กร ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยส่งเสริมให้บุคลากรได้เกิดทักษะเชิงนวัตกรรมที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าให้กับองค์กร

ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน อันประกอบด้วยบริบทการปฏิบัติงาน นโยบายการปฏิบัติงาน การได้รับสนับสนุนจากหัวหน้างานและองค์กร และลักษณะงานที่ปฏิบัติ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมให้เกิดขึ้นกับบุคลากร โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญ เป็นแหล่งสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อผลิตเยาวชนของชาติให้มีความรู้ ความสามารถ ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศชาติต่อไป จึงต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ เริ่มต้นพัฒนาทักษะเชิงนวัตกรรมในตัวบุคลากรเป็นสำคัญ ให้เป็นผู้มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนโอกาสไปสู่แนวความคิดใหม่ ๆ ที่สามารถจะนำมาใช้ให้เกิดคุณค่า เกิดประโยชน์แก่องค์การเพิ่มขึ้นสามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ปรับปรุงเพียงเล็กน้อย แต่ก็ส่งผลให้มีคุณค่าเพิ่มเติมขึ้นจากเดิม มีความสามารถในการบูรณาการ และคิดนอกกรอบให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ไปใช้

ให้เกิดประโยชน์ (Drucker, 1991) ดังนั้น นวัตกรรมจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาประการหนึ่งที่จะส่งผลให้มีคุณค่า มีความเข้มแข็งรักษาศักยภาพในการแข่งขัน โดยอาศัยผลของนวัตกรรมได้นั้น โดยเฉพาะการส่งเสริมความคิดเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้สามารถผลิตผลงานนวัตกรรมทั้งในด้านการบริการ ขั้นตอนการให้บริการกับนักศึกษา ที่เป็นผลผลิตหลักขององค์การได้อย่างมีคุณค่า ทั้งนี้ผู้บริหาร จะต้องเข้าใจถึงนวัตกรรมในภาพกว้าง ซึ่งจะรวมถึงการเป็นเทคโนโลยีใหม่ และ วิธีการสร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีใหม่ ๆ ต้องสร้างกิจกรรมทางนวัตกรรมให้เปรียบเสมือนกระบวนการที่มีชีวิต เป็นการรวบรวมทั้งแนวความคิดใหม่และการเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงการปัจจัยที่จะผลักดันสู่ผลสำเร็จ (De Jong, 2003)

จากความหมายของนวัตกรรม สามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรม หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการใช้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ นำมาบูรณาการเพื่อประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ หรือพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้นและสิ่งนั้นทำให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 919 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1970) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 280 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มอย่างแบบอย่างง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการทำงาน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ รวม 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ บริบทการปฏิบัติงาน นโยบายการปฏิบัติงานขององค์การ การสนับสนุนจากหัวหน้างาน และลักษณะงานที่ปฏิบัติ แบบสอบถาม จำนวนรวม 20 ข้อ เป็นแบบประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านทักษะเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ทักษะด้านความคิดริเริ่ม และทักษะด้านการบูรณาการ แบบสอบถามจำนวน 10 ข้อ เป็นแบบประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ความเชื่อถือได้ของมาตรวัด พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha) เท่ากับ .861

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย ค่าจำนวน, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติอนุมาน ประกอบด้วย การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม ใช้ค่าสถิติที (t-test) การเปรียบเทียบข้อมูลตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ใช้ค่าสถิติเอฟ (F-test) และ การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร และ ทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากร

ด้านบริบทการปฏิบัติพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านบริบทการปฏิบัติงาน ในด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.07 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .713 และรองลงมาคือด้าน หน้าที่ที่บุคลากรในหน่วยงานได้รับมอบหมายมีความท้าทาย และน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ย 3.98 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .658 และน้อยที่สุดคือด้าน องค์กรให้การสนับสนุนทรัพยากรหรือวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเพียงพอและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .859

ด้านนโยบายการปฏิบัติงานขององค์กร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านนโยบายการปฏิบัติงานขององค์กร คือหน่วยงานที่สังกัดมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และสามารถปฏิบัติตามได้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.08 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .721 และรองลงมาคือหน่วยงานเปิดโอกาสให้ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติการทำงานโดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .853 และน้อยที่สุดคือ หน่วยงานมีการกระจายงานและมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบอย่างเสมอภาค เท่าเทียม เหมาะสมกับแต่ละบุคคลโดยมีค่าเฉลี่ย 3.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .946

ด้านการได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้างาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้างาน โดยหัวหน้างานสนับสนุนให้บุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรอยู่เสมอมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.23 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .794 และรองลงมาคือหัวหน้างานของท่านให้คำปรึกษาด้วยดีเมื่อเกิดปัญหาจากการปฏิบัติงานโดยมีค่าเฉลี่ย 4.20 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .828 และน้อยที่สุดคือ หัวหน้างานมีระบบการประเมินและตอบแทนตามผลการปฏิบัติงานที่เหมาะสมโดยมีค่าเฉลี่ย 3.99 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .842

ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านบุคลากรมีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.32 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .647 และรองลงมาคือด้านงานที่ได้รับมอบหมายมีความเหมาะสม สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ โดยมีความเฉลี่ย 4.11 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .609 และน้อยที่สุดคือด้านงานในหน้าที่ที่ท่านปฏิบัติมีความมั่นคงดีแล้วโดยมีค่าเฉลี่ย 3.96 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .742

ทักษะเชิงนวัตกรรมด้านความคิดริเริ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรด้านความคิดริเริ่มในด้านการมีอิสระในการทำงานในหน้าที่รับผิดชอบให้สำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.19 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .704 และรองลงมาคือการมี

ความคิดริเริ่มที่จะนำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอยู่เสมอโดยมีค่าเฉลี่ย 4.02 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .695 และน้อยที่สุดคือด้านการนำความแตกต่างของแต่ละบุคคลมาสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ในการทำงานโดยมีค่าเฉลี่ย 3.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .716

ทักษะเชิงนวัตกรรมด้านการบูรณาการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรด้านการบูรณาการในด้านการให้ความสำคัญกับประสบการณ์และมุมมองของแต่ละบุคคล และนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.28 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .623 และรองลงมาคือด้านการนำความรู้ ประสบการณ์และมุมมองในการทำงานมาบูรณาการใช้ในการทำงานอยู่เสมอโดยมีค่าเฉลี่ย 4.26 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .657 และน้อยที่สุดคือการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อนำมาบูรณาการใช้กับการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นโดยมีค่าเฉลี่ย 4.09 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .707

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการปฏิบัติงานและทักษะเชิงนวัตกรรม

ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน	ด้านความคิดริเริ่ม		ด้านการบูรณาการ	
	r	Sig.	r	Sig.
ด้านบริหารการปฏิบัติงาน	.477*	0.00	.374*	0.00
ด้านนโยบายการปฏิบัติงานขององค์กร	.562*	0.00	.349*	0.00
ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน	.568*	0.00	.364*	0.00
ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	.663*	0.00	.486*	0.00

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบพบว่า ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ด้านบริหารของการปฏิบัติงาน นโยบายการปฏิบัติงานขององค์กร การสนับสนุนจากหัวหน้างาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และสามารถทำนายความพึงพอใจในการใช้บริการสมาคมกีฬายิงปืนรณยุทธแห่งประเทศไทย ได้ร้อยละ 85.30

อภิปรายผล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานกับทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตปทุมธานี ผู้วิจัยได้นำประเด็นมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

จากผลการศึกษาพบว่า เพศหญิงมีการนำความรู้ ประสบการณ์ และมุมมองในการทำงานมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนในปัจจุบันมากกว่าเพศชาย เนื่องจากปัจจุบันเพศหญิงโดยส่วนมากมุ่งหวังความเท่าเทียมกับเพศชาย ความต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดการยอมรับด้านความรู้ ความสามารถ ความต้องการความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ ที่มีใช้เพียงแต่เพศชายที่จะสามารถมีความก้าวหน้าในอาชีพได้ เพศหญิงก็สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเองพร้อมที่จะนำความรู้ ประสบการณ์ และมุมมองในการทำงานมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดการยอมรับได้เช่นเดียวกันกับเพศชายที่อาจจะมองว่าเพศหญิงไม่สามารถเท่าเทียมได้

นอกจากนี้ยังพบว่า อายุที่ต่างกันส่งผลให้การนำความคิดริเริ่มที่จะนำวิธีการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยคนที่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี มีการนำความคิดริเริ่ม มาใช้มากกว่าคนที่มีอายุในช่วง

อื่น ๆ เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้มีประสบการณ์การทำงานมาระยะหนึ่งแล้วทำให้มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่าง มีมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น (Herman, 2000) สามารถวิเคราะห์ระบบงานที่ทำอยู่เป็นประจำได้พร้อมเกิดการเปรียบเทียบและพร้อมที่จะพัฒนาระบบการทำงานที่สามารถทำให้ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จนอาจกลายเป็นแนวปฏิบัติที่ดีเป็นตัวอย่างให้กับบุคลากรในองค์กร มีความทะเยอทะยาน มีความมุ่งมั่นกระตือรือร้นที่จะสร้างความสำเร็จในหน้าที่การงานและความก้าวหน้าในอาชีพ ต้องการการดำเนินชีวิตที่ท้าทาย แสวงหาโอกาสในการทำงาน รู้สึกสนุกต่อการเรียนรู้ต่อสิ่งใหม่ ๆ พร้อมยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าวัยอื่น ๆ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ตลอดจน ความคาดหวังของสังคม เศรษฐกิจ ลูกค้ายุคใหม่ บุคลากรที่เปลี่ยนแปลงไป สิ่งสำคัญเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อการกำหนดนโยบาย แผนงาน กลยุทธ์ ในการบริหารจัดการองค์กรที่ต้องมีการปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดทักษะการคิดเพื่อให้สามารถดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับข้อเสนอของ ศศิมา สุขสว่าง (2562) ที่เสนอว่า ทักษะการคิด (thinking skill) เป็นกิจกรรมที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูลแก้ปัญหาตัดสินใจและสร้างแนวคิดใหม่ ๆ เรามักจะใช้ทักษะการคิดเมื่อพยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้ นำมาช่วยเสริมสร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยโดยการนำปัจจัยด้านบริบทการปฏิบัติงาน ด้านการกำหนดนโยบายของหน่วยงาน ด้านการให้การสนับสนุนจากหัวหน้างาน และ ด้านการมอบหมายงานที่ปฏิบัติ (ลักษณะงาน) การใช้ประโยชน์จากระบบดิจิทัลที่ทันสมัยในการบริหารการศึกษา มีการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน คณะ สถาบัน และวิทยาลัย ในการพัฒนาระบบการจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่แนวปฏิบัติที่ดี บุคลากรต้องมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ดังที่ สุคนธ์ทิพย์ มงคลเจริญ (2555) ได้เสนอว่าบุคคลที่รับรู้ในความสามารถของตนเอง จะสามารถร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับได้โดยไม่กังวลเรื่องการทำงานข้ามสายงานและสามารถบูรณาการเชื่อมโยงการทำงานตามห่วงโซ่ยุทธศาสตร์ตั้งแต่ต้นจนจบ รวมทั้งใช้ทรัพยากรและบริการต่าง ๆ ร่วมกัน จะถือเป็นค่านิยมหลักขององค์กร โดยการกำหนดทักษะเฉพาะของบุคลากร ที่จะประกอบไปด้วย การแก้ปัญหาอย่างมีโครงสร้าง มีการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ การวางแผนและวิธีการทำงาน การสื่อสาร ความคิดที่ยืดหยุ่น มีการค้นคว้าพัฒนา แผนงาน สามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สามารถสังเคราะห์ข้อมูลได้ สามารถแปลงความรู้สู่บริบทใหม่ ๆ ได้ ดังที่ สุภลักษณ์ คูหาทอง (2561) เสนอว่า ทักษะการคิดเป็นกระบวนการคิดผ่านสองทุกส่วน ซึ่งการคิดคือการที่เราทำความเข้าใจกับประสบการณ์ต่าง ๆ การคิดที่มีคุณภาพจะช่วยให้เราเรียนรู้ได้ผลยิ่งขึ้นจากประสบการณ์และยังสามารถพัฒนาสติปัญญาให้ดียิ่งขึ้น และหากมีการบูรณาการเทคโนโลยีมาช่วยดำเนินงาน โดยอาจกำหนดเป็นสมรรถนะด้านดิจิทัลที่บุคลากรจะต้องมี การปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิด (Mindset) ให้มีความคิดเป็นผู้ประกอบการ การก้าวข้ามบรรทัดฐานเดิม เพิ่มทักษะให้มีสมรรถนะที่จำเป็นและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง เพื่อแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างคุณค่าหลักที่จะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย การสร้างความสำเร็จร่วม การคิดค้น และแสวงหาวิธีการหรือแนวทางใหม่อันจะเกิดผลกระทบมหาศาล เพื่อปรับปรุงการให้บริการและนโยบายระหว่างบุคลากรทุกระดับจะเป็นแรงเสริมด้านพลังความคิดและการพัฒนาที่ครบรอบด้าน ซึ่งนำมาของแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กร ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายงานให้มีบรรยากาศที่เอื้อ สนับสนุนต่อความคิดสร้างสรรค์กับบุคลากร เพื่อส่งเสริมความสามารถทักษะในเชิงนวัตกรรม และมีการจัดกิจกรรมสนับสนุนทักษะเชิงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง และจริงจังให้กับบุคลากร
 2. ผู้บริหารองค์กรทุกระดับ ควรสนับสนุนทักษะเชิงนวัตกรรมผ่าน บริบทการปฏิบัติงานที่เหมาะสม สอดคล้องกับบุคลากร โดยมอบหมายงานที่มีความท้าทายต่อความรู้ ความสามารถ และมีการยกย่องชมเชยอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างแรงกระตุ้นจิตใจ และสร้างขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร
 3. องค์กร ควรมีนโยบายที่สนับสนุนความสามารถ ทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากรผ่านกิจกรรม สนับสนุนการเข้ารับการอบรม กิจกรรมจัดประกวดที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเข้มข้น จนสามารถสร้างเป็นวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์อันจะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงนวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้นต่อไป
- ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำมาสนับสนุนข้อมูลผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคลากรในทุกระดับที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวนโยบายการเสริมสร้างทักษะเชิงนวัตกรรมให้กับบุคลากรในองค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ วุฒิอำพล. (2562). ทักษะเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1(วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จรงค์ศักดิ์ พุ่มนวน. (2562). การสร้างแรงบันดาลใจเพื่อการพัฒนางานประจำของบุคลากรสายสนับสนุน ในสถาบันอุดมศึกษา. *Mahidol R2R e-Journal*, 6(1), 1-13.
- ดนชนก เชื้อน้อย. (2559). นวัตกรรมกับความคิดสร้างสรรค์. *วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ*, 3(1), 1-2.
- ตรีทิพ บุญแย้ม. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมระดับบุคคลและ ระดับกลุ่มงานเพื่อสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในบริษัทเอกชนของไทย (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธเนศร์ สุพงษ์. (2561). ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบและประเภทของนวัตกรรมการศึกษา. ค้นเมื่อ 20 เมษายน 2564, จาก <https://thanetsupong.wordpress.com/>
- พูลพงษ์ พงษ์วิทยาน. (2561). Innovative Thinking Skills. ค้นเมื่อ 20 เมษายน 2564, จาก <https://pulpong.files.wordpress.com/2014/08/2557-4-innovativethinking-ho.pdf>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- วสันต์ สุทธาวาส และ ประสพชัย พสุนนท์ (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมระดับบุคคล ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(1),530-545.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2562). *การพัฒนานวัตกรรมโดยใช้ Design Thinking*. ค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2564, จาก <https://hcd-innovation.teachable.com/courses/author/290247>

- ศุภลักษณ์ คูหาทอง. (2561). *Thinking Skill*. ค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/141839>
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2553). *รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย*. ค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2564, จาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/18604>
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. เล่มที่ 38. เรื่องที่ 3 การอุดมศึกษา. บทบาทหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา. ค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2564, จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=38&chap=3&page=t38-3-infodetail09.html>
- สุคนธ์ทิพย์ มงคลเจริญ. (2555). *อิทธิพลของรูปแบบความคิดสร้างสรรค์การรับรู้ความสามารถของตนเอง และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการสร้างนวัตกรรมของพนักงานในงานธุรกิจสื่อใดเรีคทอรี่แห่งหนึ่ง* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุดารัตน์ เหลาฉลาด. (2547). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจภายในภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย สภากาชาดในโรงพยาบาลศิริราช กับพฤติกรรมสร้างสรรค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ* (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- De Jong, Jeroen and et al. (2003). *Leadership as a Determinant of Innovative Behavior: A Conceptual Framework. Research Report H200303*. Scientific Analyses of Entrepreneurship and SMEs.
- Drucker, P. F. (1991). *The Discipline of Innovation*. *Innovation: Harvard Business Review Paperback*. MA: Harvard Business School Publishing Division.
- Gibbons, A. (1997). *Innovation and the Developing of Knowledge Production*. University of Sussex.
- Horth, D. and Buchner, D. (2014). *In Innovation Leadership: How to Use Innovation to Lead Effectively, Work Collaboratively, and Drive Results*. San Diego: The Center for Creative Leadership.
- Kanter, R.M. (1988). *Changes-Master Companies: Environments in which Innovations Flourish*. In R.L. Kuhn (Ed.), *Handbook for Creative and Innovative Managers*. McGraw-Hill.
- Luis E.V. (2012). Higher Education and the Development of Competencies for Innovation in the Workplace. *Management Decision*, 50 (9), 1634-1648
- Hernan, R. (2000). How to Develop More Creative Strategic Plans: Results from an Empirical Study. *Creativity and Innovation Management*, 9(1), 14-20.
- Scott, S. G. and Bruce, R. A. (1994). Determinants of Innovative Behavior: A Path Model of Individual Innovation in the Workplace. *Academy of Management Journal*, 37(3), 580-607.
- Smith, J. E. P. and Shalley, C. E. (2003). The Social Side of Creativity: A Static and Dynamic Social Network Perspective. *Academy of Management Review*, 28(1), 89-106.

- Weiss, D.S. and Legrand, C. (2011). *Innovative intelligence: the art and practice of leading sustainable innovation in your organization*. Mississauga. Ont.: J. Wiley & Sons Canada.
- West, M. A. and Farr, J. L. (1989). *Innovation at Work*. In M.A. West & J.L.Farr (Eds.), *Innovation and Creativity at Work: Psychological and Organizational Strategies*. Chischester, UK: Wiley. 3-13.
- Yamane, T. (1973). *Statistics, An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.
- Zhou, J. and George, J. M. (2001). When Job Dissatisfaction Leads to Creativity: Encouraging the Expression of Voice. *Academy of Management Journal*, 44(1), 682–696.

การประเมินผลกระทบนโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน: ศึกษากรณี พื้นที่ด่านอำเภอ
เชียงแสน ด่านอำเภอแม่สาย และด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

The Impact Evaluation of Trade and Investment Policy in Border Area: The Case
Studies of Chiang Saen District Border Area, Mae Sai District Border Area, and
Chiang Khong District Border Area, Chiang Rai

สุรศักดิ์ รัชตากร¹ และชนิดา จิตตรุทธะ²

Surasak Ratchatakorn¹ and Chanida Jittaruttha²

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต^{1,2}

Institute of Public Administration and Public Policy, Rangsit University, Thailand^{1,2}

E-mail: chanida.jittaruttha@gmail.com²

Received: December 15, 2021

Revised: December 23, 2021

Accepted: December 23, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการลงทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนด่านอำเภอเชียงแสน ด่านอำเภอแม่สาย และด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในช่วงปี 2557-2561 2) ปัจจัยนำเข้า กระบวนการนโยบาย และผลิตภาพนโยบาย ที่ส่งผลกระทบในการขยายโอกาสการลงทุนและความร่วมมือทั้งภายในพื้นที่และภายนอกประเทศ และ 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ประกอบการและตัวแทนจากภาคเอกชน

ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบทด้านสภาพแวดล้อม ทั้ง 3 ด้านมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมการลงทุนในระยะ 7 ปี (พ.ศ.2558-2564) มีพื้นที่ชายแดนที่เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน และรองรับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2) ปัจจัยนำเข้า กระบวนการนโยบาย และผลิตภาพของนโยบาย พบว่ามีการพัฒนาด้านการค้าชายแดนและโครงข่ายการคมนาคมขนส่งบริเวณประตูการค้าหลักของประเทศเพื่อรองรับการเชื่อมโยงกระบวนการผลิตและการลงทุนข้ามแดน สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาศูนย์กลางการค้าชายแดนอำเภอเชียงของเชื่อมโยงกับประเทศในกลุ่ม GMS และ 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ในพื้นที่ด่านอำเภอเชียงแสน ถูกวางให้เป็น Port City ภาครัฐควรมีแนวทางให้เกิดความร่วมมือในการค้าชายแดนบริเวณท่าเรือเชียงแสนและการท่องเที่ยวทางน้ำไปยังจีนตอนใต้ ส่วนด่านอำเภอแม่สาย ภาครัฐควรมีแนวทางให้เกิดความร่วมมือในการทำค้า การลงทุนกับเมียนมาร์ เชื่อมไปยังด่านตะวันออกของรัฐบาลถึงมณฑลยูนนานของจีน ส่วนด่านอำเภอเชียงของ ถูกวางให้เป็น Logistic

City ภาครัฐควรมีแนวทางในการขยายโอกาสการค้า การลงทุน การพัฒนาการค้า การท่องเที่ยว และศูนย์ขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ เชื่อมการค้าสู่จีนตะวันตกและเส้นทางการท่องเที่ยวสู่หลวงพระบาง สปป.ลาว

คำสำคัญ: การประเมินผลกระทบ, การค้าชายแดน, นโยบายการค้าการลงทุน

Abstract

The purpose of this research were to study 1) the context of the environment affecting investment, finance, tourism and services related to border trade in Chiang Saen District Border Area, Mae Sai District Border Area and the Chiang Khong District Border Area, Chiang Rai during 2014-2018 2) Input, policy process and productivity of the policy affect the expansion of investment opportunities and cooperation both within the area and outside the country and 3) recommendations for promoting border trade between Thailand and neighboring countries. The research method used a qualitative research methodology, collected information from the documents and in-depth interviews from government agencies and from private sector agencies.

The results of the study found that 1) The environmental context all 3 District Border Area are in line with the 7-year investment promotion strategy (2015- 2024), there are border areas that are economically linked to neighboring countries and support the integration of the ASEAN Economic Community 2) Input, policy processes and the productivity of policies were found to have developed border trade posts and transport networks at the country's main trade gateways to support cross-border production and investment links in line with the policy of developing border trade centers in Chiang Khong District Border Area, linked to countries in the GMS and 3) Suggestions for promoting border trade between Thailand and neighboring countries in the Chiang Saen District Border Area were positioned as a Port City. Government that there should be guidelines for cooperation on border trade around Chiang Saen port and maritime tourism to southern China. As for the Mae Sai District Border Area, it was found that trade and investment opportunities with Myanmar connect to the eastern side of Shan State to Yunnan Province of China. As for the Chiang Khong District Border Area, it was found that it was placed as a Logistic City, an area for expanding trade, investment, and trade development opportunities to travel and multimodal transport centers Connecting trade to western China and tourism routes to Luang Prabang, Laos.

Keywords: Impact Evaluation, Border Trade, Trade and Investment Policy

บทนำ

นโยบายการค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทำให้มีต้นทุนค่าขนส่งต่อและยังเป็นแหล่งระบายสินค้าที่ล้นตลาดของไทย ตลอดจนถึงเป็นช่องทางในการหาวัตถุดิบที่มีราคาถูกเพื่อป้อนเข้าสู่โรงงานผลิตสินค้าภายในประเทศ ซึ่งปัจจุบันการค้าชายแดนมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค โดยไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่จะช่วยสนับสนุนให้ไทยมีบทบาทในการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านเส้นทางสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคหรือที่รู้จักกันดีในนามของระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS Economic Corridors) สำหรับเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคนี้เชื่อมต่อระหว่างเมืองสำคัญในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งประกอบด้วย 6 ประเทศคือ ไทย จีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) เวียดนาม กัมพูชา ลาว และเมียนมาร์ (ชุดีสร์ เรืองนารบ, 2560)

ภาพรวมการค้าชายแดน ปี 2561 มีมูลค่าการค้าชายแดนยังขยายตัวต่อเนื่อง เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ 7-8 ต่อปี รวมทั้งมีการลงทุนจากต่างชาติเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีการนำเข้าสินค้าเกือบทุกหมวดเพิ่มขึ้น ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าทุนและสินค้ากลุ่มปัจจัยการผลิต (พงษ์รัตน์ดา บุตรโต, 2561) และการค้าชายแดนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเพิ่มศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจให้กับประเทศไทย ซึ่งการกำหนดให้มี “นโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน” ของกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักได้กำหนดยุทธศาสตร์การค้าชายแดน ในปี 2560 ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) แผนผลักดันให้มีการพัฒนาด่านใหม่ที่มีศักยภาพ เป็นด่านที่มีการค้าขายระหว่างไทยกับเพื่อนบ้าน 2) ส่งเสริมด่านเดิมที่เปิดทำการอยู่แล้ว เช่น ด่านแม่สอด จังหวัดตาก สร้างเครือข่ายการค้าระหว่างผู้ประกอบการไทยกับผู้ประกอบการของเพื่อนบ้าน 3) การสร้างเครือข่ายให้กับนักธุรกิจไทย และกรมต่าง ๆ ที่มีแผนจะเดินหน้าโครงการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้ความสำคัญกับนักธุรกิจรุ่นใหม่ของเพื่อนบ้านตามแนวชายแดน และ 4) ผลักดันการใช้ “เลย โมเดล” ในการพัฒนาผู้ประกอบการไทยในจังหวัดที่ไม่มีพื้นที่ติดชายแดนให้มีโอกาสในทางการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน (กรมการค้าต่างประเทศ, 2560)

จังหวัดเชียงรายถือเป็นพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของไทยด้านเหนือ เป็นศูนย์กลางการค้า การท่องเที่ยว การลงทุนในภาคเหนือ โดยในปี 2561 จังหวัดที่มีมูลค่าการค้าผ่านแดนสูงสุดของภาคเหนือ คือ เชียงราย มีมูลค่า 19,975 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้า 6,642 ล้านบาท โดยการค้าผ่านแดนกับจีนตอนใต้ ในปี 2561 เศรษฐกิจจีนยังคงขยายตัวในระดับสูงโดยมีการเติบโตร้อยละ 6.6 ซึ่งรัฐบาลจีนอัดฉีดเงินกว่า 8 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯเข้าสู่ระบบการเงินเพื่อกระตุ้นการลงทุน สำหรับประเทศไทยมีโครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ขนส่งสินค้าชายแดนไทย-ลาว-จีน ผ่านเส้นทาง R3A จนถึงเมืองเชียงรุ่งและคุนหมิง มณฑลยูนนาน ช่วยยกระดับมาตรฐาน การขนส่งสินค้าเพื่อใช้ประโยชน์จากการขยายตัวของเศรษฐกิจอาเซียนและการเติบโตของจีน นอกจากนี้ การขนส่งสินค้าจากถนนสู่ระบบรางตามแผนก่อสร้างรถไฟสายเด่นชัย-เชียงราย-เชียงของ เชื่อมโยงเศรษฐกิจแนวเหนือ-ใต้ เพื่อขนถ่ายสินค้าออกสู่ทะเลทางท่าเรือแหลมฉบัง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. ศึกษาบริบทด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการลงทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนด่านอำเภอเชียงแสน ด่านอำเภอแม่สาย และด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในช่วงปี 2557-2561
2. ศึกษาปัจจัยนำเข้า กระบวนการนโยบาย และผลิตภาพของนโยบาย ที่ส่งผลกระทบในด้านการขยายโอกาสการลงทุน และความร่วมมือทั้งภายในพื้นที่และภายนอกประเทศ ในพื้นที่ด่านอำเภอเชียงแสน ด่านอำเภอแม่สาย และด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
3. ศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ในพื้นที่ด่านอำเภอเชียงแสน ด่านอำเภอแม่สาย และด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกในด้านการขยายโอกาส การลงทุน และความร่วมมือทั้งภายในพื้นที่ชายแดนและระหว่างประเทศ

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย การดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดลำดับหัวข้อได้ ดังนี้

1. แนวคิดการประเมินผลนโยบาย

Rossi and Freeman (1993) ให้ความหมาย การประเมินผล เป็นการช่วยการตัดสินใจเสนอสาร สนเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการบริหารงาน สอดคล้องกับ Thomas R. Dye (1978) กล่าวถึง กระบวนการกำหนดนโยบาย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นระบุปัญหา 2. ขั้นจัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย 3. ขั้นประกาศเป็นนโยบาย 4. ขั้นดำเนินการตามนโยบาย และ 5. การประเมินผลนโยบาย สอดคล้องกับ Sabatier and Mazmanian (1989) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการตัดสินใจนโยบายที่ได้กระทำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ ภายใต้กฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือคำสั่งของฝ่ายบริหาร หรือคำพิพากษาของศาลสูงหรือศาลฎีกา

2. การประเมินผลแบบซีป (CIPP Model)

การประเมินผล (CIPP Model) ได้สรุปแนวคิดการประเมินของ Stufflebeam (1971) ประกอบด้วย 1) การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) เป็นการศึกษาค้นคว้าพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ 2) การประเมินปัจจัยป้อน (Input Evaluation) เพื่อค้นหาประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่นำมาเป็นปัจจัยป้อน 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้ และ 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ที่สอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่

3. แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory)

Boulding and Bertalanffy (1920) ผู้ริเริ่ม ทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) อธิบายความหมายของแนวคิดเชิงระบบต่าง ๆ ในการแบ่งรูปแบบทางกายภาพ รูปแบบทางชีวภาพและรูปแบบทางสังคม และถูกพัฒนานำไปสู่สาขาอื่น ๆ สอดคล้องกับ Miller, E. J. and Rice, A. K. (1967) & Kimberly, J.R. (1979) กล่าวว่า ทฤษฎีระบบ เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมขององค์การเป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง

เพียงเท่านั้น อาจจะไม่ครอบคลุมทั้งหมดพฤติกรรมองค์กรทั้งระบบ สอดคล้องกับ Norbert Wiener (1948) กล่าวว่า ทฤษฎีระบบ ต้องประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ปัจจัยนำออก หรือ ผลผลิต 4) ข้อมูลย้อนกลับจากภายในองค์กร และ 5) สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร

4. แนวคิดการประเมินผลนโยบายสาธารณะ

Anderson (1994) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ คือ นโยบายเป็นชุดของกิจกรรมที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งได้ดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการแก้ไขปัญหาหรือเรื่องที่อยู่ในความสนใจ สอดคล้องกับ Fischer (1982) กล่าวถึง “การประเมินผลนโยบายสาธารณะ” (Public Policy Evaluation) หรือ “การวิจัยประเมินผล” (evaluation research) หรือ “การประเมินผลโครงการ” (Program Evaluation) เป็นเรื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับ Vedung (2008) กล่าวถึง ตัวแบบการประเมินผล มี 10 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1. ตัวแบบการบรรลุจุดหมาย 2. ตัวแบบการประเมินผลที่เป็นอิสระจากจุดหมาย 3. ตัวแบบการประเมินแบบรวบยอด 4. ตัวแบบมุ่งเน้นผู้รับบริการ 5. ตัวแบบมีส่วนได้ส่วนเสีย 6. ตัวแบบคณะกรรมการนโยบายชั่วคราว 7. ตัวแบบผลิตภาพ 8. ตัวแบบประสิทธิภาพ 9. ตัวแบบประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ และ 10. ตัวแบบผลข้างเคียง

5. แนวคิดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยปัจจัย 5 ประการ (PEST + I Analysis)

ทฤษฎี PEST Analysis หมายถึง เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอย่างมากในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการไปลงทุนกับธุรกิจ ช่วยให้เรารู้ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เพื่อให้สามารถลงทุนเดินทางทำการตลาดหรือพัฒนาธุรกิจให้ไปข้างหน้าอย่างมั่นคง ประกอบด้วย 1) P-Politic: ปัจจัยทางนโยบายและการเมือง 2) E-Economic: ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 3) S-Social: ปัจจัยทางสภาพสังคม และ 4) T-Technology: ปัจจัยทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ สอดคล้องกับ Thomas L. Wheelen และ J. David Hunger (2002) อธิบายว่า PEST Analysis คือ เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์แนวโน้มของตลาด และวิเคราะห์ภาพรวมของธุรกิจในอนาคต โดยอาศัยข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่เราไม่สามารถควบคุมได้

6. แนวคิดการวิเคราะห์กลยุทธ์ ด้วย SWOT Analysis

Albert Humphrey (2005) ผู้คิดค้นทฤษฎีการวิเคราะห์ SWOT คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ประกอบด้วย การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรที่เหมาะสม โดย SWOT ประกอบด้วย 1) จุดแข็ง หรือข้อได้เปรียบ 2) จุดด้อยหรือจุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ 3) โอกาส สภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อประโยชน์ และ 4) อุปสรรค ข้อจำกัด ซึ่งเกิด จากสภาพแวดล้อมภายนอก

7. แนวคิดนโยบายการค้าการลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน

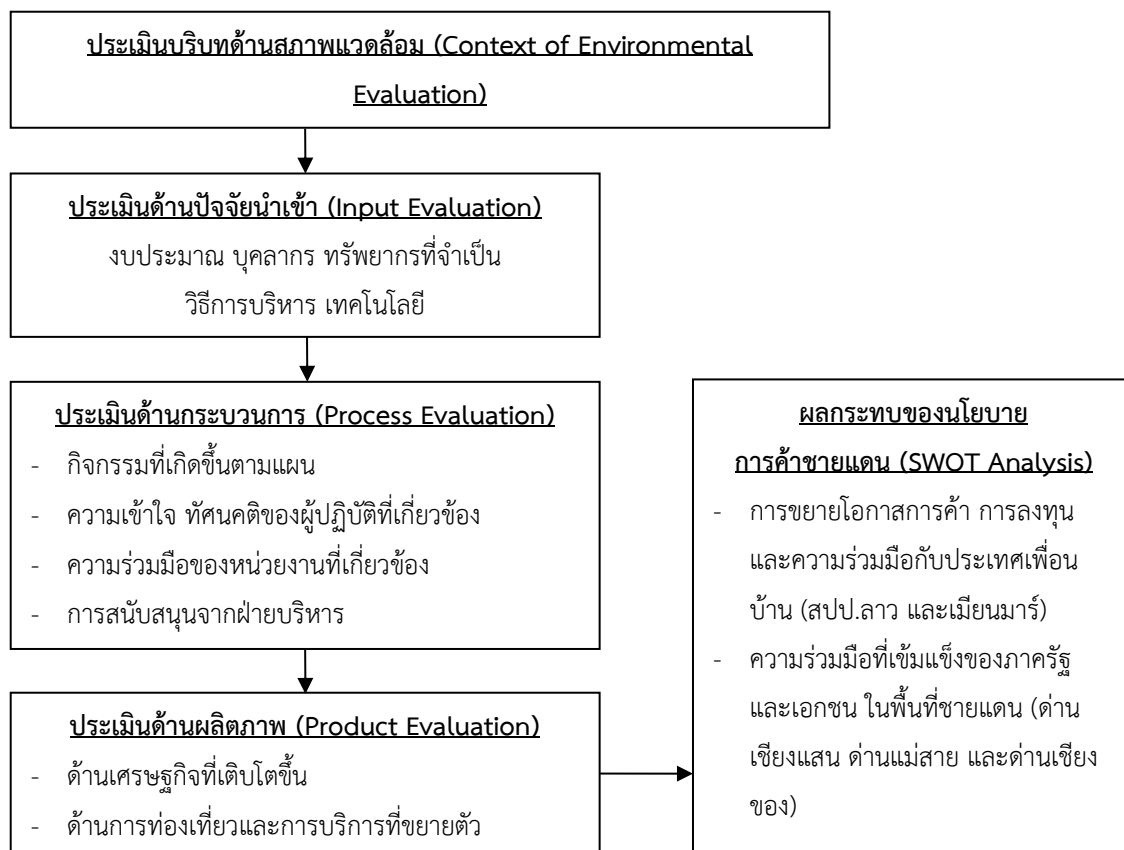
การค้าชายแดน หมายถึง การส่งสินค้าออกนอกราชอาณาจักรไทยไปประเทศที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย และการนำเข้าสินค้าจากประเทศดังกล่าวเข้าไทย ณ ด่านที่ตั้งทางบก เพื่อตรวจของที่ขนส่งโดยทางนั้น ๆ ครอบคลุมการส่งออกสินค้าจากไทยต่อไปยังประเทศที่สาม และการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่สามผ่านพรมแดนประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดไทยตามความตกลงกันทางด้านขนส่งระหว่างประเทศ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) ให้นิยาม “การค้าชายแดน” หมายถึง การค้ากับ

ประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย เมียนมาร์ สปป.ลาว และกัมพูชา โดยการส่งออกและนำเข้าผ่านทางจุดผ่านแดนที่จัดตั้งขึ้นบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์ขึ้นจากตัวแบบการประเมินผลนโยบายหรือโครงการที่เรียกว่า CIPP Model ซึ่งเป็นตัวแบบของ Stufflebeam (1971) ร่วมกับการวิเคราะห์บริบทด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อนโยบาย (PEST + I Analysis) และการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (SWOT Analysis) เพื่อประเมินผลกระทบเชิงบวกของนโยบายการค้าชายแดนในการแสวงหาโอกาสที่จะขยายการค้าการลงทุน และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และความร่วมมือภายในระหว่างภาครัฐและเอกชน ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยการประเมินผลกระทบนโยบายการค้าชายแดน

ที่มา: ผู้ศึกษาอาศัยการสังเคราะห์จากตัวแบบ CIPP (Stufflebeam, 1971) PEST+I และ SWOT Analysis

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ประกอบการและตัวแทนจากภาคเอกชน รวมทั้ง 3 ด้าน

ประกอบด้วยด้านอำเภอเชียงแสน ด้านอำเภอแม่สาย และด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย แล้วศึกษาข้อมูลเอกสารประกอบแล้วสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลแยกได้ตามหัวข้อ ดังนี้

1. ศึกษาผลลัพธ์ การประเมินด้านสถานะแวดล้อมด้านบริบท (Context Evaluation) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินด้านผลิตภาพ (Product Evaluation) ที่เกี่ยวข้องกับการนโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน ในช่วงปี 2557-2561 สำหรับ ด้านอำเภอเชียงแสน ด้านอำเภอแม่สาย และด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

2. ศึกษาผลลัพธ์ในการประเมินผลกระทบของนโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน ซึ่งเป็นการศึกษาผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการนโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน ในช่วงปี 2557-2561 ในประเด็นการขยายโอกาสการค้า การลงทุน และความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สปป.ลาว และเมียนมาร์ รวมทั้งความร่วมมือที่เข้มแข็งของภาครัฐ และเอกชน ในพื้นที่ชายแดน ที่บริเวณด่าน เชียงแสน ด่านแม่สาย และด่านเชียงของ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาอาศัยการวิเคราะห์ผลสรุปการศึกษาด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Component Analysis) ตามประเด็นที่สามารถตอบคำถามวิจัย ได้แก่

1. วิเคราะห์ผลสรุปการศึกษาการประเมินด้านสถานะแวดล้อมด้านบริบท (Context Evaluation) ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี และต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ในช่วงปี 2557-2561 สำหรับ ด้านอำเภอเชียงแสน ด้านอำเภอแม่สาย และด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
2. วิเคราะห์ผลสรุปการศึกษาการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ด้านงบประมาณ บุคลากร ทรัพยากรที่จำเป็น วิธีการบริหาร เทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องกับการนโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน ในช่วงปี 2557-2561 สำหรับ ด้านอำเภอเชียงแสน ด้านอำเภอแม่สาย และด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
3. วิเคราะห์ผลสรุปการศึกษาการประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านผลกระทบจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นตามแผน ความเข้าใจ ทักษะของผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร เกี่ยวกับการนโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน ในช่วงปี 2557-2561 สำหรับด้านอำเภอเชียงแสน ด้านอำเภอแม่สาย และด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
4. วิเคราะห์ผลสรุปการศึกษาการประเมินด้านผลิตภาพ (Product Evaluation) ด้านผลกระทบจากผลิตภาพที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้น การท่องเที่ยวและการบริการที่ขยายตัว ที่เกี่ยวข้องกับการนโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน ในช่วงปี 2557-2561 สำหรับ ด้านอำเภอเชียงแสน ด้านอำเภอแม่สาย และด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
- และ 5. วิเคราะห์ผลลัพธ์ในการประเมินผลกระทบของนโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน ซึ่งเป็นการศึกษาผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการนโยบายการค้า การลงทุน เขตพื้นที่ชายแดน ในช่วงปี 2557-2561 ในประเด็นการขยายโอกาสการค้า การลงทุน และความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สปป.ลาว และเมียนมาร์รวมทั้งความร่วมมือที่เข้มแข็งของภาครัฐ และเอกชน ในพื้นที่ชายแดน ที่บริเวณด่านเชียงแสน ด่านแม่สาย และด่านเชียงของ

ผลการวิจัย

ผลสรุปการศึกษาบริบทด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการลงทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนด่านอำเภอเชียงแสน ด่านอำเภอแม่สาย และด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในช่วงปี 2557-2561

ผลการศึกษาบริบทด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการลงทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการ ด่านอำเภอเชียงแสน พบว่า ในปี 2561 มีมูลค่าการค้า 3,364 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด ดังนั้นส่งผลกระทบต่อพื้นที่อำเภอเชียงแสนที่เหมาะสมแก่การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการ โดยบริบทด้านสภาพแวดล้อมเกิดจากการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรการเงินระดับฐานรากในพื้นที่ การบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน และพื้นที่ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจให้เอื้อต่อการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว และในบริเวณชายแดนท่าเรือเชียงแสนมีการค้าขายหรือส่งออกสินค้าบริเวณท่าเรือชายแดนไทย-ลาว ถือว่าเป็นช่องทางนำเข้าส่งออกสินค้าที่สำคัญของการค้าชายแดนของทั้งสองประเทศ

ผลการศึกษาบริบทด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการลงทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนด่านอำเภอแม่สาย พบว่า ในปี 2561 มีมูลค่าการค้า 10,485 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้า 9,902 ล้านบาท และแม่สายถูกวางตำแหน่งทางยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาเป็นเมืองแห่งการค้า GMS (Trading City) มีโครงสร้างการเชื่อมโยงระหว่างประเทศในกลุ่ม GMS เช่น โครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 โครงการตลาดการค้าชายแดน โครงการตลาดสินค้าเกษตรและสินค้าพื้นเมืองชายแดน เป็นต้น และปัจจุบันเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาโครงการความร่วมมือ การค้าการลงทุนระหว่างประเทศ ได้แก่ ถนน R3B เชื่อมไทย-พม่า-จีนตอนใต้ จากแม่สายไปเมืองเชียงรุ่ง เขตปกครองตนเองพิเศษสิบสองปันนา มณฑลยูนนานของจีน ระยะทางรวม 385 กิโลเมตร และการก่อสร้างถนนสาย R3A เชื่อมเชียงของ-สปป.ลาว-จีนตอนใต้ และการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 เชื่อมเชียงของ-สปป.ลาว ทั้งหมดล้วนเป็นโครงการความร่วมมือที่เชื่อมกับแม่สายทั้งสิ้น

ผลการศึกษาบริบทด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการลงทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนด่านอำเภอเชียงของ พบว่า ในปี 2561 มีมูลค่าการค้า 16,550 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้า 4,629 ล้านบาท และในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงของ มีการลงทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการ ที่มาจากมีนักลงทุนไทยและต่างชาติเข้าจับจองพื้นที่เป็นจำนวนมากเพื่อลงทุนในสาขาต่าง ๆ อาทิ นักลงทุนจากจีน เป็นบริษัทในเครือ เจฟง ยูนนาน บริษัทโลจิสติกส์ที่ใหญ่ที่สุดของมณฑลยูนนาน ได้เข้ามาซื้อที่ดินกว่า 300 ไร่ บริเวณสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 มีการพัฒนาโกดังสินค้า ศูนย์กระจายสินค้า ห้องเย็นรองรับสินค้าจากประเทศจีน และยังมีแผนจะพัฒนาศูนย์ธุรกิจขนาดใหญ่ โรงแรมระดับ 4-5 ดาว เพื่อรองรับเศรษฐกิจที่จะขยายตัวมากขึ้นในอนาคต

ผลสรุปการศึกษาปัจจัยนำเข้า กระบวนการนโยบาย และผลิตภาพของนโยบาย ที่ส่งผลกระทบในด้านการขยายโอกาสการลงทุน และความร่วมมือทั้งภายในพื้นที่และภายนอกประเทศ ในพื้นที่ด่านอำเภอเชียงแสน ด่านอำเภอแม่สาย และด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาปัจจัยนำเข้าในพื้นที่ด้านอำเภอเชียงแสน พบว่า อำเภอเชียงแสนมีศักยภาพเหมาะสมเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางน้ำโขงสู่จีน และการเดินเรือขนส่งสินค้า และยกระดับจากจุดผ่อนปรนเป็นด่านถาวรให้เป็นในรูปแบบ ONE STOP SERVICE มีการสร้าง Nation Brand สินค้าไทยให้มีมาตรฐาน มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับในระดับสากลที่ขับเคลื่อนโดยนวัตกรรม (Innovation Driven Entrepreneurs: IDEs) และเทคโนโลยี (E-Commerce) สอดคล้องกับกระบวนการนโยบายเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการที่สามารถใช้โอกาสในการขยายธุรกิจความร่วมมือ และลงทุน เชื่อมโยงการค้าร่วมกับสมาชิกในอาเซียน และมีโอกาสทางธุรกิจ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ยกระดับรายได้ และสอดคล้องกับผลผลิตของนโยบาย การบริการโลจิสติกส์ และการเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา ศูนย์กลางการพัฒนาฝีมือแรงงาน ศูนย์กลางด้านการแพทย์ การท่องเที่ยว และการบริการทางประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงกับตลาดในต่างประเทศ เป็นจุดศูนย์กลางการคมนาคม กระจายสินค้าทั้งทางบกและทางแม่น้ำโขง

ผลการศึกษาปัจจัยนำเข้าในพื้นที่ด้านอำเภอแม่สาย พบว่า หน่วยงานในพื้นที่อำเภอแม่สายอำนวยความสะดวกให้การค้าข้ามแดน ประกันความมั่นคงปลอดภัย โครงข่ายการคมนาคม และการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ภาครัฐผลักดันให้เป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน” และได้มีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับกระบวนการนโยบายที่ผู้ประกอบการไทยและหน่วยงานของไทยต้องมีการวางแผนและสร้างความเข้าใจกับพฤติกรรมของคนเมียนมาร์เพราะเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของเมียนมาร์ และสอดคล้องกับผลผลิตของนโยบายที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว การเตรียมพื้นที่ตั้งโรงแรม ศูนย์การประชุม ร้านค้าปลอดภาษี ศูนย์ขนส่งมวลชน และศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวชายแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ในพื้นที่ด้านอำเภอเชียงแสน ด้านอำเภอแม่สาย และด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกในด้านการขยายโอกาส การลงทุน และความร่วมมือทั้งภายในพื้นที่ชายแดนและระหว่างประเทศ

ผลการศึกษาปัจจัยนำเข้าในพื้นที่ด้านอำเภอเชียงของ พบว่า มีแนวทางปรับปรุงช่องทางการซื้อขาย และอำนวยความสะดวกต่อการประกอบธุรกิจเพื่อดึงดูดให้ประเทศเพื่อนบ้านมาซื้อสินค้าในไทย และ CLMV ส่วนนโยบายส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลของนักลงทุนและผู้ประกอบการในพื้นที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลบุคลากร ผู้ประกอบการ รวมถึงนโยบายและสิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศ และสอดคล้องกับกระบวนการนโยบายที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนต้องการต่อยอดและใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงให้เป็นเมืองประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรมริมแม่น้ำโขง ผลักดันให้ สปป.ลาว และไทย ให้ประสบความสำเร็จควบคู่กันบนพื้นฐานผลประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืนรวมถึงจีน และสอดคล้องกับผลผลิตของนโยบายที่โครงการพัฒนาของรัฐในพื้นที่ชายแดนสามารถสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระดับชาติ ทั้งการท่องเที่ยวและการบริการที่ขยายตัว จากอิทธิพลการค้าของจีนที่มีใน สปป.ลาว

อภิปรายผล

จากผลการประเมินผลกระทบนโยบายการค้าการลงทุน เขตพื้นที่ชายแดนด้านอำเภอเชียงแสน ด้านอำเภอแม่สาย และด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลสรุปการศึกษาการประเมินบริบทสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการนโยบาย และผลผลิตภาพของนโยบาย ที่มีผลกระทบต่อการลงทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการ การขยายโอกาสการลงทุน และความร่วมมือทั้งภายในพื้นที่และภายนอกประเทศ ในพื้นที่ด่านอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในช่วงปี 2557-2561

ผลสรุปการศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมของด่านอำเภอเชียงแสน พบว่า ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการลงทุนในระยะ 7 ปี (พ.ศ.2558-2564) ในส่วนนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่ส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนให้เกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน และรองรับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชชาติชาย พุฒนาวิชัย (2562) พบว่า มีการกำหนดโซนนิ่งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอำเภอเชียงแสนให้มีศักยภาพเหมาะสมเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางน้ำโขงสู่จีน กิจกรรมเดินเรือขนส่งสินค้า และสอดคล้องกับการศึกษาของ ประพาฬรัตน์ สุขดิษฐ์ และ อภิชาติ เอื้ออริยกุล (2561) พบว่า แนวทางการพัฒนานโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการค้าชายแดน การลงทุน การท่องเที่ยว และการคมนาคมขนส่ง จากเจ้าหน้าที่รัฐที่มีการปรับกระบวนการทางศุลกากรเป็นกระบวนการ

ผลสรุปการศึกษาปัจจัยนำเข้าของด่านอำเภอเชียงแสน พบว่า นโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศของภาครัฐ (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2560) รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมและความมั่นคงอาเซียน การบริหารจัดการชายแดนและการสร้างความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเน้นความร่วมมือเพื่อป้องกัน แก้ไขข้อพิพาทต่าง ๆ และการแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนโดยใช้กลไกทั้งระบบทวิภาคีและพหุภาคี ทั้งจะจัดระเบียบการพัฒนาตามกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนทั้งทางบกและทางทะเลรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ภูษิสส์ เมืองเปีย (2561) พบว่า ไทยก็ประสบวิกฤติเศรษฐกิจที่จะต้องจัดการแก้ไขหลายประการ จึงมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อภาวะการค้าชายแดนในอนาคตเนื่องจากการขาดแคลนงบประมาณและแหล่งเงินทุนสนับสนุนและงบประมาณ

ผลสรุปการศึกษากระบวนการนโยบายของด่านอำเภอเชียงแสน พบว่า การทบทวนแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2560) ในตำแหน่งการพัฒนาของกลุ่มจังหวัดเป็นศูนย์กลางการขนส่งและกระจายสินค้าเนื่องจากกลุ่มจังหวัดฯ มีช่องทางการขนส่งสินค้าเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ GMS และ AEC ทั้งทางบกและ ทางน้ำและด้านการค้าชายแดน และสอดคล้องกับการศึกษาของ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2561) พบว่า โครงการเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการให้สามารถใช้โอกาสในการขยายธุรกิจ ร่วมมือ และลงทุน เชื่อมโยงการค้าร่วมกับสมาชิกในอาเซียนตามกิจกรรมที่เกิดขึ้นตามแผนที่วางไว้ใน การเชื่อมโยงผ่านแนวชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลสรุปการศึกษาผลผลิตภาพของนโยบายของด่านอำเภอเชียงแสน พบว่า นโยบายการพัฒนาศูนย์กลางการค้าชายแดนเชื่อมโยงประเทศในกลุ่ม GMS เมื่อการค้าชายแดนเชื่อมโยงประเทศในกลุ่ม GMS ทั้งทางบกและทางน้ำ และด้านการค้าชายแดนสำคัญ เป็นจุดยุทธศาสตร์ทางด้านการคมนาคมขนส่งสู่กลุ่มประเทศ GMS เป็นประตูสู่การค้าการลงทุนการท่องเที่ยว และ Logistics สู่ สปป.ลาว เมียนมาร์และจีนตอนใต้ (กลุ่มจังหวัดภาคเหนือ

ตอนบน 2, 2561) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนเขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงราย (2564) พบว่า โอกาสทางธุรกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอเชียงแสน ด้านบริการโลจิสติกส์ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์เมืองเก่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นจุดศูนย์กลางการคมนาคมและศูนย์กระจายสินค้าทั้งทางบกและทางแม่น้ำโขง แหล่งอารยธรรม “เมืองโบราณเชียงแสน”

ผลสรุปการศึกษาการประเมินบริบทสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการนโยบาย และผลผลิตภาพของนโยบาย ที่มีผลกระทบต่อการลงทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการ การขยายโอกาสการลงทุน และความร่วมมือทั้งภายในพื้นที่และภายนอกประเทศ ในพื้นที่ด้านอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในช่วงปี 2557-2561

ผลสรุปการศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมของด้านอำเภอแม่สาย พบว่า นโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐ และการต่างประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2560) รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน การบริหารจัดการชายแดน การสร้างความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้าน และการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สาย และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุมาลี สุขदानนท์ (2558) พบว่า จุดผ่านแดนถาวรส่วนใหญ่มีปัจจัยสนับสนุนและการตอบสนองต่อการค้าค่อนข้างสูง โดยจุดผ่านแดนถาวรสะพานข้ามแม่น้ำสาย สำหรับช่องทางการค้าประเภทจุดผ่อนปรน ทั้งปัจจัยสนับสนุนและการตอบสนองทางการค้า

ผลสรุปการศึกษาปัจจัยนำเข้าของด้านอำเภอแม่สาย พบว่า ภาครัฐมีนโยบายให้แม่สายเป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เพื่อรองรับการเป็นเมืองการค้าชายแดน และเมืองท่องเที่ยว (ดินตา มาตา, 2560) และสอดคล้องกับการศึกษาของ วีระวุฒิ สร้อยพลอย (2561) พบว่า การบริหารเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สาย ครอบคลุมพื้นที่ 304.78 ตารางกิโลเมตร หรือ 190,487.5 ไร่ มีจุดเด่นด้านค้าชายแดนและการพัฒนาเชิงพาณิชย์ รองรับกิจกรรมด้านคมนาคมขนส่ง และโลจิสติกส์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับภูมิภาคไทย-เมียนมาร์ และสอดคล้องกับการศึกษา วิภาณี ผีอกบัวขาว (2560) พบว่า นโยบายส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ มีการวางแผนยุทธศาสตร์ การส่งเสริมการค้า และการลงทุนร่วมกัน เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการพัฒนาร่วมกัน เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนารัฐประเทศร่วมกัน

ผลสรุปการศึกษากระบวนการนโยบายของด้านอำเภอแม่สาย พบว่า นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 อำเภอแม่สายถูกวางเป็นพื้นที่การพัฒนาของกลุ่มจังหวัดศูนย์กลางการขนส่งและกระจายสินค้า เนื่องจากกลุ่มจังหวัดฯ มีช่องทางการขนส่งสินค้าเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ GMS และ AEC และด้านการค้าชายแดน (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2560) และสอดคล้องกับการศึกษาของ กรมการค้าต่างประเทศ (2561) พบว่า การเข้าถึงตลาดประเทศเมียนมาร์ต้องเริ่มต้นจากศึกษาพัฒนาการของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศ เพื่อให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นลำดับ และสอดคล้องกับผลผลิตภาพนโยบายในพื้นที่ด้านอำเภอแม่สายอีกด้วย

ผลสรุปการศึกษาผลผลิตภาพนโยบาย ของด้านอำเภอแม่สาย พบว่า ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2560) ที่เกี่ยวกับการค้าชายแดนกับยุทธศาสตร์การพัฒนา

สินค้าและบริการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองชายแดน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยะพร ศรีสมุทร (2558) พบว่า เศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นจากการท่องเที่ยวชายแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็กอยู่ในช่วงของการปรับตัวสู่การพัฒนาและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการต่างประเทศ ทำให้เศรษฐกิจที่เติบโตขึ้น เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางฝั่งแม่สายและการพัฒนาฝั่งท่าขี้เหล็ก รองรับนักท่องเที่ยว การค้า และการลงทุนทำให้เศรษฐกิจที่เติบโตขึ้น และเป็นประตูเชื่อมกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง แม่สายจะต้องยกระดับความสะดวกที่จะเชื่อมต่อด้านคมนาคมกับประเทศต่าง ๆ เป็นการเปิดและขยายโอกาสการท่องเที่ยวทั้ง 2 ฝั่งประเทศไปพร้อมกัน

ผลสรุปการศึกษาการประเมินบริบทสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการนโยบาย และผลิตภาพของนโยบาย ที่มีผลกระทบต่อการลงทุน การเงิน การท่องเที่ยวและบริการ การขยายโอกาสการลงทุน และความร่วมมือทั้งภายในพื้นที่และภายนอกประเทศ ในพื้นที่ด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในช่วงปี 2557-2561

ผลสรุปการศึกษาริบทสภาพแวดล้อมของด่านอำเภอเชียงของ พบว่า นโยบายการส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2560) นโยบายการส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน ได้แก่ พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยเริ่มจากการพัฒนาด่านการค้าชายแดนและโครงข่ายการคมนาคมขนส่งบริเวณประตูการค้าหลักของประเทศเพื่อรองรับการเชื่อมโยงกระบวนการผลิตและการลงทุนข้ามแดน โดยปรับปรุงโครงข่ายระบบถนน พัฒนาระบบ National Single Window (NSW) และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าและการขนส่งสินค้าข้ามแดนอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์นรา เ็นยยิ่ง (2557) พบว่า แนวทางการพัฒนาพื้นที่ด่านชายแดนเชียงของ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านแผนพัฒนา/โครงการ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านงบประมาณ เพื่อการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ รวมทั้ง การอำนวยความสะดวกบริเวณจุดผ่านแดนเป็น “One Stop Service”

ผลสรุปการศึกษาปัจจัยนำเข้าของด่านอำเภอเชียงของ พบว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของไทย พิจารณาแนวทางปรับปรุงช่องทางการซื้อขาย และงบประมาณ และอำนวยความสะดวกต่อการประกอบธุรกิจเพื่อดึงดูดให้ประเทศเพื่อนบ้านมาซื้อสินค้าในไทยในตลาด CLMV อาทิ การเจรจาขอเปิดสาขาธนาคารของไทยเพิ่มใน CLMV (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2560) และสอดคล้องกับการศึกษาของ สงวน ช่อนกลิ่นสกุล (2560) พบว่า ทรัพยากรที่จำเป็นมีแผนงานและโครงการก่อสร้างพื้นฐานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงของที่เห็นเด่นชัด คือ ความศีกคักในวงการซื้อขายที่ดินในย่านหรือบริเวณที่คาดว่าจะดึงดูดให้ผู้ประกอบการรายใหญ่มาลงทุน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ยุทธพงศ์ จันทรวรินทร์ (2563) พบว่า การบริหารนโยบายและทิศทางการพัฒนาภายใต้โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษในอำเภอเชียงของ กลุ่มผู้ประกอบการที่รายใหญ่มีความสามารถในการปรับตัวสามารถใช้ประโยชน์จากความเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจ ได้ปรากฏชัดเจนจากการเกิดขึ้นของห้างค้าส่งขนาดใหญ่ โรงพยาบาล โรงแรมระดับ 3 ดาว ศูนย์การค้า เป็นต้น

ผลสรุปการศึกษากระบวนการนโยบายของด่านอำเภอเชียงของ พบว่า นโยบายการพัฒนาศูนย์กลางการค้าชายแดนเชื่อมโยงประเทศในกลุ่ม GMS (กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2, 2561) อำเภอเชียงของเป็นเมืองการค้าชายแดนเชื่อมโยงประเทศในกลุ่ม GMS มีช่องทางการขนส่งสินค้าเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ GMS และ AEC ทั้งทางบกและทางน้ำ และด้านการค้าชายแดนสำคัญ อีกทั้งมีทำเลที่ตั้งเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางด้านการคมนาคมขนส่งสู่กลุ่มประเทศ GMS เป็นจังหวัดชายแดนที่เป็นประตูสู่การค้าการลงทุนการท่องเที่ยว และ Logistics สู่ประเทศ สปป.ลาว ประเทศพม่า และประเทศจีนตอนใต้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ ยุทธพงศ์ จันทรวรินทร์ (2561) พบว่า การพัฒนาเมืองชายแดนเชียงของสู่ความทันสมัยภายใต้นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการสร้างความทันสมัยของเมืองชายแดนเชียงของภายใต้นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และสร้างความเข้าใจเรื่องโอกาสหรือความท้าทายจากผลของการจัดความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ทางสังคมใหม่ โดยมีเป้าหมายให้เชียงของเป็นเขตส่งเสริมการค้า การท่องเที่ยว และศูนย์ขนส่งต่อเนื่อง เพื่อเชื่อมการค้าสู่จีนตะวันตกและเส้นทางการท่องเที่ยวสู่หลวงพระบาง ประเทศลาว และสอดคล้องกับการศึกษาของ วีระวุฒิ สร้อยพลอย (2561) พบว่า เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงของ ครอบคลุมพื้นที่ 783.20 ตารางกิโลเมตร หรือ 489,500 ไร่ ถูกกำหนดขึ้นตามแผนให้เป็นเมืองประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรมริมแม่น้ำโขง เน้นกิจกรรมทางวัฒนธรรม ตามแนวคิดให้เป็นเมืองศูนย์กลางด้านการกระจายสินค้าและโลจิสติกส์ด้านสินค้าเกษตร และสอดคล้องกับการศึกษาของ นพรัตน์ ละมูล, 2561 และ นิวัฒน์ ร้อยแก้ว (2561) พบว่า ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสะท้อนว่าโครงการพัฒนาของรัฐที่สร้างมีความเปลี่ยนแปลงต่อเมืองเชียงของอย่างในพื้นที่ในโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่จะเชื่อมโยงเส้นทางการค้าและคมนาคมระหว่างไทยกับลาว และรวมไปถึงจีน ผ่านเส้นทาง R3a

ผลสรุปการศึกษาผลิตภาพของนโยบายของด่านอำเภอเชียงของ พบว่า ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2560) ที่เกี่ยวกับการค้าชายแดน การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองชายแดนด่านอำเภอเชียงของ และสอดคล้องกับการศึกษาของณัฐพรพรรณ อุตมา (2558) พบว่า ควรมีการปรับปรุงนโยบายการลงทุนชายแดนอำเภอเชียงของที่ตอบสนองต่อความจำเป็นและเร่งด่วนของพื้นที่ และส่งเสริมการเติบโตแบบมีส่วนร่วมร่วมกันระหว่างพื้นที่ชายแดนสองประเทศ 2 ประการ คือ 1) การปรับปรุงและพัฒนามาตรการและนโยบายการลงทุนระดับ มหภาค ซึ่งครอบคลุมมาตรการและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนระดับชาติ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และ 2) การพัฒนามาตรการและนโยบายการลงทุนระดับจุลภาค ที่เสมือนเป็นเครื่องมือส่งเสริมและสร้างบรรยากาศการลงทุนในพื้นที่ชายแดน และสอดคล้องกับการศึกษาของ เกียรติศักดิ์ ท้าวเชื่อน (2561) พบว่า อิทธิพลการค้าของจีนที่มีใน สปป.ลาว ที่เชื่อมทั้งการขนส่งและการท่องเที่ยว มายังไทยจากกลุ่มทุนจีนเองดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว และสอดคล้องกับการศึกษาของ เหมโชค สิงห์สมบูรณ์ (2559) พบว่า การสร้างถนน R3A ช่วงสะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 ระหว่างไทยกับ สปป.ลาว เป็นโครงการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างชายแดน เพื่อพัฒนาคุณภาพความเป็นอยู่ของชุมชน พัฒนาท้องถิ่นให้เข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นการรองรับเออีซี และการมีส่วนร่วมพัฒนาโครงการนาคราชนครสองฝั่ง

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ในพื้นที่ด่านอำเภอเชียงแสน ด่านอำเภอแม่สาย และด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกในด้านการขยายโอกาส การลงทุน และความร่วมมือทั้งภายในพื้นที่ชายแดนและระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับด่านอำเภอเชียงแสน ในการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่ติดกับ สปป.ลาว และเมียนมาร์ จากพื้นที่เชียงแสนอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย ดังนั้นควรส่งเสริมให้เกิดการค้า การลงทุน โดยผ่านท่าเรือเชียงแสนช่วยส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยวทางน้ำไปยังจีนตอนใต้ และถูกวางให้เป็น Port City ที่ส่งเสริมการพัฒนาเป็นเขตการค้าเสรี เขตปลอดภาษีอากร ศูนย์กลางการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ศูนย์เปลี่ยนถ่ายและคลังสินค้าพาณิชย์กรรม สำนักงานและศุลกากร และท่าเทียบเรือขนส่งระหว่างประเทศ ส่วนด้านความร่วมมือระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ด้านการท่องเที่ยวระยะสั้นทางแม่น้ำ และการใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น พลังงาน และการท่องเที่ยวในแม่น้ำโขงระหว่างไทยกับ สปป.ลาว และเมียนมาร์ที่สามารถขนส่งทางแม่น้ำโขงผ่านท่าเรือเชียงแสนเชื่อมโยงลงมาทางใต้สู่ท่าเรือแหลมฉบังเพื่อส่งออกทางทะเลไปยังภูมิภาคอื่นของโลกได้

ข้อเสนอแนะสำหรับด่านอำเภอแม่สาย ในการทำการค้าชายแดนระหว่างไทยกับเมียนมาร์ มีโอกาสขยายการค้า การลงทุนร่วมกัน ตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐานการคมนาคม การสื่อสารโทรคมนาคม การเงิน บริการสุขภาพ และความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านอำเภอแม่สาย และภาครัฐได้มีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจโดยเฉพาะด้านการค้าชายแดน เช่น นโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โครงการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของไทยกับเพื่อนบ้าน (YEN-D) ส่วนความร่วมมือระหว่างไทยกับเมียนมาร์เชื่อมต่อไปยังด้านตะวันออกของรัฐบาล สุ่มณฑลยูนนานของจีน และความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ยังมีโอกาสเติบโตได้อีก

ข้อเสนอแนะสำหรับด่านอำเภอเชียงของ ในการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน สปป.ลาว ที่นี้มีการขยายโอกาสการค้า การลงทุน และเชียงของถูกวางให้เป็น Logistic City พื้นที่การขยายโอกาสการค้า การลงทุน การพัฒนาการค้า การท่องเที่ยว และศูนย์ขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ และ สปป.ลาว มีการลงทุนด้านพลังงานไฟฟ้า เหมืองแร่ และอุตสาหกรรมและการเกษตรร่วมทุนร่วมกับนักลงทุนไทยยอมก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกันเชื่อมการค้าสู่จีนตะวันตกและเส้นทางการท่องเที่ยวสู่หลวงพระบาง สปป.ลาว บนแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (NSEC) หรือที่ถนน R3A เชื่อมโยงระหว่างไทย-สปป.ลาว-จีนตอนใต้ (เมืองคุนหมิง) นอกจากนี้ยังมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ อัญมณีประเภทพลอยสีชนิดต่าง ๆ ทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรแหล่งน้ำ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าต่างประเทศ. (2560). *การค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน*. ค้นเมื่อ 9 มกราคม 2560, จาก http://web.dft.go.th/Portals/0/ContentManagement/Document_Mod684.pdf
- กรมการค้าต่างประเทศ. (2561). *การค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ปี 2561*. กรุงเทพฯ: กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพพื้นที่ สศช.

- กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2. (2561). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (พ.ศ.2561-2565) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2565. กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์.
- เกียรติศักดิ์ ท้าวเขื่อน. (2561). ผลสัมฤทธิ์หน่วยงานเอกชน: ธนาคารออมสิน สาขาเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 26 พฤศจิกายน 2561. เชียงราย: ธนาคารออมสิน สาขาเชียงใหม่.
- ชุตินธร เรืองนาราย. (2560). การค้าชายแดนของไทยโอกาสและการปรับตัว Border Trade Thailand's Opportunity and Adaptation. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ. วารสาร เศรษฐศาสตร์ร่วมคำแหง คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปี 2560. S(S),43-48.
- ชาติชาย พุฒนาวิชัย. (2562). ผลสัมฤทธิ์หน่วยงานเอกชน: ธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ กรุงเทพมหานคร วันที่ 3 มกราคม 2562. กรุงเทพฯ: ธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่.
- ณัฐพรพรรณ อุตมา. (2558). นโยบายส่งเสริมการลงทุนชายแดน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ดนิตา มาตา. (2560). เครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นพรัตน์ ละมูล. (2561). ผลสัมฤทธิ์ สื่อมวลชนอิสระ วันที่ 20-21 มิถุนายน 2561. โครงการวิจัย นโยบายด้าน ความมั่นคงของรัฐเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายผู้คนในพื้นที่ชายแดนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย : การปรับนโยบายความมั่นคงชายแดน. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- นิวัฒน์ ร้อยแก้ว. (2561). ผลสัมฤทธิ์ กลุ่มรักษ์เชียงใหม่ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2561. โครงการวิจัย นโยบายด้าน ความมั่นคงของรัฐเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายผู้คนในพื้นที่ชายแดนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย : การปรับนโยบายความมั่นคงชายแดน. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ประภาพรรัตน์ สุขดิษฐ์ และอภิชาติ เอื้ออริยกุล. (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนานโยบาย กฎหมายกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการค้าชายแดน การลงทุน การท่องเที่ยว และการคมนาคมขนส่ง ภายใต้บริบทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร กับเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วารสารนิติสังคมศาสตร์, 11(1), 110-124.
- ปิยะพร ศรีสมุทร. (2558). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนแม่สาย – ท่าช้างเหล็ก อำเภอแม่สาย จังหวัด เชียงราย. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตร มหาบัณฑิต (การจัดการ การท่องเที่ยวแบบบูรณาการ) คณะการจัดการการท่องเที่ยว.
- พงษ์นรา เ็นยั้ง (2557). แนวทางการพัฒนาพื้นที่ด้านชายแดนเชียงใหม่ของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการ ป้องกันประเทศกองบัญชาการกองทัพไทย. เอกสารการวิจัย นักศึกษาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร รุ่นที่ 55.
- พงษ์รัตน์ดา บุตรโต. (2561). อนาคตการค้าชายแดนปี 2561. กรุงเทพฯ: กรมการค้าต่างประเทศ. กองความ ร่วมมือการค้าและการลงทุน.
- ภูษิสต์ เมืองเปีย. (2561). ผลสัมฤทธิ์หน่วยงานเอกชน ธนาคารกสิกรไทย สาขาแม่จัน วันที่ 27 พฤศจิกายน 2561. จังหวัดเชียงราย: ธนาคารกสิกรไทย สาขาแม่จัน.

- ยุทธพงศ์ จันทรวรินทร์. (2561). “โอกาส”หรือ“ความท้าทาย”ของการพัฒนาเมืองชายแดนเชียงใหม่ของไปสู่ความ
ทันสมัยภายใต้นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ยุทธพงศ์ จันทรวรินทร์. (2563). *สภาวะการณ์ความตึงเครียดของการพัฒนาเมืองชายแดนเชียงใหม่ของไปสู่ความ
ทันสมัยภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงใหม่ของกับบทบาทของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม
ท้องถิ่น*. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สาขาการพัฒนาระหว่างประเทศ.
- วิภาณี เพื่อกับขาว. (2560). *การกำหนดนโยบายส่งเสริมการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*.
วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(3), 68-85.
- วีระวุฒิ สร้อยพลอย. (2561). *ความคืบหน้าเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: กรมการค้า
ต่างประเทศกลุ่มงานความร่วมมือ 2 กองความร่วมมือการค้าและการลงทุน.
- ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย. (2564). *เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย*.
สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2564, จาก <https://chiangsaen.go.th/เขตเศรษฐกิจพิเศษ>
- สงวน ช่อนกลิ่นสกุล. (2560). *ผลสัมฤทธิ์ รองประธานหอการค้า อำเภอเชียงของวันที่ 10 กรกฎาคม 2560*.
นโยบายด้านความมั่นคงของรัฐเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายผู้คนในพื้นที่ชายแดนอำเภอเชียงแสน จังหวัด
เชียงราย: การปรับนโยบายความมั่นคงชายแดน. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- สุมาลี สุขตานนท์. (2558). *รายงานการศึกษาประเมินศักยภาพช่องทางการค้าการขนส่งชายแดนไทย - พม่า*.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การค้ากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 พ.ศ. 2560-
2564 (เชียงราย น่าน พะเยา และแพร่)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *การค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนกับประเทศ
เพื่อนบ้าน ปี 2561*. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และการพัฒนาพื้นที่.
- เหมโชค สิงห์สมบูรณ์. (2559). *ผลสัมฤทธิ์หน่วยงานเอกชน: โรงแรมนคราข อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2559*. เชียงราย: โรงแรมนคราข อำเภอเชียงของ.
- Albert H. (2005). *SWOT Analysis for Management Consulting*. SRI Alumni Newsletter. SRI
International. Retrieved 9 January 2021, from [https://www.sri.com/sites/default/files/
brochures/dec-05.pdf](https://www.sri.com/sites/default/files/brochures/dec-05.pdf)
- Anderson, J. E. (1994). *Public policy Making*. New York: Houghton Mifflin.
- Boulding & Bertalanffy. (1920). *General system theory*. New York: George Braziller.
- Fischer, B. (1982). Exact solution of a nonlinear model of four-wave mixing and phase conjugation.
Optics Letters, 7(7), 313-315.
- Kimberly, J. R. (1979). Issues in the creation of organizations: Initiation innovation and
institutionalization. *Academic Management Journal*, 22(3), 437-457.

- Miller, E. J. & Rice, A. K. (1967). *Systems of organization*. London: Tavistock Publications.
- Norbert, W. (1948). Annals of the New York Academy of Sciences. *Teleological Mechanisms*, 50(4),197-220.
- Rossi, P. H. & Freeman, H. E. (1993). *Evaluation: A Systematic Approach* (5th ed.). Newbury Park, Calif.: Sage Publications.
- Sabatier, P.A. and Mazmanian, D.A. (1989). *Implementation and Public Policy: With a New Postscript*. Latham, MD: University Press of America.
- Stufflebeam, S. (1971) . *Educational Evaluation and Decision – Making*, Illinois: Peacock Publishers., Inc.
- Thomas R. D. (1978). *Understanding Public Policy*. (3rded.). Engle wood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Vedung, E. (2008). Four Waves of Evaluation Diffusion. *Evaluation*, 16(3),263-277.

